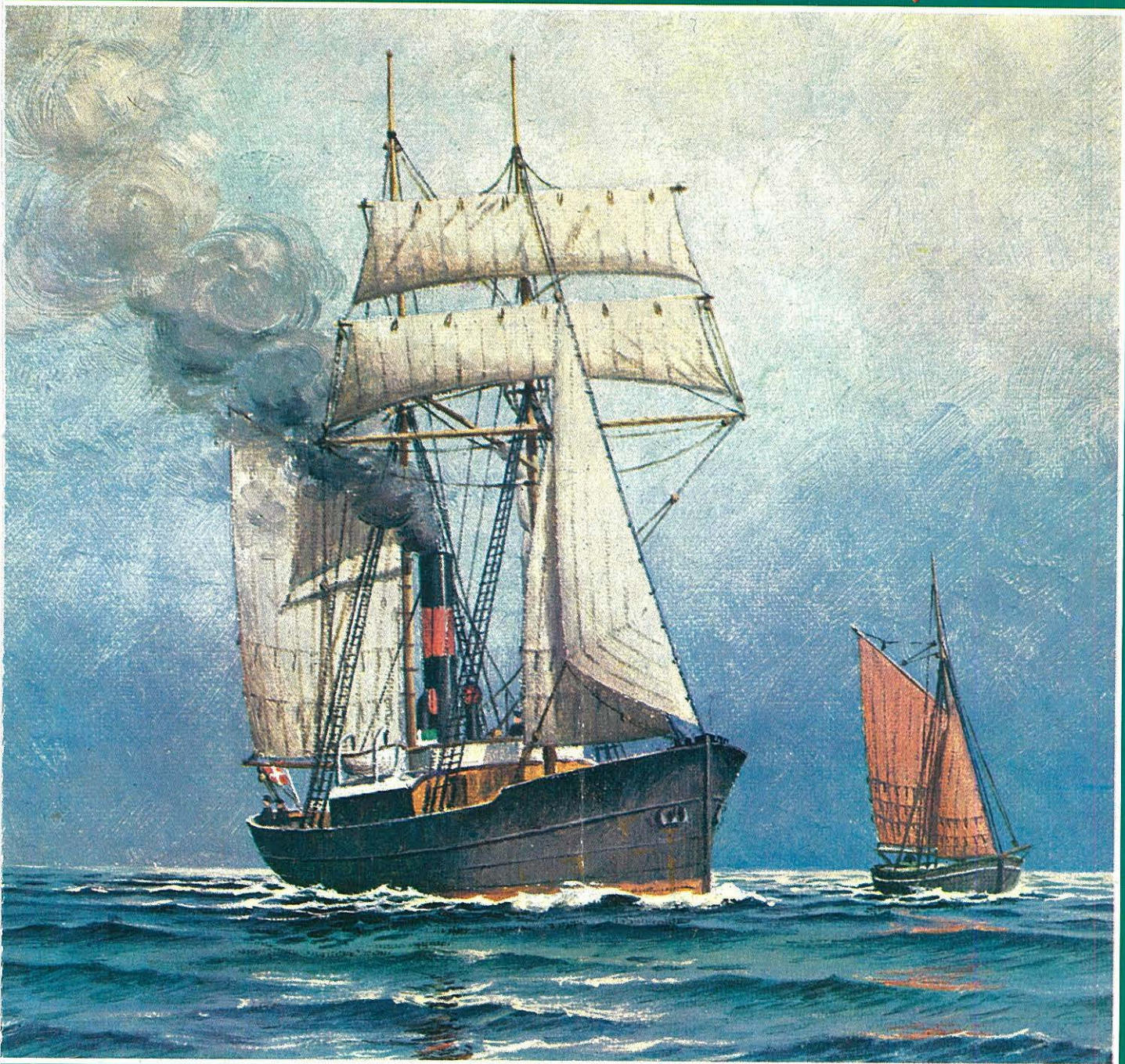
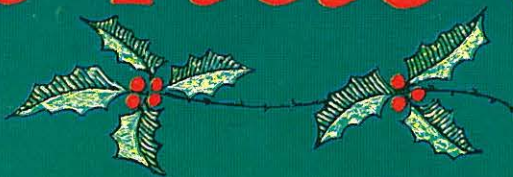
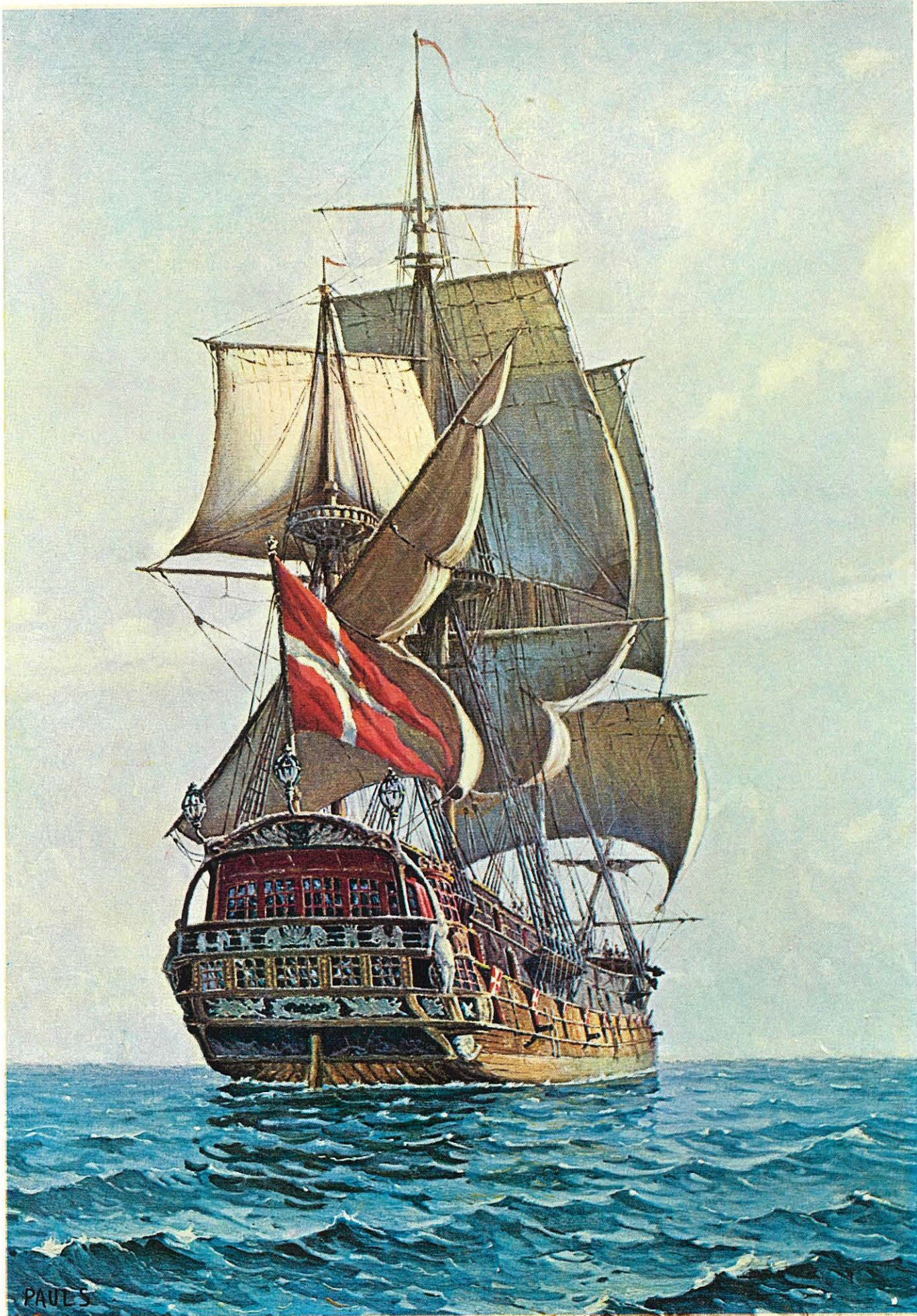

Jul på havet

1972

Orlogsskibet »Elephanten« (1741).

Maleri af Paul Sinding.

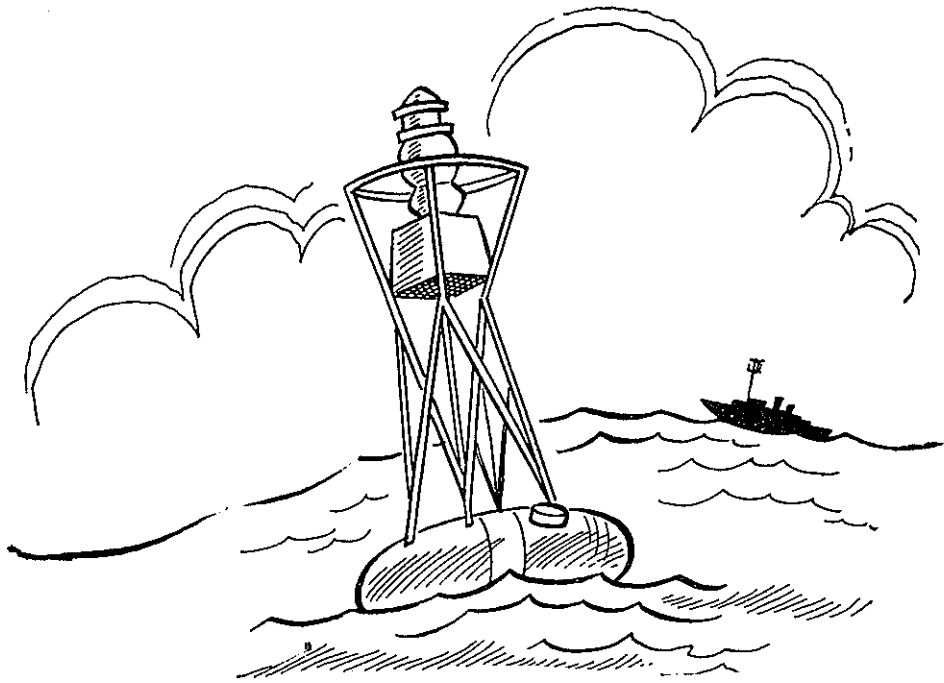
VIKINGENS JULENUMMER

Nr. 12 A

Jul Isaa Havet 1972

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

Axel Juel:

Klokkens sang

Mel.: Ved vintertid, når skoven står.

I klokkens lyd er sælsom magt –
det er, som selve tiden taler;
med evigheden dybt i pagt
den over døgnets børn befaler.
En vandrør standser sine fjed,
når klokken ringer solen ned,
og mindet om, at dagen led,
han takker for, at den blev givet.

Ved klokkens lyd så mangen gang
vi gik til dont og gik til hvile;
og faldt os stundom vagten lang –
ak, hastigt livets timer ile!
Når vi skal standse vore fjed,
og når vor sidste sol går ned,
vil efter dåd med evig fred
de dybe toner for os lyde.

I hornet er så stærk en klang,
i fløjten er så lys en stemme,
og vi har selv en munter sang –
men klokkens alvor ej vi glemme.
En uvejrsnat i bølgens favn
den ledte os i sikker havn –
vi priser klokkebøjens navn,
den vared' os i nattetågen.

Men lytter til v o r klokkes røst! –
om mer end tidens gang den melder,
den toner, fuld af fryd og trøst,
om det, som tiden ikke ælder:
om styrken i den danske eg,
om mod, der vandt og ikke veg,
om trofasthed, der aldrig sveg –
om hvad der svandt – kun for at leve!

Admiral Kong Frederik IX fra borde

Kong Frederik IX, hvis liv afsluttedes 14. januar 1972 efter næsten 25 års regeringstid, blev den første danske konge i rækken, der gennem sin uddannelse som søofficer var prædestineret til stillingen som virkelig admiral, medens hans forfædre kun havde haft den som øverste i træfningen af beslutninger og forordninger.

Medlemmer af det Glückborgske dynasti blev de første skoleuddannede officerer i den danske orlogsflåde. Første blev prins Wilhelm, (søn af senere Chr. IX) der blev konge af Grækenland, næstfølgende hans broder, prins Valdemar, prins Carl (senere kong Haakon VII af Norge), prins Axel (søn af ovennævnte Valdemar), efter hvem så fulgte kronprins Frederik og prins Knud. Hans søn, prins Christian, tjenestegør som premierløjtnant, og C. F. A. J. Castenskiold (Fr. VIIIs dattersøn) som orlogskaptajn. Som også uddannet søofficer er Grev Fleming af Rosenberg (søn af prins Axel), men er udtrådt af aktiv tjeneste. Ellers skal man langt tilbage i kongerækken for at træffe en fuldbefaren konge, Chr. IV. Han begyndte endog som skibskonstruktør. Som 19-årig under ophold i Skanderborg Slot havde han på søen som øvelsesfartøj et 3-mastet orlogsfartøj, dog af mindre tonnage. 4 år herefter, i 1599, sejlede han til Nordishavet som skibsfører under pseudonymet »kaptajn Christian Frederiksen«.

Kronprins Frederik som kadet med »Valkeyrien« i 1919.

Kronprins Frederik og prins Knud ved Skarpe Klit.
I hånden holder førstnævnte et kamera, en sjælden brugsting dengang, som viser, at kronprinsen allerede da begyndte sin fotografiering.

Efter Fr. VIIIs død i 1912, hvor kongeskibet »Dannebrog« (det skovlhjuldrevne fra 1879 og senere forlængede) blev til Chr. Xs rådighed, fik hans sønner om bord heri lagt grunden til deres fremtidige livsvirke. Chefen for skibet i nævnte år og det følgende var kommandør Hector Kiær, der, da prinserne som andre raske drenge pillede ved tabu-grej, fandt det hensigtsmæssigt at beskæftige dem med reelt sømandsarbejde såsom rorgænger, ud-kig, spulning af dæk og at hive en pøs vand. Og for at gøre det så tjenstligt som muligt gav han hver af dem et skibsnummer analogt med øvrige gaster om bord. Kronprins Frederik fik nr. 461 og prins Knud 462, hvilke var en fortsættelse af de befarnes litra-numre, og som nu altså fik »fyrstelige befarn« i rækken. Begge numre blev livsledsagende for hver, idet kronprinsen, da han senere blev bilejer, gav sin bil dette nummer med en lille krone foran, og det samme skete også for prins Knuds vedkommende.

Næppe havde kronprinsen i 1917 fået sin eksamens-erhvervede studenterhue (første kgl. efter prinsesse Margrethe, datter af prins Valdemar og prinsesse Marie, i 1914) før han måtte pakke sin ransel (= flådens firkantede kuffert-trækasse) for som kadetaspirant at gå om bord i krydser »Hejmdal« på dens sommertogt. Om vinteren foregik undervisningen i kadetskolen i Gernersegade. I sommeren 1919, hvor udenlandske farvande efter verdenskrigens afslutning igen kunne befares, blev gamle krydser »Valkyrien« kadetskibet, som efter kommandoens hejsning 14. maj skulle afgå i særlig mission til Alexandria for derfra at hjemhente sønderjydske krigsfanger, der tvungne havde gjort tysk krigstjeneste. Anløbsstederne blev Oslo, Leith, Madeira, Gibraltar, Alexandria, Malta, Dartmouth. I Leith, hvor kul skulle indtages, strejkede kularbejderne, hvilket forledte en del værnepligtige i »Valkyrien« til også at vægre sig ved dette arbejde. For at chefen kunne overholde fartplanen, måtte kadetterne sammen med de ordre-adlydende gaster fuldende indtagningen. Men hverken kronprinsen eller prins Knud, der var med som kadetaspirant, undså sig for at deltage i dette svære job, nemlig lempningen af kullene i skibets trange og mørke kulkasser i skibets bund. Navnligt var det besværligt for dem med deres legemshøjde af 192 cm at bevæge sig i disse rum, hvis højde som tomme kun var ca. 175 cm. De havde i øvrigt meldt sig frivilligt.

På dette togt måtte kronprins Frederik som søn af Danmarks konge nogle gange i land officielt repræsentere nationen, hvor han da var iført galla med Elefantordenens blå bånd, hvilken efter hans tilbagekomst til skibet måtte skiftes ud til »daglig hvidt« og så an til øvelser eller til arbejder såsom skuring af dæk med sand og mursten, pumpe kanoner ud og andet tjenstligt.

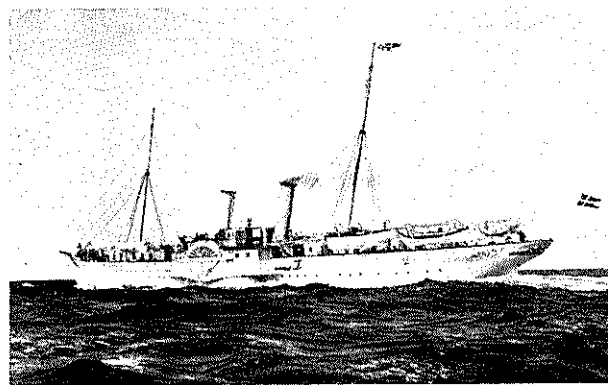
»Lommesmerter« kunne begge brødre som andre få. Af fornuftgrunde gav kong Christian ikke store lompepenge til sine sønner. I nødsfald havde de til gengæld en rar faster at ty til, prinsesse Thyra. Engang overværede denne artikels forfatter som værnepligtig i »Valkyrien« i 1923, hvor prins Knud var A-kadet, at han en dag, da Århusbåden med hans broder om bord passerede forbi os, armsignalerede til ham om opnåelse af broderlig forstrækning.

1921, 21. september, fik kronprins Frederik sine distinktioner som sekondløjtnant og sit nummer i søofficersrækken 1455 (arveprins Knud 1463). Den begynder med Tordenskjold som nr. 1, af hvem kong Frederik i »Dannebrog« havde en affotografering af maleriet i Frederiksborg Slot, Denner's berømte. Udenfor togt hang det i »Amalienborg«. Kort efter sit bryllup i 1935 udnævntes kronprinsen til orlogskaptajn for så over graderne kommandørkaptajn, kommandør og kontreadmiral at følge sin afdøde fader som admiral i 1947.

I sin aktive officerstid havde han tjenstgjort i de fleste af de skibe, som nødtvungent måtte ødelægges

29. august 1943. Tjenesten i torpedobåde forblev dog hans foretrukne, fordi »i hård vind og sø giver disse mindre størrelser nok så megen spænding for manden ved rattet.« Efter nogle års tjeneste som næstkommanderende fik han i 1927 sin første udkommando som chef for torpedobåden »Søhunden«, i 1933-34 »Hvalrossen«. Som chef var han agtet og afholdt af såvel sine kammerater som undermænd, foruden at han så yderst humant på små-overtrædelser af de strenge reglementer.

Følgende sagde kronprins Frederik ved sit 25 års søofficersjubilæum i 1946: »I marinen får man jo en opdragelse, der giver ballast for hele livet. I forholdsvist ung alder lærer man at have et ansvar overfor andre, et ansvar, som ikke kan forflygtiges, for søofficererne har jo direkte ansvar for andres liv og lemmer. Det varer ikke længe, før det går op for én, at ansvaret er alvor, som selve gerningen som officer er det. Jeg kunne aldrig have tænkt mig andet end at gå søofficersvejen. Andre vil kunne sige, om jeg personligt har været præget af den uddannelse, flåden gav mig. Jeg mener det selv . . . Om de værnepligtige mener jeg, at tager man det lidt gemytligt,

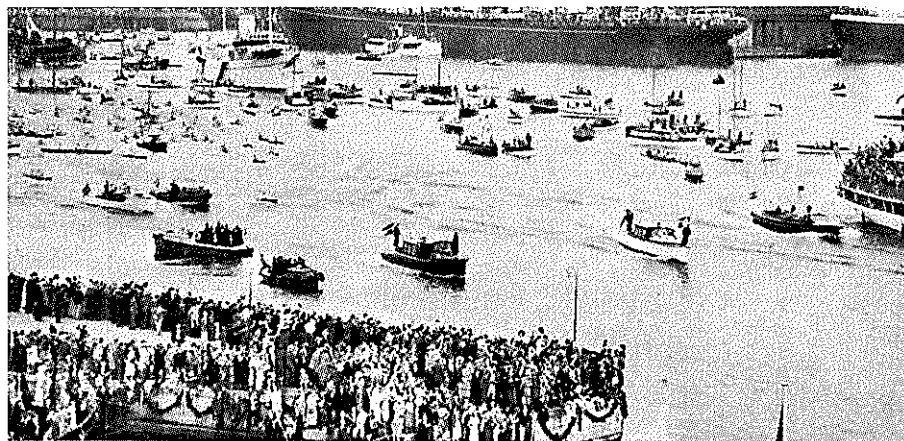
I »Dannebrog«, den gamle og forudgangne, fik begge brødre deres første orlogs-uddannelse i 1912.

kan man få dem til, hvad det skal være. Optræder man korrekt og fornuftigt, går det altid. Man skal behandle folk sådan, som man selv ønsker at blive behandlet. Det er jo ikke officerernes skyld, at værnepligtige indkaldes. Det er loven, som siger det. Men såvidt muligt skal man sørge for, at éns folk befinder sig vel, hvilket giver det bedste forhold mellem befalingsmænd og mandskab. I de mindre skibe har man den bedste lejlighed til at komme den værnepligtige på nærmere hold. Man må lære ham at forstå, at man regner ham for mere end et nummer. For han er jo mere end et nummer, der ofrer sin ungdom til uddannelse for landets forsvar. Befalingsmændene kan være nok så dygtige og pligtfuldende, men er den menige mand ikke med i det, så falder alt den dag, det hele skal stå sin prøve.«

For kong Frederik var det ikke blot hans flådes mænd, der oftest var i hans tanker, men også de i handelsflåden. Det huskes bedst fra hans årlige

Kronprinsparret går i land i København efter brylluppet i Stockholm (1935).

Så festlig, så stor var Københavns søværts velkomst til brudeparret.

nyttårstaler, i hvilke han stundom kunne bruge vendingen »vi søfolk«. Især nød DFDS' rutebåde kongelig gunst ved passagen af »Amalienborg«. Fra palæets øverste etage ud mod havnen havde kong Frederik let ved at følge deres ud- og indgående, og flere af dem kendte han alene på deres fløjten. Var det om dagen, kunne han vinke til føreren med et eller andet, og var det om aftenen, sendte han morse-signaler med lommelampe, for hvilke føreren svarede takkede med stød i fløjten. På sine rejser til Jylland, når de ikke foregik med »Dannebrog«, benyttede kong Frederik altid DFDS' både, hvis styring han stundom overtog en kortere tid med perfekt læggen til kaj i Århus. Indtil engang i 1930'erne, da DFDS' største amerikabåd, »Frederik VIII«, sin tids danske luksUSDamper, endnu var i fart, mødte kronprinsen

ofte op ved dens tilbagekomst fra Amerika for som første at entre landgangen og byde skibets lige så kendte kaptajn Mecklenburg velkommen hjem.

På sejladsen med eget skib, »Dannebrog«, tog kongen ofte selv kommandoen, hvis læggen til kaj han gjorde så elegant og sikkert som af nogen kaptajn i mange års tjeneste.

Også sin faders sejlyacht »Rita« benyttede han som kronprins engang imellem, og efter hans bryllup kom kronprinsesse Ingrid med på ture på Århus bugt. Men nogen matchende yachtingmand som sin fader og norske familie blev han ikke. For ham var championat i sport ikke det væsentligste.

Et mindre vandområde end det for en sømand vante, Esrum Sø, brugte kongen til sejladsen under sine ophold i »Fredensborg Slot«, hvor han ved søen havde to motorbåde liggende. Et endnu mindre er den swimming-pool i »Marmorhaven«, han fik som folkegave til sin 70 års dag. Helt tilbage fra sine drengeår havde han yndet badning og svømming.

I minde-beskrivelser om den henfarne konge må han også medtages som sportsmand. Tennis dyrkede han som yngre i »Marselisborg«, oftest med sin moder som partner. Aktiv roer har han også været som medlem af »Danske Studenters Roklub« fra 1938, for hvilken han allerede i 1918 var bleven protektor. I 1942 var han med i bestyrelsesholdets båd i

en match med ialt 8 deltagende både, hvor hans hold blev nr. 2. Efter krigens slutning genoptog han roingen som motion, undertiden med udenrigsminister Gustav Rasmussen i samme båd, og også en kort tid efter sin konge-udnævnelse, men hindredes allerede da i at fortsætte på grund af lumbago-lidelse.

Som bleven kontreadmiral i 1946 i forbindelse med hans stilling som tronfølger var han bleven for fin til at føre et enkelt skib. Admiraler kan mindst kun være eskadreachef. Herom sagde kong Frederik i 1949 i mindet om sine glade ungdommens udkommandoer: »Jeg får ingen kommando mere. Jeg er blevet for fin. Som admiral får jeg ikke mere mit eget skib, min egen vimpel og maskintelegraf. Men min kærlighed til søen og dens folk er lige stor, og den dør aldrig.« Men pøs-svinger var han ikke ble-

ven for fin til. I 1948, da en mindre brand var udbrudt i palæet, blev den kvalt af kongen selv. »Jeg kan da endnu hive en pøs vand«, sagde han smilende til de mødte brandmænd.

I hans første løjtnant-år kaldtes han af sine kammerater og venner blot »H.K.«, og på hans indbyggelseskort stod tjenestegraden, for eksempel »kaptajn-løjtnant«, over »Kronprins Frederik«. Om bord kunne undermands henvendelse til ham i formen »Deres kgl. Højhed« blive gentaget så mange gange, at han bad om kun titulering af sin officersgrad. Normalt besad han et godt humør, som var højt, når han var til søs, hvor han da kunne give sig til at fløjte eller nynne samtidens træffere og da ganske som hos andre gentaget i uendelighed. Engang, hvor han som næstkommanderende i torpedobåd vedblev med denne: »Et sidste kys og så farvel«, bad chefen, der var hans gode ven, om han dog ikke kunne skifte repertoire. Det fik kronprinsen til gemytligt at hævne sig ved, at han i løbet af en times tid fik hele besætningen til at fløjte melodien fra for til agter, og hvad fandt chefen på sin hovedpude, da han skulle tørne ind: et nodehæfte med den for ham enerverende melodi! – Altid betænksom og kammeratlig var nogle af hans væsens-egenskaber. Således dette eksempel: Under en manøvre blev det en nat hårdt vejr. Som vagtfri havde kronprinsen lagt sig til køjs. Men et par timer før vagtskiftet overraskedes manden på broen ved, at kronprinsen kom op ad trappen balancerende med en bakke og råbte: »Her er busser (smørrebrød) til jer drenge,« og foruden var på bakken en kande med varm kaffe.

Fra tidligste drengalder havde både Frederik og Knud vældig lyst til at færdes på vandet, enten det nu var i kano på Århus Bugt eller robåde på Lyngby Sø. Både prins Christian og prinsesse Alexandrine kunne manøvrere båd med sejl, ja, Kong Christian blev endog en dygtig, internationalt kendt yachting-dyster herhjemme som i Cannes. I prinsens første »Rita« fik hans sønner som smådrenge i sejladsen på Århus Bugt deres første undervisning. Var de ude med deres moder, lod hun dem binde til masten for at hindre deres gåen-overbord. Således havde hendes forældre gjort ved hende og søskende, når de var på bådfarter på hendes hjemlands søer, hvad de ofte var. – Om det var modes indflydelse eller sømandslivets tilstrækning, da var begge sønnerne indtil 14 års-alderen klædt i matrostøj, mørkt eller hvidt, alt efter årstidens klima.

I 1911 indmeldtes begge brødre som spejdere i Hellerup Trop, og 1913 kom de med i den store lejr på Kalø, den første store danske spejderlejr. – Voveligt friske kunne de som voksne være som i den Store Bededags-ferie i »Marselisborg« i 1917, hvor de via et tagvindue var klatret op på slottets høje tag, hvilken risikabel affære fik deres to lærere, der i gården havde opdaget dem, til at bæve for brødrenes liv og lemmer.

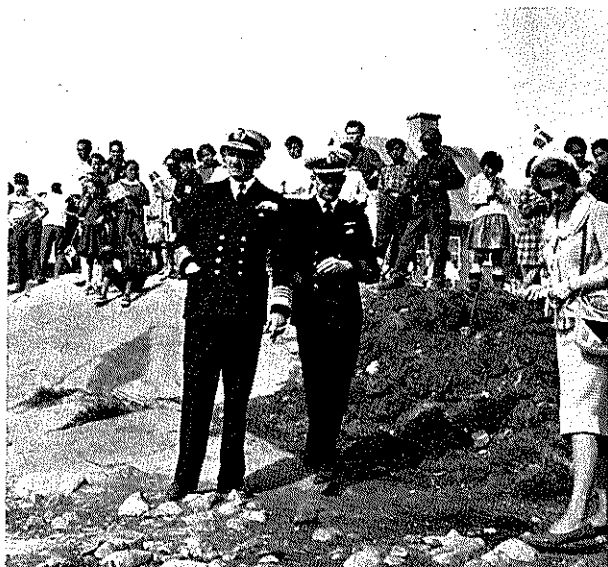
Begge brødres skolegang foregik i »Amalienborg« med høj-kvalitative lærere. In pleno fandt disse ud af, at alt terperi skulle være bandlyst. En lærers udsagn fra denne tid: »Allerede i 14 års alder havde kronprins Frederik, der var forud i udvikling af sin alder, sine bestemte meninger om mangt og meget, havde evnen til hurtigt at trænge ind i kernen til en sag ud fra sin enestående hukommelse og besad ligefremhed samt trofasthed mod medmennesket.« Eksempler herpå: Hvert år lagde han en krans på graven for den i 1930 forulykkede marineflyver kaptajn-løjtnant Einer Jensen, hans bedste ven fra kadettiden, for så bagefter at aflægge visit hos hans enke. Andre nære afdøde venners grave fik også hans personligt nedlagte krans ved juletid efterfulgt af en kort dvælen.

Navnlig én person kom gennem sin undervisning fra 1919 til at præge brødrenes undervisning i kadettiden, premierløjtnant Vedel, den senere viceadmiral. I »Amalienborg« gennemgik han pensumet til kadetskolen med dem.

Som privat grundejer havde kong Frederik »Marselisborg Slot« og fra 1939 jagthuset i Trend med omliggende storskov. Til hans 70-årsdag 1969 fik han »tilskødet« et areal i Vest-Grønland, som fik betegnelsen »Kong Fr. IXs Land«. I Trend fejrede kongefamilien sin private jul og nogle gange påske, hvor da nærliggende Strandby Kirke fik familiens besøg til gudstjeneste. I 1951 forærede kongen til kirken et modelskib for ophængning, hvorved han igen manifesterede sin tilknytning til søen.

Til Fr. IXs rygevaner udover cigarettten hørte shagpipen, hvilken forlenede ham med et sømandens kække appendiks. Han blev den første af kongehuset, der tog pipen i brug.

Grønland blev for ham og dronning Ingrid en særdeles kær landsdel, hvis befolknings problemer de optoges intenst i deres interesse-sfære. Først gang Fr. IX kom derop var i 1921 med sine forældre og broder. Det var første gang, at Grønland fik besøg af en konge (Chr. X). Som kongepar besøgte Frederik og Ingrid øen i 1952 for første gang. Dronningen blev fløjet dertil, medens kongen rejste med »Dannebrog«, en noget risikabel færd for et så lille skib (1130 tons) på den store Atlant, selv om den eskorteredes af en orlogsmand. Ministeriet følte sig ikke rolig ved tanken herom, men kong Frederik havde insisteret på at tage dertil i eget skib. Det blev tidvis en stormfuld overfart, hvor kun skibets skorsten og master ragede op over højølgerne. At rejsen endte godt, skyldtes ikke mindst den høje søfarterfarne chef. I 1956 fløj kongeparret fra Island til Mestersvig i Øst-Grønland for at besigtige de nyanlagte blyminer. I 1960 befordrede »Dannebrog« (under eskorte af »Niels Ebbesen«) kongeparret og tronfølger Margrethe igen fra by til by i Vest-Grønland. I Christianshåb gennemgik de den nyligt ibrugtagne reje-hermetikfabrik, hvor undertegnede, der som dér ansat sommer-vikarierende lønningsbog-

Kong Frederik på rundtur i Christianshåb (Grønland) i 1960 ledsaget af orlogskaptajn B. Hjorth Jensen og hofdame, komtesse W. K. Armfelt (foto: Carl Østen).

holder, lige som øvrige fik alle tre's håndtryk. 1968 besøgte kongeparret med »Dannebrog« igen Grønland, hvilket besøg altså blev kongens sidste. – Efter hvert sommertogt med »Dannebrog« lod kongeparret sig fotografere med hele besætningen, hvorefter hver mand om bord fik et foto til eje – ganske som i forrige kongepars tid.

Selv om søværts-rejserne til Grønland var af lang distance, blev den i 1930 til Østasien med »Ø.K.«s »Fiona« Fr. IXs længste til søs. Med på rejsen var prins Knud og prins Aksel (den senere »Ø.K.«-direktør) med gemalinde. De modtoges af Siams konge og Japans kejser, forresten Hirohito, der først 41 år efter kom på Danmarks-besøg. Prinsernes rejse er navnlig mindebevaret i Osvald-visen »Tre raske prinser højt fra Nord«. I Singapore købte kronprinsen en malay-bjørn for hjemtagning.

Til Fr. IXs hobby hørte dyrjagter, hvori han i sin faders tid havde deltaget i landets statsskove, og fortsættende traditionen afholdt han jagter med et større venne-selskab under efterårsophold i »Fredensborg Slot« eller var jagtgæst på et eller andet adelsslot. Men han foretrak pyrschjagterne, hvor Bornholm nogle gange har været området herfor. Sin første nedlagte hjort på pyrsch fik han som 25-30-årig i Mecklenburg under besøg hos sin morbroder.

At køre jernbanelokomotiver var en anden hobby for ham, ligesom han yndede befordring med tog fremfor fly. Kunne hans kammerater end drille ham med, at han var sømand og ikke lokomotivfører, gengældte han – det var som kronprins – drillerierne med ikke at opgive tiden for togets ankomst, hvis de ville modtage ham på banegården, men at han ville komme med tog nummer det og det ifølge køreplanen.

Fr. IXs mest dyrkede hobby blev musikken, som

fik hans største gunst, ikke mindst som selvudøvende på flygel. Dette brugte han især i afslapnings-timer og havde et heraf i hvert af slottene samt i »Dannebrog«. Han var ikke ret gammel, før han lærte at spille på flygel, hvilket førte til sammenspil med hans moder, dronning Alexandrine, der også var en habil pianistinde. Var han i sin kronprins-tid om bord i orlogsskib med orkester, kunne det hælde, at han selv overtog taktstokken. Yderligere musikudviklet kom han senere til at dirigere Livgardens Musikkorps på sine fødselsdage, og efter han var blevet konge, dirigerede han Radiosymfoni-orkestret og Det kgl. Kapel, hvis tilhørere kun var særlige af ham indbudte. Ikke få konger og dronninger har egenhændigt kunnet mucisere, men Fr. IX er vist eneste monark, der har viset evner som meget habil orkesterleder, ligesom han er eneste monark, der har dirigeret til plade-optagelser, hvoraf hans med Det kgl. Kapel indspillede »Schuberts ufuldendte symfoni« i 1952 var til fordel for FN-hjælpen. Hans musiklærer, afdøde kgl. kapelmester Georg Høeberg spæede om ham: »en sjælden musikalsk begavelse med fremragende dirigent-evner, der udviklet kunne føre ham til at blive en af vore dygtigste dirigenter«. Fr. IXs musiksans fik også indflydelse på »Kong Christian stod . . .«, hvis melodi han angav rette tempo og fraseringer. På anden måde var Fr. IX skønånden.

Blandt de mange grønlændere, der i Christianshåb (1960) var mødt op ved den kgl. families ankomst, var denne tre-generationers familie i festlige nationaldragter (foto: Carl Østen).

Naturens og blomsternes. I tidligste drengeår dyrkede han og broderen hver deres egen lille have i »Marselisborg«, af hvis første blomster han stolt overrakte sin moder en buket.

Som ugift havde kronprins Frederik sin bolig i forældrehjemmet, Chr. VIIIs Palæ, men kun et par værelser i det hjørne af slottet, der vender ud mod Frederiksgade. Vist ingen af hans udenlandske standsfæller havde så lidt plads til rådighed. Så her var trængsel af souvenirs, bøger og billeder, marine-malerier med mere. Når han holdt gilde for sine nære venner, serverede han selv for dem, for eksempel

pølser, brød og øl. Engang i 1920'erne holdt han her en papegøje, og for tidkortning i en sjælden ledig stund lagde han »patience«. Lige fra denne hans ungkarletid var han en yndet selskabsmand, der saltvandsfrisk kunne fortælle søfolk-anekdoter til gæsternes morskab; han selv nød at høre sådanne.

Musikmennesker er oftest dansglade, hvad også gjaldt kronprinsen. Ved flådebesøg i Århus, ved Marineforenings-fester åbnede han gerne ballerne, og fra seneste års sammenkomster i Søofficersforeningen har offentligheden set fotos, hvor han nu som kongen svinger sin dame i den lystige Lancierskvadrille. En lige så stor ynder af dans ses dronning Margrethe at være.

Bilglad havde kong Frederik været lige siden 1921, hans løjtnanttid, hvor han da og gennem fremtidig årrække kun kørte åbne vogne. Han var første selvførende kongelige person næst efter hans moder og prinsesse Margrethe, der var blevne bilster, også med åbne vogne, i 1917.

Flybefordring blev kong Frederik ikke ven med. Hans første flyvning sammen med kronprinsesse Ingrid foregik i 1937 med DDL's rutemaskines første non-stop London-København. I 1956 til Øst-Grønland fik parret prøvet at flyve med DDL/SAS' første 4-motorers »skymaster«. Men i kongens sidste halve snes år blev det dog til mange fly-rejser, der sammenlagt førte kongeparret næsten jorden rundt på repræsentationsbesøg. Ingen forudgangne danske kongepar har gæstet og været gengæstet af så mange statsoverhoveder som Fr. IX og Ingrid, alle besøgene til Danmarks berømmelse og renommé. Men til parrets yndlingsby, Roma, på private ferier, foregik rejsen i tog eller delvis med egen bil. Overalt, ude som herhjemme, vandt parret stor sympati ved dets charmerende optræden og smilende væsen, et bevis for, at dette udmærket kan forlenes uden tab af bevaret kongelig værdighed. Fr. IX så sig gerne tilsmilet igen. På sin 60-årsdag sagde han:

»Jeg vil ønske, at vi igen må få det danske smil frem, det som vi har kendt før, men som desværre er kommet lidt i baggrunden. Lad os være glade og tilfredse. Der er andre, som har det værre. Lad os smile . . .«

I sine nytårstaler indføjede Fr. IX særlige ord til søens folk, hjemme som ude og til lands eller søs. Og hans taler sluttede altid med hans valgsprog:

Gud bevare Danmark!

Hans bisættelse prægedes især af en sømands, en søofficers levned ved brugen af flåde-militære signaler såsom »Pib ud« og »Pib ind« og ikke mindst, at hans bære på en lavét gennem København og Roskilde blev trukket af 24 orlogsgaster for og 24 bag, en eskorte, der i sin disciplin, uniformering og bevægelsesmåde blev af betagende, uforglemmelig virkning. Forinden havde en kadet ved kisten, da den stod i Christiansborg Slotskirke, læst kadetskolens fredags-bøn:

*»Den danske sømand har altid frygtet dig, o Gud.
O! Hjælp den yngre slægt i denne henseende at ligne
den ældre.«*

Mange smukke, ærlige mindeord udtryktes ved kongens død. Af digteren Olaf Gynt disse:

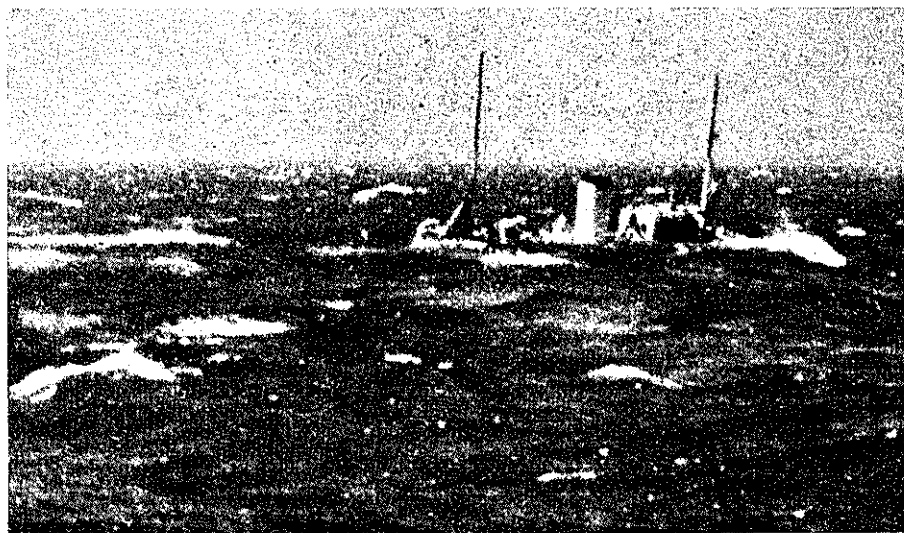
*»... Og du skæmte drengemunter som Europas bedstefar,
og i vanskelige tider var din linje lys og klar.
Det var bønnens dybe styrke, som har gjort din sjæl så
stærk.
Jævn og hjertevarm og signet øved du dit kongeværk . . .«*

Digteren Hans Hartvig Seedorf til kongens 70-årsdag:

*»For venskab mere end herskerånd
for ærligt tryk af en ærlig hånd.«*

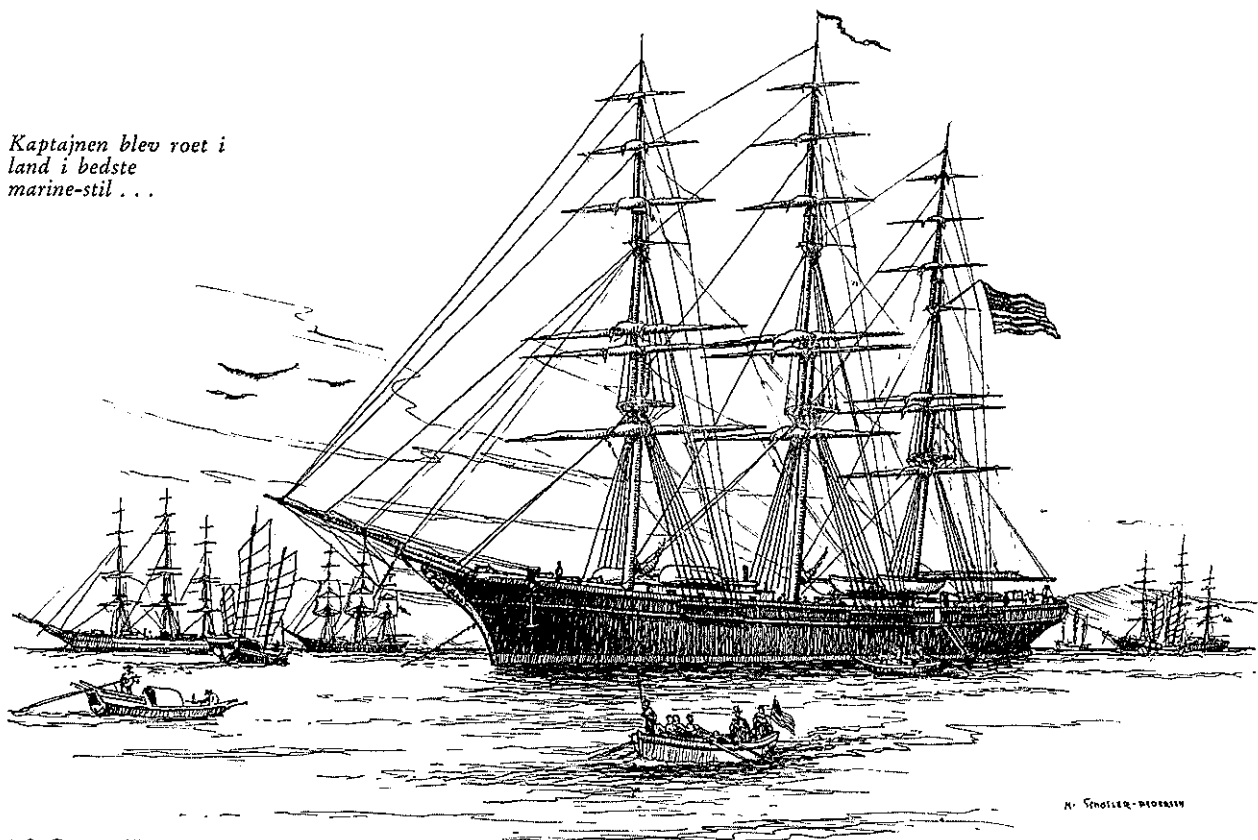
*Et lands befolkning kan ikke give sin konge en
fortjenstmedalje, men selv i hjerterne bære en imagi-
nær erindringsmedalje om en demokratisk, god og
fortjenstrig konge!*

Carl Østen.

»Dannebrog« til Grønland i 1952 i undertiden hårdt atlant-vejr, som det ses her.

Kaptajnen blev roet i
land i bedste
marine-stil . . .

Af C. A. Hjernøe.

Ill. af H. Schøtler-Pedersen.

En rigtig clipperskipper

Fuldriggeren »Flying Arrow« kom for en jævn brise glidende ind på Foochow red. Det var en flot sejler. Dens master var stagede noget mere agterover end vanligt, dens stævn en del skarpere end almindeligt. Jo, her var en rigtig yankee-teclipper, og for at der ikke skulle være noget at tage fejl af, vajede under gafflen »stars-and-stripes« så stor som en tolvpersoners spisebordsduk.

Agterude stod skipperen himself, capt. Jackson, og ledede indsejlingen sammen med den skævvøjede kineserlods.

Det var første gang, Jackson var her, så der var nok for ham at se på. Men det, der havde størst interesse for ham, var dog de mange ankerliggere rundt om. Store, stolte skibe som hans eget med himmelstræbende rigning og bredtfaavnende ræer. De var alle berømte for deres fantastisk hurtige sejladser, og det var i konkurrence med dem, han nu skulle søge at hævde sig. En ung skipper i et nyt skib.

Lodsen havde ført »Flying Arrow« frem til dets ankerplads. På givne ordre gik ankeret til bunds. Kæden rasede ud med en larm som et helt jernbanetog. Besætningen sprang op i riggen og bjærgede sejlene. Alt gik kvikt og præcist, nøje overvåget af capt. Jackson og hans styrmænd. Han var klar over, at hans manøvrer fra de omkringliggende

skibe blev fulgt af hundreder af kritiske øjne, og under hvert øjepar en mund parat til et grin, om noget skulle kikse. Men alt klappede som på et orlogsskib. Det var også blevet en ganske flink besætning nu, selv om folkene, han havde fået om bord i New York, for størstedelen var hentet blandt havnekvarterets bundfald og fængslernes overskud.

Kort efter blev en af »Flying Arrow«s både sat i vandet. Kaptajnen skulle roes i land. Det gik – også i bedste marine-stil – ud og ind mellem de mange opankrede skibe, under galionsprydede stævne og rigt ornamenterede agterspejle. »Stornoway« – »Oriental« – »Sir Lancelot« – »Titania« – »Falcon« var nogle af de navne, han læste undervejs. Han kendte dem godt af omtale, havde hørt både om deres hårdtsejlende kaptajner og deres opsigtsvækkende rekordrejser.

Kunne han slå dem? Det ville tiden vise. Foreløbig var det ikke sejladser eller sømandskab, det kom an på. Nu gjaldt det først og fremmest at få teen om bord i en fart og til en god fragt. Der skulle handles og sjakres.

Det var just ikke det, der passede Jackson. Heller tog han en tårn med uvejr til søs end en forhandling med disse alt for snedige shippingfolk. Men han måtte til det. Det nyttede ikke meget, man sejlede hurtigt, hvis det ikke blev godt betalt. Sådan så rederne hjemme i New York på den sag.

Under sådanne spekulationer var Jackson nået ind til den mudrede kaj og sprang rask i land, hvor en kineserkuli med sin tohjulede rickshaw holdt parat. Han var straks klar over, hvor den fremmede kaptajn skulle hen, og lidt efter trådte Jackson ind i en bygning, som var en behagelig blanding af værtshus, klublokale og børs. Skønt det var te, tepriser, tefragter, teskibe og meget andet med te, der diskuteredes her, var det umiddelbare indtryk just ikke, at det også var te, de tilstedeværende nød. Det var ganske givet stærkere drikke, som kineserboys på lydlose filtsko stilfærdigt bar om. Der var da også en umiskendelig stærk duft af rom og whisky, som hang i en tobaksrøg, tyk som tågen i Den engelske Kanal ved efterårstid.

Capt. Jackson blev stående et øjeblik inden for døren. Der var ingen, som bød ham velkommen, ingen som hilste. Der var knapt nok nogen, som så op. De fleste blev ved med deres snakken og drikken.

Jackson banede sig vej mellem bordene for at finde en tom plads.

»Disse fordømte briter!« tænkte han. »Stive og reserverede. Altid disse tre skridt fra livet. Men vent bare. Jeg kan blive mere end tre skridt foran dem.«

Ved et bord sad en kraftig, svær mand. Foran ham stod en næsten tom whiskyflaske. En del kunne tyde på, han havde været ene om at tømme den.

»Har De noget imod, jeg tager den ledige plads her?« spurgte Jackson, idet han præsenterede sig.

»Tag De bare alle de ledige pladser, De kan finde,« svarede den anden med hele den beskænkede mands velvillighed uden dog at nævne sit navn.

»Jeg må måske have fornøjelsen at byde Dem på et glas. Jeg ser, Deres flaske er snart tom?«

»Gerne – gerne, siger aldrig nej til et godt tilbud – Mac Lean her«, tilføjede han, som kom han først nu i tanke om, han vist havde glemte noget. »Mac Lean – »Montrose« – London-Foochow 102 dage.«

»Fint klaret. – Min kompliment. »Montrose«s skål!«

»Tak – hvilken yankeeslavekasse er det så, De praler af at kunne holde flydende?«

»Flying Arrow« – ude på sin jomfrurejse,« svarede Jackson, idet han klogeligt overhørte den oplagte fornærmelse. Han var i øjeblikket mest interesseret i at få nogle orienterende oplysninger, og hertil fandt han den halvberusede skipper udmærket. Men alligevel tilføjede han: »Jeg vil nu tro, den er lige så hurtig som de engelske skibe.«

»Muligt – meget muligt. Men ser De, de skibe, der ligger her på pladsen i dag, det er alle gode *skotske* skibe. Fine Aberdeen-clippere. Der bygges ikke bedre skibe, og gjorde der det, blev de også bygget i Aberdeen!«

Jackson fandt det formålsløst at diskutere dette emne nærmere med skotten og gik så lige løs på det problem, der interesserede ham.

»Sig mig, hvordan ligger tefragterne egentlig i dag?«

»Tja – en spand som Deres kan måske få 3 £, hvis nogen tør betro Dem andet end tomme flasker. Jeg regner med at få 5 £, men »Black Eagle« får 7 £ pr. ton.

»Hvorfor får »Black Eagle« 7 £?«

»Den var sidste års hurtigste skib. 93 dage fra lods til lods!«

»Well, jeg regner med, at »Flying Arrow« bliver det hurtigste i år.«

»Så regner De forkert. – Skrup forkert!«

»Jeg tør vædde, hvad det skal være, på, at »Flying Arrow« kan komme før til London end »Black Eagle!«

»Hello – Robertson!« brølede Mac Lean over til en ældre, distingveret kaptajn, der sad og spillede whist med tre kolleger. »Her er en yankee-dandy-skipper«, der påstår, hans pram kan sejle hurtigere end dit skib!«

Robertson fortrak ikke en mine. Han vedblev uanfægtet at blande kort.

»Han siger, han er parat til et væddemål om, hvem der kommer først,« baldrede Mac Lean videre.

»Meget morsomt,« nedlod Robertson sig til at bemærke. »Vil De være så venlig at tage af, Mr. Sullivan?«

Hele forsamlingen morede sig højlydt over episoden; men Jackson, der fandt, det var vel meget på hans bekostning, syntes, tidspunktet var inde til at vise, her var alvor med i spillet. Han sprang op med et sæt, så hans stol væltede, og sagde udfordrende:

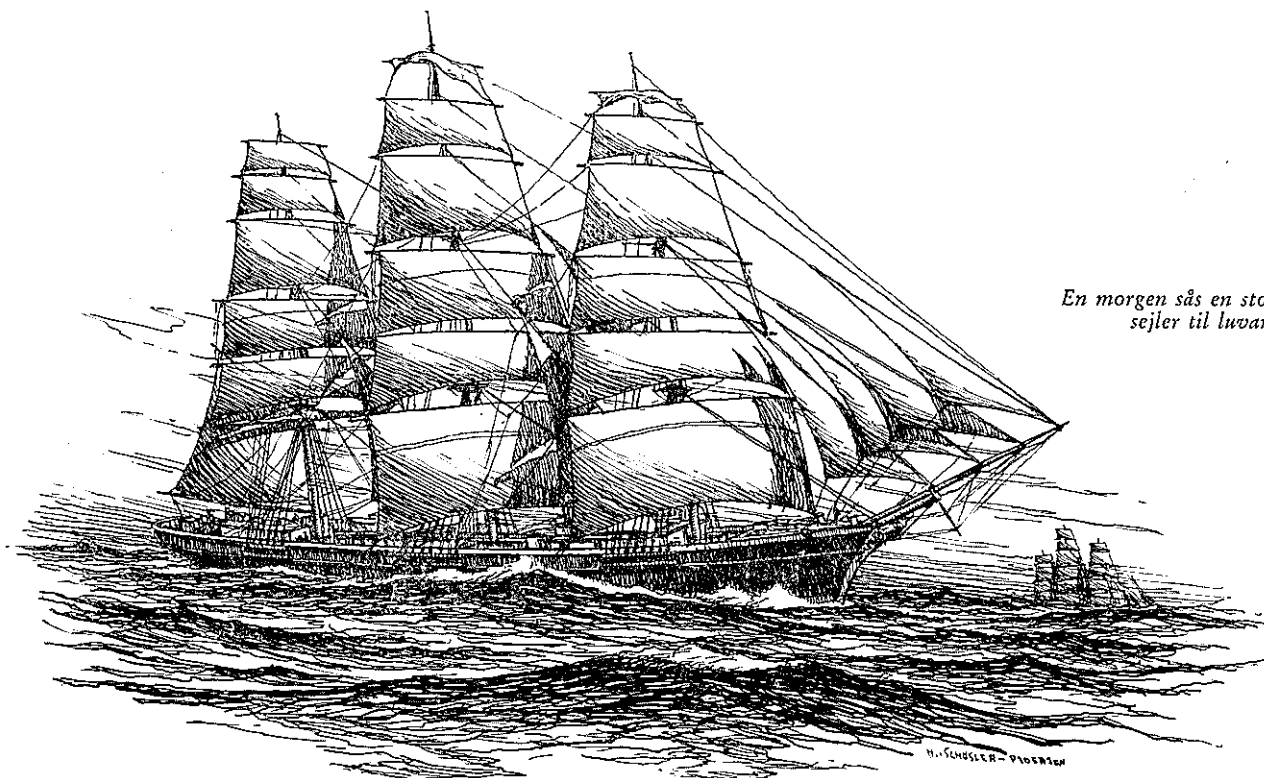
»Dette er absolut ikke nogen spøg, men min alvorlige mening. Jeg er parat til at vædde 500 £ på, at mit skib – »Flying Arrow« er hurtigere end sidste års hurtigste – »Black Eagle!«

Alle tav. Kun enkelte gentog med forbavset anerkendelse beløbets størrelse. 500 £ – det var sandelig ikke småpenge!

Robertson havde tilsyneladende upåvirket delt kortene om. Da han var færdig, og hans makkere hver havde fået sit, samlede han sin egen hånd, stirrede en stund granskende på kortene, så lagde han dem på bordet med et hårdt smæld. Han lænede sig så langt tilbage i stolen, at den vippede på de baggeste ben, og med en overlegen stemme sagde han: »Unge mand, »Black Eagle« har næsten sin telast inde og er færdig til afgang senest fredag. Er De klar samme dag, skal jeg gerne tage en kapsejls med Dem. Men jeg har ingen lyst til at vente.«

»Kan De være færdig på fredag, Mr. Robertson, kan jeg sikkert også. Men forøvrigt spiller det ingen rolle for »Flying Arrow«, om hun kommer af sted en dag før eller senere.«

Den sidste næsten til frækhed grænsende bemærkning bragte atter røre blandt de tilstedeværende. Kort efter var væddemålet bragt i stand med alle behørig formaliteter. Det berørte dog ikke capt.

En morgen sås en stor
sejler til luwart

Robertson mere, end at han straks efter genoptog sit afbrudte whistparti.

Jackson behøvede ikke mere tage til takke med sin fordrukne bordfælle. Der var nu nok, som både ville snakke med ham og navnlig om ham. Til de sidste hørte to skibsmæglere, der stærkt interesserede havde fulgt det skete.

»Jeg havde egentlig tænkt mig, vi skulle chartre »Titania«. Men hvad mener du om denne amerikaner?»

»Hvilken garanti har vi for hans skibs muligheder? Han er jo ganske ukendt!«

»Garantien må ligge i de 500 £. Det er ikke en sum, man planløst sætter på spil. Her må ligge realiteter bag. Husk på, når en englænder vædder, så er det for spillets skyld. En amerikaner vædder derimod for at tjene på det. Holder han en sixpence på, at månen er lavet af en grøn ost, så er det fordi, han sidste nat har kravlet op og selv undersøgt sagen. Skipperen her tror på sit skib. Lån min kikkert, du kan se det her fra. Det er det, der ligger mellem »Rainbow« og »Oberon«. Flot sejler – ikke sandt? Jeg så, da hun kom ind. Fin ankring. Sjældent har jeg set en besætning beslå sejlene så kvikt. Det må være dygtige folk, han har om bord. Alene det siger en del.«

De fik Jackson hen til sig.

»Kaptajn! Vi har forstået, De fører et godt skib. Vi har en ladning te af den nye høst, som vi er meget interesseret i at få bragt hjem til gamle England i en fart. Var det ikke noget for Dem?»

»Det kommer skam an på, hvad De byder i fragt?»

»5 £ er den almindelige pris i dag.«

»Flying Arrow« er ikke noget almindeligt skib.«

»Vi havde også tænkt os at byde 6!«

»Hvorfor må jeg ikke få lige så meget som »Black Eagle«?»

»Nå ja, så får De 6½ pr. ton.«

»Black Eagle« får 7!«

»Kaptajn Jackson, De er vist lige så hård til at forhandle som til at sejle.«

»Hvis jeg var det, så forlangte jeg 7½.«

»Godt, så siger vi de 7. Skal vi ordne papirerne med det samme?»

— — —

Fredag middag lettede »Black Eagle«. Lørdag morgen kom »Flying Arrow« af sted. Så snart lodsen var kvitteret, blev alle sejl sat til, og så var Jackson startet på den 15.000 sømil lange kapsejlad.

Hver stump sejldug, der kunne trække, var oppe, og dagen igennem holdtes udvig efter konkurrenten. En morgen sås en stor sejler til luwart.

»Det er i hvert fald ikke »Black Eagle«, kaptajn,« oplyste styrmanden. »Jeg er ked af at skulle sige det, men jeg er så godt som sikker på, det er »Stornoway«. Den var ikke fuldstødt, da vi sejlede.«

Jackson nikkede tavst. Det var også hans mening. Han kunne endda regne ud, at »Stornoway« måtte have ligget mindst 3 dage, inden den var søklar. Han så op i riggen og vurderede sejlføringen. Den var, som det passede til vejret og vel lidt til. Han lod alligevel skysejlene sætte. Clipperen krængede over under sejlpresset. Den skovlede vandet fra sig,

Fortsættes side 15

En skibs-prædiken i 1899

Før krydserkorvetten »*Valkyrien*«s helt sjældne togt til Østasien i 1899, eftersom det skulle være propaganda for dansk handel og industri, afholdtes efter den tids tradition kristelig prædiken om bord den 15. oktober ved Holmens Provst, Schepelern, der samtidigt indsatte cand. theol. O. H. Nyholm som togt-medfølgende skibspræst.

Prædikenen og gudstjenesten indledtes med hejst kirkestander og lyden med skibsklokken. På øverste frie dæk stod alteret, et almindeligt bord med dannebrog over, hvilket udgjorde antependium. Herpå stod et krucifiks, lys i stage og to bibelske figurer. – Prædikenen var også trykt, således at hver mand om bord kunne få et eksemplar. Den lød:

»Det er jo ikke i Ufredstider til Forsvar for vort Fædrelands Ære og Selvstændighed, at dette Skib udsendes. Det gaar, som vi alle vide, ud i et fredeligt Ærinde for at vise vort gamle Flag paa de fjerne Kyster og derved jævne Vejen for vore Søfarende og vore Købmænd. Der er vel nok dem, der ville mene, at dette er noget, som intet har med Kristendom at gøre, fordi de overhovedet mene, at Kristendom er noget, der har hjemme i Skyen, medens Menneskelivet gaar sin egen Gang paa Jorden uafhængigt af den. Men vi, mine Venner, som første Gang er forsamlede til Gudstjeneste her paa dette Dæk, vi ville bestyrke hverandre i den Forvisning, at Kristendom tværtimod har med alt at gøre, og det Menneskeliv, der ikke vil have sine Kilder i ham, som kom til Verden for at gøre Syndere salige, det er tomt og øde og blive i dybeste Forstand uden Frugt. – Og lad mig nu minde om hin navnkundige Sejlads paa Genezareth Sø, da Herren ved Aftens-tide foer ud med sine Disciple for at sætte over til den anden Side.

Han var træt efter Dagens Møje, thi ogsaa han var et virkeligt Menneske, der ligesom vi trængte til baade Mad og Drikke og Hvile. Derfor lagde han sig til at sove, saasomt han var kommet ombord, men Disciplene betroede han at passe Sejlene og Roret og holde den rette Kurs. Og det var ikke blot for et Syns Skyld, han betroede dem dette. Det var ikke Mening, at de skulde tænke som saa: Herren er jo med ombord, saa vi behøver ikke at vaage. Vi kunde godt slippe Roret ud af vor Haand og lade Sejlene skøtte sig selv, thi han er jo mægtig nok til at føre Skibet i Havn uden vor Hjælp. Nej, Meningen var den, at de skulde gøre, hvad der var dem paalagt, at de med al Flid, Troskab skulde tage Vare paa, hvad der var dem betroet, og da skulde de ogsaa erfare, at han var mægtig til at frelse ud af alle Storme. Thi ganske vist kan Herren gøre alt, hvad han vil, uden os. Han er sig selv nok og trænger ikke til vor Hjælp.

Han kan ogsaa gøre sine undere endnu den Dag i Dag ligesom i fordums Dage, hvis han ser, at det er fornødent, thi han er endnu den samme almægtige Gud, som han altid har været, og hans Arm er ikke blevet forkortet. Men dette forhindrer ikke, at han under Livets sædvanlige Forhold gør Regning paa os og tager os i sin Tjeneste, ligesom han gjorde under hin Sejlads paa Genezareth Sø, da han tog Disciplene i sin Tjeneste og gjorde Regning paa deres Aarvaagenhed og Sømandskyndighed. Og mon dette ikke har Betydning ogsaa for Eder, som nu skulde fare ud med dette Skib?

Vi ville bede Herren, at han vil være med paa dette Togt, og det er vor Forvisning, at han vil høre vor Bøn, thi han har lovet, at hvor blot to eller tre er forsamlede i hans Navn, dér vil han være midt iblandt. Men hvad han ventede af sine første Disciple, det venter han ogsaa af Eder.

Skal en Sejlads som den, der her forestaar, lykkes, da gælder det, at hver Mand fra den første til den sidste gør sin Pligt, ikke blot, som han trøster sig til at forsvare det for Mennesker, men ogsaa for hans Ansigt, der ses fra Hjerterne. Saa tag da hver Morgen Eders Gerne op i Jesu Navn, baade naar det gælder om at gøre Dagens sædvanlige Arbejde, og naar det gælder om at holde Vagt i Nattens Mørke, i den Bevidsthed, at Herrens Øje hviler paa Eder. Da skulde ogsaa I erfare, at han er mægtig til at frelse ud af alle Storme. – Men lad os nu lægge Mærke til, at da Stormen rejste sig, og Bølgerne slog ind i Skibet, da tabte Disciplene Modet, og de raabte paa Herren og sagde: »Frels os, vi forgaar«. Derfor talte Jesus bebrejdende Ord til dem, iden han sagde: »Hvi ere I saa frygtagtige, I Lidetroende?« Eller med andre Ord, de havde gjort baade ham og deres Discipelnavn Skam ved deres vantro Frygt. Thi han havde dog med Rette kunnet vente af dem efter alt, hvad de havde oplevet i Samlivet med ham, at de ikke vilde tvivle om, at hvor han var med, der var ingen Fare. Han, som var sendt af Faderen, for at dø paa Golgathas Kors for Verdens Synd, kunde ikke omkomme i en Storm paa Genezareth Sø. Og atter her spørger jeg: Mon dette ikke har Betydning for Eder, som nu skulde fare ud med dette Skib? I ere jo alle døbt til vor Herre Jesu Kristi Navn og i Daaben mærket med hans Korstegn paa Ansigt og Bryst til et Vidnesbyrd om, at I skulde høre ham til. Men kom ihu, at dette Navn og dette Tegn ikke blot betyder en Velsignelse, men det betyder ogsaa en Forpligtelse. Der kunde nævnes meget andet i Verden, som forpligter.

Det Flag for Eksempel, der vajer her over vore Hoveder, forpligter Eder til i alle Maader at skikke Eder som gode danske Mænd. Men af alt paa Jorden, hvad der har forpligtende Kraft, er dette dog

det største, at I have hans Navn, som er korsfæstet for vore Overtrædelser og oprejst til vor Retfærdiggørelse. Saa lad dette da være Eders Hjerter en Bøn, ikke blot i Dag, men hver Dag, at I ikke maa gøre ham Skam, men at I med hele Eders Liv og Levned maa forkynde hans Dyder, som kaldte os fra Mørket til sit beundringsværdige Lys. Disciplene gjorde ham Skam ved deres vantro Frygt, og vi kunde falde i den samme Fristelse. Men hellere vil jeg dog minde Eder om, at I paa dette Togt vil komme til at mødes med andre kristne Folkeslag, men ogsaa med saadanne, som sidder i Hedenskabets Mørke. Læg Eder da på Hjerte, hvad Eders Kristennavn forpligter Eder til, saa I sky det Onde under alle Skikkelser og stræbe efter at vandre som Lysets Børn. Lad det Onde og Skriften ikke finde sin Opfyldelse paa Eder: For Eders Skyld bespottes Guds Navn blandt Hedningerne! Men øver Eder derimod i al Tid at have en uskadt Samvittighed baade for Gud og Mennesker. – Og lad mig saa endelig endnu engang minde om, at Herren sov, da Stormen brød løs i al sin Vælde, og Skibet gyngede som et Fnug paa de oprørte Vande. Men Herren sov, som om der hverken var Storm eller Bølger til.

Og hvad betyder nu denne dybe, trygge, ubekymrede Søvn i Stormen? Den betyder fremfor alt, at Jesus vidste sig i sin himmelske Faders Varetægt og under hans Beskærmelse. Derfor kunde han sove saa trygt, medens alle de andres Hjerter var opfyldte af Angst og Bekymring. Og nu mine Venner, naar man drager ud paa et Togt som dette, som skal strække sig over det meste af et Aar, saa det vil blive baade

Vinter og Sommer igen, før man atter får Fædrelandets Kyster at se, da er der vel to Strømninger, der gaa igennem de flestes Sind. Den ene er Forventningen om alt det nye og hidtil ukendte, der skal opleves, og for denne Forventning trænges der sandelig ikke til Trøst. Den fylder tværtimod unge og livskraftige Mænd med Glæde. Den anden er Tanken om, hvad der kan ramme enten Eder selv eller de Kære, der blive tilbage i Hjemmet. Thi naar vi Mennesker ikke engang vide, hvad der skal ske i Morgen, hvad kan der da ikke ske i et Aar. Her vil Bekymringen melde sig, og her trænges der derfor til Trøst.

Og Trøsten kommer fra den sovende Frelser paa Genezareth Sø. Ville I fare i hans Navn, da er ogsaa baade I og alt, hvad der er Eder dyrebart, under den himmelske Faders Varetægt, uden hvis Vilje ikke en Spurv falde til Jorden, og da tør I i Jesu Navn kaste al Eders Sorg paa ham i den Forvisning, at han har Omsorg for Eder! – *Og dermed være saa dette Togt indledet og dette Skib med dets Besætning befalet i Herrens Haand.*

A m e n !«

— — —

Skibsprædikener ved togets begyndelse bruges stadig nu og da, oplyser orlogspræst, cand. theol. Børge Ørsted og tilføjer: »Apropos saadanne kan jeg gengive dette fra en prædiken, som forlængst afdøde Holmens Provst, Fenger (= »Vorherres Lille-Fenger«) engang holdt for et skibs besætning, idet han pegede på flaget: »*Det flag kan I være bekendt, men kan det være jer bekendt, når I kommer hjem?*«

historicus.

En rigtig clipperskipper

Fortsat fra side 13

næsten sprang fra sø til sø. Trods alt var »Stornoway« forsvundet bag horisonten forude.

En sen eftermiddag kom »Flying Arrow« til London og fortøjede i Ostindiadokken. 108 dage havde rejsen varet. Meget hæderligt, men »Black Eagle« havde gjort den på 90, og foruden den og »Stornoway« var ogsaa andre af teclipperne ankommet for flere dage siden. Deriblandt ogsaa Mac Lean's »Montrose«. Han stod selv og tog imod på kajen, nøjagtig lige så lidt ædru, som da Jackson sidst så ham i Foochow.

»Nå – der har vi nok årets hurtigste sejler!« hoverede han.

»Kom bare om bord og få en drink, Mac Lean,« lo Jackson.

»Har De råd til det?« spurgte skotten, efter at han med noget besvær var kommet op ad landgangen. »For pokker mand, hvorfor står De der med

det dumme grin? De skulle da se godt flov og ærgerlig ud. 500 £ er da en slags penge. Det må kunne mærkes et eller andet sted, at man er blevet dem fattigere.«

»Jeg føler mig ikke spor fattigere, tværtimod. Sæt Dem nu bare ned, skipper. Her er Deres glas, og hvis Deres whiskyomtågede hjerne kan greje det, så skal jeg stille et fint regnestykke op for Dem. Altså – hvad fik De pr. ton? 5 £ ikke? Det kunne jeg vel ogsaa have fået, hvis jeg da ikke måtte nøjes med 3, som De var så elskværdig at foreslå. Men se så – nu fik jeg ved det her lille raske væddemål de to tehøkere hidset op til at give mig 7 £ pr. ton. Der- ved kom jeg til at tjene 2000 gode engelske pund ekstra. Træk så bare de 500 fra, jeg taber til Robertson, som driftsomkostninger. Der bliver alligevel 1500 rare pund til mig.

Skål, Mac Lean!«

Over Storebælt—med isbåd og isbryder

På Jernbanemuseet hænger en tavle, smykket med en tegning i blide vandfarver af Sprogø i sommersonnlig omgivet af blå hav. Tavlen taler imidlertid et barskere sprog. Den viser nemlig de perioder igennem de ca. 100 år, fra 1795 til 1893, hvor isen har spærret Storebælt for sejlads, og hvor der i stedet har været »erklæret« isbådstransport.

I den tid, hvor overfarten har været underlagt Statsbanerne, har isbådstransport, hvor hele overfarten foregik til fods over isen og med isbåd, når isen ikke kunne bære, været iværksat i 1888 i 19 dage, nemlig i tiden 14. marts–1. april og i 1893 fra 19. til 26. februar og den 13. og 14. marts, samt, hvad der ikke fremgår af tavlen, i 3 dage i marts 1889. Isbåde har dog været i brug i mange strenge vintre herefter, men kun fra land til iskant, hvor isbryderen ventede, og igen, når denne måtte give op, fra iskanten til land.

Når isbådstransport blev »erklæret«, ophørte overfartens normale funktioner. Gennemgående ekspedition ophørte, kun post, ekspres- og ilstykgoeds af mindre dimensioner modtoges til befordring og mod særlig betaling. Passagerer betalte et særligt tillæg for overfarten, en »isbådsbillet«, som i 1884 kostede 9,- kr. Billetterne var nummereret, og numrene blev råbt ved afgang.

Isbådstjenestens organisation bestod af isbåde, mandskab til at betjene disse samt bygninger på Halsskov, Sprogø, Knudshoved og ved Slipshavn med sovesale og ventesale, restauration og indretninger til tøjtørring samt for Srogøs vedkommende det særdeles vigtige – til opbevaring af proviant.

Isbåde var svære joller forsynet med en høj køl under midten og en mindre på hver side, for at båden kunne trækkes over isen. Bådene var udstyret med årer, master, sejl, kompas, tudehorn, vandtønder, proviantbeholdere m. v. Ved århundredskiftet var der stationeret 36 isbåde i Halsskov og 25 i Knudshoved. Til betjening af disse både var der beskæftiget ca. 60 henholdsvis ca. 90 mand de to steder. Mandskabet blev antaget ved kontrakt, der forud for hver vintersæson sluttedes mellem skibsinpektøren og de pågældende søfolk »for eventuel isbådstransport«. Efter kontrakten tilkom der hver mand en godtgørelse på 15,- kr., som udbetaltes, når sandsynligheden for isbådstransport skønnedes at være forbi. For dette beløb skulle de pågældende være disponible ved evt. indtrædende isforhold på Storebælt. Isbådsmandskabet bestod af 1 assistent, togtførere, 1 mand i land til hjælp ved signalisering og udlevering af rekvisitter samt en bådfører og fire mand til hver båd.

Ud over den faste godtgørelse fik assistent og togtførere daglig 10,- kr., bådførere 5,66 kr., det øvrige mandskab 5,- kr. Herudover fik mandskabet 4,- kr. for hver fuldendt rejse og 2,- kr. for hver halv rejse, hvorved forstås en tur mellem den ene side af bæltet og Srogø eller omvendt.

Der var sørget for, at rejsende, der »strandede« på Srogø, ikke skulle savne mad og drikke. Den mand, der drev landbruget på øen, og som skulle sørge for de overnattende passagerer, havde pligt til at sørge for at have et bestemt antal køer og kalve samt kalkuner og ænder, og han skulle endvidere ved hver vinters begyndelse have et forråd af proviant bestående af mel, brød, ost og pålæg samt desuden fire tønder gule ærter, 64 lispund saltet og røget flæsk samt 64 lispund klipfisk. Af drikkevarer skulle der forefindes 300 potter brændevin, tre ankre rom og cognac samt 500 flasker øl og for 400 kr. vin. For ærter og flæsk var prisen 50 øre, når det drejede sig om »fattige« rejsende og mandskab, medens andre rejsende betalte 1,50 kr. for middagsmad. En snaps kostede 12 øre.

Der findes desværre ikke nogen statistik over, hvor mange isbådstransporte der har været udført, og hvor mange passagerer der blev overført på denne måde, men at denne transportform har været anset for en utilfredsstillende erstatning for færgesejlads, ses deraf, at statsbanerne straks ved overtagelse af ruten anskaffede isbryderen »Stærkodder«, bygget hos B & W, som i dagfart kunne befordre 400 passagerer, men kun 100 i natfart (den var også beregnet til sejlads på Korsør–Kielruten). Den kunne med sine 600 HK gøre en fart af 10 knob.

Ved rutens åbning havde statsbanerne endvidere lejet et orlogsfartøj, krydserskonneren »Absalon«, til isbrydning, og disponerede over et mindre skruefartøj »Fyn« ligeledes til assistance under isforhold.

I 1890 anskaffedes isbryderen »Mjølner« bygget i Helsingør og samme år isbryderen »Thor«, bygget på Lindholmens værft i Göteborg.

I 1894 anskaffedes isbryderen »Tyr« bygget i Helsingør. De tre sidstnævnte isbrydere var sværtbyggede fartøjer med relativ stor dybgang – 4,75 m – og med dybtliggende skrue af hensyn til sejlads i is.

I 1894 byggedes endvidere hos B & W isbryderen »Jylland«, som senere fik navnet »Fenris«. Dette skib var noget længere end de forannævnte og kunne overføre ca. 10 af datidens godsvogne. Også denne isbryder var et sværtbygget fartøj med en dybgang på ca. 5 m.

Isbryderne havde saloner under dæk for passage-

Fra isvinteren 1881 på Storebælt. – Styrbojside: Kaptajn Søren Mogensen og kaptajn Axelsen. Matroserne: Søren Pedersen, Theodor Hansen og Oscar Sørensen, litserformand Th. Jørgensen (m. bådshagen) og matros Morten Olsen. – Bagbojside: Matroserne Morten Larsen og Ludvig Hansen. En rejsende, (manden med hat på), Hans Jacobsen, og endelig matroserne Jens Hansen og Egholm.

terne og var desuden udrustede med isbåde til brug, når isbryderen ikke kunne forcere isen til land.

Når isen på Storebælt gennem tiderne ofte har voldt de bekendte store vanskeligheder for opretholdelse af samfundets normale funktioner, er årsagen at søge i, at isen på bæltet normalt ikke ligger fast, men kommer drivende fra Østersøen, ja vel undertiden helt oppe fra den Botniske Bugt med det vandtilskud fra floderne, som gennem de danske bæltet og da navnlig Storebælt presses ud i Kattegat og Nordsøen. Denne isgang fremmes yderligere af de østlige vinde, som er fremherskende om vinteren. I bæltet møder disse ismasser Sprogø samt de frempringende odder Halsskov og Knudshoved, hvor de standses og danner isskrudninger, som ofte ikke kunne forceres af datidens isbrydere.

Det sker dog visse vintre, at isen sætter prop i hele Storebælt i længere perioder, som f. eks. i vinteren 1929, hvor der kørt med biler over bæltet, og i 1940, hvor der endog blev etableret en regulær fragtbilrute mellem Nyborg og Korsør med to lastbiler, som fulgtes ad, og som havde faste afgang fra Nyborg kl. 7 og kl. 13. Endvidere skete det, at

statsbanerne udlånte sine isbåde til fiskere, som på eget initiativ oprettede isbådssejls og medtog passagerer og varer. Såvel bilkørslen som isbådstransporten har dog været yderst risikabel. I februar 1940 bjergede isbryderen »Fenris« en sådan transport på 20 mennesker, som var kommet i drift på en stor isflage og havde opholdt sig på denne en nat igennem.

Fra isvinteren 1929 fortæller den daværende restauratør, Carl V. Jensen, om en færgetur, som har været besværlig, men sikkert ikke er enestående i sit forløb under datidens forhold.

»Passagererne fra tre store tog, vel ca. 2.000 i alt, blev stoppet om bord i »Korsør«. Jeg protesterede imod, at vi skulle forsørge så mange rejsende under disse forhold, men da min protest blev afvist, måtte vi udsætte afgang en time for efterproviantering.

Da vi sejlede fra Korsør, havde vi tre hele grise, tyve højreb, tyve kalvestege, tre dritler smør, fedt og klaret, hundrede rugbrød, to hundrede franskbrød, tre tusinde stykker wienerbrød og ekstra sandkage, store mængder kartofler og grøntsager. Foruden dette lå der i »isprovianten« to hele grise, to

tønder spegesild, halvtreds kilo klipfisk og 100 kg gule ærter, 10 tdr. kartofler og grøntsager.

Vi afgik fra Korsør ved 1-tiden og mødte straks megen is. Vinden var i sydøst, så isen pressede på Fynssiden og særlig stærkt ved Knudshoved.

Her lå vi fast i isen til næste dag kl. 10. Det var ikke hyggeligt for de mange mennesker, der var om bord, vandet frøs i toiletterne og så videre. Mad skulle de have flere gange, og det var kun få, der kunne finde plads ved bordene. Klokken 9 om aftenen var alt det varme, kød, fisk og den slags udsolgt, og vi lavede så nogle fade med spegesild og varm løgsovs og kartofler, og så blev alle mætte. Også de hundrede rugbrød og de to hundrede franskbrød var spist, så brødmaskinen var rødglødende. Til morgenkaffen måtte vi ty til beskøjterne, og jeg erindrør, at en nydelig dame sad ved et bord og så både hjælpeløs og fortvivlet på sine beskøjter. Hun havde aldrig i sit liv set mage til bagværk og troede bestemt ikke, at hun kunne spise dem. Jeg forklarede hende så, at hun hverken behøvede stemmejern eller hammer, men kunne bløde dem op i kaffen. Det gjorde hun, og hun syntes, at de smagte rigtig godt.

Ved 10-tiden kom isbådene, og der blev sat en stige ud over isrevnen. Passagererne gik fra borde og spadserede til Knudshoved, en tur på en timestid. Det var stadig det pragtfuldeste solskin og et storlået syn at se disse mange mennesker vandre over den store isflade. Men der var blevet halvtredsindstyve passagerer om bord, de havde hørt, at vi skulle have gule ærter og stribet flæsk til middag. I løbet af formiddagen kom der undsætning fra Nyborg med bjerge af ny proviant. Dagen efter spadserede vi andre i land. På tredjedagen kom færgen løs og gik til Nyborg, hvorfra den den følgende dag returnerede til Korsør med fem hundrede rejsende ledsaget af »Odin«, »Christian IX«, isbryderne »Tyr« og »Mjølner«, men da vi nåede til Sprogø, sad vi fast igen og blev liggende til næste morgen.«

I samme vinter skete det uheld, at isbryderen »Tyr« med kaptajn, senere skibsinspektør Rasmus Hansen som fører i svær is mistede skruen. Isbryderen »Thor« forsøgte at assistere, men blev selv af isen sat på grund på Omø. »Tyr« måtte herefter overlades til sin skæbne og drev med isen i en måneds tid og førtes helt ned i Østersøen.

Gennem trediverne var der ikke is af betydning på Storebælt; det var, som om vinteren samlede kræfter til det næste fremstød. Dette kom i vinteren 1940, igen i 1941 for at kulminere i 1942, der regnes at være den sværeste isvinter hidtil i dette århundrede. I 1940 havde statens isbrydningsvæsen en tid stillet den kraftige isbryder »Storebjørn« til rådighed for Storebælt. Denne bryder, der var bemanded med personel fra Storebæltsoverfarten, kunne sammen med I/S »Fenris« så nogenlunde holde overfarten i gang også takket være de kraftigere dieselmotorfærger, som overfarten nu disponerede over,

men da »Storebjørn« måtte forlade overfarten for at hellige sig andre opgaver, bl. a. at føre kulskibe igennem til København, gik færgetrafikken i stå og lå helt stille fra 1. til 26. februar.

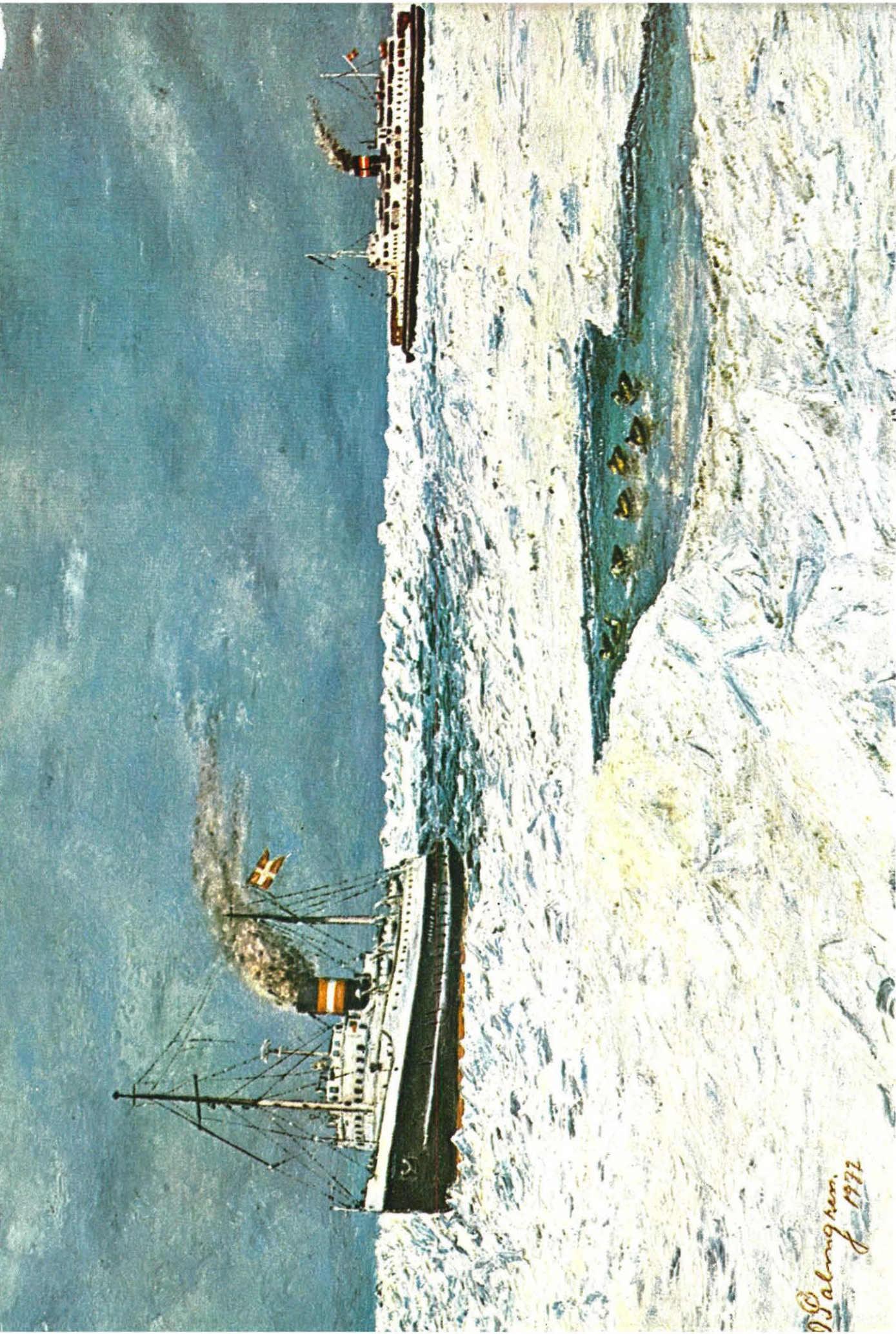
Den situation, der opstod, da »Storebjørn« forlod Storebælt, gav stødet til, at Statsbanerne besluttede at anskaffe sin egen kraftige isbryder. Dette blev I/S »Holger Danske«, som blev bygget af Odense Stålskibsværft.

Denne isbryder er af en helt anden størrelsesorden end dem, der hidtil blev anvendt på Storebælt. Den er udrustet med en 3-gangs-dampmaskine med 4 oliefyrede kedler, som kan indicere 6.615 hk. Isbryderen er forsynet med 2 skruer agter og en skrue i forenden; sidstnævnte har den opgave at suge vandet væk under isen, således at denne lettere kan brydes. Bryderen er udrustet med en stor salon med 600 siddepladser, og dette er det antal passagerer, den må befordre. På dækket er der plads til 150 containere; idet bryderen, hvis isforholdene bliver så vanskelige, at den må sejle alene, da kan tage post og hastegods om bord i disse containere. Den nye isbryder blev afleveret i 1942, men kom ikke i brug i denne isvinter. Den blev første gang brugt i isen i januar 1947.

Den næste isvinter indtraf i 1947 og var meget streng. »Holger Danske« blev anvendt til isbrydning, første gang den 11. januar 1947 og sluttede isbrydningen den 7. april, således at den havde været anvendt til isbrydning i 86 dage, deraf 21 dage, hvor trafikken alene blev udført med »Holger Danske«, medens færgerne lå oplagte. Denne isvinter var som sagt meget streng, isen lå fuldstændig fast fra kyst til kyst, og sejladsen foregik i en rønde, som isbryderen kunne holde åben.

Næste isvinter indtraf i 1954, men langt fra så streng som i 1947. Isbryderen »Holger Danske« var da i anvendelse i 5 dage. Den kom ud for det uheld at blive påsejlet af automobilfærgen »Broen« og blev ramt så uheldigt, at den sank, heldigvis på lavt vand på Nyborg fjord. Ved kollisionen sprængtes nogle damprør, hvilket desværre medførte, at to mand af besætningen blev dræbt. Der var dog så meget held i uheldet, at straks efter at isbryderen blev ukampdygtig, satte tøjvret ind og lettede isvanskelighederne. I 1956 og igen i 1963 var »Holger Danske« atter i aktion til assistance for færgerne. Trafikken kunne opretholdes med færgesejlads bortset fra 2 dage hver vinter, hvor forholdene var så vanskelige, at »Holger Danske« var alene om at overføre passagerer og gods.

De nyeste færger, som er sat i drift i de seneste år, er udstyret med så kraftigt maskineri og bygget således, at de i sig selv er egnede til isbrydning. I kommende isvintre vil man forhåbentlig kunne tilrettelægge sejladsen således, at kun disse kraftige færger sejler, hvorefter isbryderen »Holger Danske«s opgaver begrænses til at hjælpe færgerne i de værste situationer.

O. Palmgren
1972

DSB-isbryderen »Holger Danske« i aktion i Storebælt.
Maleri af O. Palmgren.

Fr. Landt. 1863.

Parti fra Københavns Frihavn i trediveerne.

Maleri af Fr. Landt.

Da Enevoldsen blev tæmmet

Af *Gustav Kragh*. – Ill. af *Th. Langelund*

Pensioneret overbådsmand Enevoldsen sad og småbandede . . .

Pensioneret overbådsmand Enevoldsen sad i sin lejlighed i Faksegade og småbandede.

»Fløjte mig, om jeg kan forstå, hvorfor du absolut vil ha' mig på hospitalet nu lige til jul. Jeg tror, der ligger noget bagved.«

»Du skulle skamme dig, far!« svarede den unge pige, der stod ved hans stol. »Hvor kan du nænne at sig sådan noget? Du ved jo godt, at det er nødvendigt, så syg som du er. Du burde have været indlagt for længe siden, sagde doktor Møller!«

»Burde ha' været – ja, det er rigtigt nok; men hvorfor pokker vil du så af med mig nu, da det værste er overstået, hva'?'«

»Åh, lille far – du ved slet ikke, hvor syg du er. Blot fordi du ikke har haft noget anfald siden i forgårs, tror du straks, at du er på den rigtige side, men det er du langt fra. Du ved da godt, at du ikke kan gå tyve skridt uden at tabe vejret – –«.

»Ja, hvad så?'« afbrød overbådsmanden snerrende. »Fordi man er en smule trangbrystet, er det ikke ensbetydende med, at man er klar til at stikke tampen fra sig, vel? Og både i går og i dag har jeg haft det storartet!«

»Så længe du sidder i stolen dér! Men du er så stædig, far, og jeg ved bestemt, at du aldrig bliver raskere, hvis ikke du får nogle specielle behandlinger på et hospital. Du må være fornuftig og lade dig indlægge, som doktor Møller forlanger.«

»Hvis jeg bare var sikker på, at det ikke er ham, den anden medicinmand, som går og svanser omkring dig, der vil ha' det! Hvorfor skal det netop være i dag, lillejuleaften – og på jeres hospital?'«

Tårerne tvang sig frem i den unge piges øjne.

Marie Enevoldsen var den nydeligste lille sygeplejeelev, man kunne tænke sig. Hun gjorde tjeneste på et af de store hospitaler, men da faderen pludselig fik nogle alvorlige tilfælde af hjertekrampe, hav-

de hun bedt om frihed for at pleje ham. Dette var langtfra noget behageligt arbejde. Overbådsmanden var en vanskelig patient, der foruden hjertekrampen også led af gigt og en fremskredet forkalkning, men som alligevel kommanderede og regerede med datteren efter bedste evne. Marie havde på hospitalet lært en ung turnuskandidat at kende, og det var hende en stor sorg og skuffelse, at overbådsmanden i høj grad misbilligede dette bekendtskab. Hun vidste også godt hvorfor – men den unge dæksofficer, faderen syntes var et passende parti for hende, kunne hun ikke lide.

»Far – nu må du være fornuftig og ikke gøre mig så ked af det! Det er svært nok for mig i forvejen. Du ved godt, at du må lade dig indlægge i dag, fordi der er plads nu, og jeg desuden skal til tjeneste i morgen igen. Du bryder dig vel heller ikke om, at fru Hansen skal passe dig, vel?«

»Fløjte mig, om hun skal, den heks! Stik mig piben, tøs!«

»Far dog – du må jo ikke ryge!«

»Jeg må ikke det og ikke det! En køn behandling at give en veltjent overbådsmand!«

»Du må ikke være urimelig, far. Jeg vil jo blot så gerne have dig rask igen, det må du prøve at forstå – –.«

»Prøve og prøve – når jeg bare vidste, hvorfor du netop vil ha' mig anbragt hos jer. Tænk du, at du får lov at passe mig, eller er det fordi ham bensnitteren går løs dér, hva'? Men ud til soldaterne på Tagensvej vil jeg splintre mig ikke, så slæb bare af med mig, når du endelig vil ha' det!«

»Der er ikke andet at gøre, ellers bliver du aldrig rask, far!«

»Vrøvl – men kast bare los. Alle gamle skuder trænger alligevel en gang imellem til at komme i dok for at blive rensset og skrabet i bunden, så det gør jeg vel også!«

Enevoldsen var blevet indlagt på hospitalets medicinske afdeling, stue 14. Han havde haft det rigtig skidt en halv times tid efter indlæggelsen; det var nok køreturen i hospitalets vogn, der havde taget lidt stærkt på ham. Men nu lå han godt og så sig om for at orientere sig.

Egentlig var han ret tilfreds med det, han så. En stor sal, hvor der stod tolv senge ude i borde på hver side; alle havde de en sort tavle over sig, et lille bord om styrbord og en stol for enden, alt sammen så fint og akkurat rigget til. Inde midtskibs stod der endnu tre senge i langskibs retning, men de var ikke belagte, så det var nok reserver.

Hans egen seng var den yderste i den ene række, lige op mod det store gavlvindue, hvor der var lys nok til, at han kunne læse. Alle de øvrige patienter sov nu; det var sagtens en slags reglementeret middagssøvn, mente han, for da han blev indlagt havde han set, at de sad og spiste, flere endda oppe ved

småbordene. Jo, Enevoldsen var mand for at tage sine observationer.

Blot nu hans sidekammerat kunne lade være med at hoste og harke så bandsat – nå, det gjorde forøvringt de fleste andre patienter også; det lod til at være lungebetændelse, de alle led af. Men skidt med det, en gammel marineunderofficer havde jo så ofte før været ude for en hel del uappetitligt – – så, hvad pokker var nu det, der med kridt stod skrevet på hans tavle? Angina pectoris – angina var jo ondt i halsen, det vidste han da, men hans hals fejlede s'gu ikke noget, den var gennem mange år blevet godt desinficeret med varme, kraftige romtoddyer! Det var kun den fordømte hjertekrampe, han sloges med – men de læger skulle også altid gøre det så svært som muligt. Nå, dem om det! Og så lagde han sig til at sove.

Men næppe var han sovet ind, før han blev vækket ved at nogen klappede ham på skulderen, og han hørte en stemme sige:

»Vågn op, Enevoldsen, her er din kakao!«

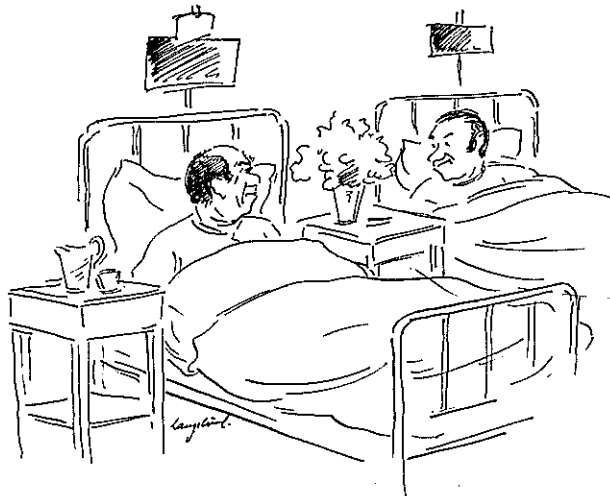
Det virkede, som om han havde fået en pøs vand over hovedet. Hvem pokker kunne her falde på at dutte ham? Han rejste sig hurtigt over ende og gloede arrigt på forstyrrelsen, en midaldrende mand i patienttøj, som stod med en bakke, hvorpå der var anbragt en kop kakao.

»Hvem har bedt Dem purre mig, hva'? Forsvind bare – jeg skal ikke ha' noget af det sprøjt. Og så er det DE, forstår De, og ikke DU!«

»Ja, undskyld – det er nu sådan, at her plejer vi at sige du til hinanden, altså.«

»For min skyld gerne – hvad I gør, rager ikke mig! Men jeg er pensioneret overbådsmand Enevoldsen af flåden, dannebrogsmænd, og jeg forlanger at blive respektfuldt behandlet. Forsvind!«

»Bevares vel!« svarede patienten fornærmet. »Er De for fin til at omgås os andre, så skal De gerne få lov at passe Dem selv. Kakaoen stiller jeg her,

»Overbådsmanden må undskyldes«, lød pludselig en stemme . . .

altså – og så må De selv ordne sagen med sygeplejersken, hvis De ikke vil drikke den. Værsgod!»

Patienten satte koppen på bordet og gik.

»Overbådsmanden må undskyldé – « lød en anden stemme. Enevoldsen drejede hovedet og så, at det var patienten i sengen nærmest hans egen, der talte til ham. Manden, der var kraftigt bygget, men ret bleg, så ud til at være godt et halvt hundrede år gammel, og han smilede venligt, da han fortsatte:

»Kan overbådsmanden ikke huske mig? Jeg var Deres dagvagt om bord i »Herluf Trolle«?»

Enevoldsen kiggede lidt på ham og svarede så: »Jo-o, nu De siger det, synes jeg nok, jeg kan kende ansigtet, skønt De har skæmmet Dem fælt. Er det lungerne, De er i gang med at hoste op?»

»Lige netop, men det er ikke så galt mere. Hvis der ingen temperaturforhøjelse er i aften, får jeg lov at blive oppegående i morgen. Jeg har også lagt her i seks uger!»

»Så må det ha' været slemt før, for De hoster da godt nok endnu. Hvad hedder De?»

»Jensen, men overbådsmandens husker måske, at om bord blev jeg altid kaldt Lohals, fordi jeg er derfra. Må jeg være så fri at spørge, hvad De er indlagt for?»

»Der står noget sludder deroppe på tavlen om Angina – – –«

»Det skal nok passe!« afbrød Jensen.

»Gu' skal det ej, for det er hjertet, som ikke vil makke ret. Men jeg husker Dem godt, Lohals – ja, det er jo nogle år siden!»

Inden Jensen nåede at svare, kom en sygeplejerske hen til sengen og præsenterede sig.

»Frøken Holst – det er mig, som har stuen her. Jeg ser af navnet, at De er vor lille frøken Enevoldsens far?»

»Passer, frøken! Pensioneret overbådsmand Enevoldsen!»

»Velkommen herind! Deres datter fortalte rigtig nok, at De ikke så gerne ville indlægges hos os, men De skal nok blive glad for at være her. Nu må De drikke Deres kakao, og så kommer i løbet af eftermiddagen en af lægerne for at se på Dem og skrive journal. Hvis der ellers er noget, De ønsker, så træk blot i snoren her ved hovedgærdet.»

Enevoldsen fik blot tid til at sige: »Tak!» – så var den venlige men åbenbart bestemte sygeplejerske allerede ovre ved en seng på stuens modsatte side. Han følte sig så underlig tam, kiggede først på Jensen, derefter på kakaoen og bekvemmede sig så til at tage en slurk af denne.

»Hun er ellers god nok, frøken Holst, men man skal helst gøre, hvad hun forlanger,« forklarede Jensen. »For resten er de vældig flinke allesammen, og nu er de endda i julehumør. De kan tro, overbådsmand, at de har slidt i det med at gøre klar til julefesten, sådan inæd at klippe hjerter og engle og den slags!»

»Nå, skal her være sådan en ballade i morgen

– havde jeg tænkt det, var jeg blevet hjemme til efter jul.«

»Jeg tror nu, det bliver meget hyggeligt. Der er længere besøgstid og vi får gåsesteg og rigtig kaffe med småkager til. Det skal De ikke være ked af, hvis De da ikke er meget syg?»

»Hvem siger, at jeg er syg? Jeg skal bare efterses og lapsalves en kende. Besøg skal jeg ikke ha' noget af, men måske min datter kigger ind til mig, for hun er sygeplejeelev på en af afdelingerne. Jeg er nemlig enkemand, så jeg skal ikke ha' noget rend her. Er De gift?»

»Ja – for anden gang!»

»De må være en modig mand, Lohals!»

»Åh, hvad – nogen risiko løber man naturligvis altid, men i mit tilfælde var den nu ikke så stor. Min første kone havde nemlig et så edderspændt arrigt temperament, skal jeg sige Dem, at så snart hun var kommet op om morgenen, bestilte hun ikke andet i det første kvarter end som at hoste og spytte ud noget så skrækkeligt. Det var ligesom om alt det giftige, hun ikke havde kunnet få sagt om natten, satte sig fast og generede hende i halsen!»

»Føj – det må ha' været en skrap dame!»

»Ja, hun var jo ikke nem at ordne, overbådsmand. Men jeg slap da af med hende!»

»Skilsmisse?»

»Nej – blodforgiftning! Hun bed sig selv i tungen!»

»Og nu med kone nummer to?»

»Ih, med hende går det glimrende! Hun har en ansættelse i magistraten, så jeg ser ikke så meget til hende om dagen. Hun har nok at gøre og derfor kommer hun også kun hveranden dag her!»

Nogle af patienterne var nu stået op og gik efterhånden ud på gangen; andre samlede kopper sammen og hjalp en sygeplejerske med at køre madvognen ud. En elev begyndte at feje gulvet og en anden kom hen og rettede på Enevoldsens puder.

»Tak, frøken!» sagde han og forsøgte at smile til den unge pige. Resultatet var næppe videre godt, for hun lod ikke til at bemærke det. Da hun også havde rettet på Jensens seng og var gået videre, så de to patienter på hinanden, og ligesom lidt undskyldende bemærkede Enevoldsen:

»Man får vel rette sig efter reglementet og sprælle med de torsk, man er iblandt!»

»Naturligvis, overbådsmand, og gør man det, har man det også bedst!»

Lidt efter kom en ung læge og satte sig ved Enevoldsens seng.

»Doktor Brandt! Jeg vil gerne have lov til at se lidt på Dem!»

»Til tjeneste, hr. doktor!» svarede Enevoldsen og kiggede mistroisk på lægen. Denne begyndte nu sin undersøgelse og rettede imellem en del spørgsmål, som Enevoldsen besvarede kort og præcist. Derefter tog lægen oplysninger til journalen og gjorde dette på en meget tiltalende og venlig måde, så den gamle

orlogsgast tæde op og blev næsten helt elskværdig.

»Har De tidligere haft nogen alvorlig sygdom, hr. Enevoldsen?»

»Nå – egentlig ikke. Jeg har jo nok af og til søgt læge, men nogen dødelig sygdom har jeg da aldrig lidt af!»

Lægen smilede. »Nu vil jeg blot tage Deres blodtryk – og så tappe en smule blod af armen, det mærker De næsten slet ikke!»

»Tap bare væk, doktor, om De så vil ha' en hel pøs fuld!»

»Nå – « svarede lægen, medens han målte blodtrykket, »det var nu så meget igen!« Frøken Holst kom nu med en bakke, hvorpå der lå en lille sprøjte og nogle andre småting. Lægen rensede Enevoldsens venstre arm og stak sprøjten ind i denne.

»Jeg ramte forhåbentlig rigtigt?« sagde han, idet han lod sprøjten fyldes.

»Om det var rigtigt eller ikke, er såmænd lige meget. Hellere ramme ved siden af, end slet ikke ramme!»

»Nå, det gik jo fint. Har der været smerter i dag?»

»Ikke noget at snakke om. Hvad mener doktoren ellers om det?»

»Ja, vi skal jo have foretaget nogle flere undersøgelser, men så tænker jeg, at De snart kan komme op af sengen. Det er slet ikke så slemt!»

»Storartet, doktor! Det er netop det, jeg selv siger. Alle andre går og prøver at indbilde mig, at jeg er et gammelt havareret skrog, som hverken må det ene eller det andet, men det er fløjte mig løgn! De skal ha' mange tak, doktor!»

»Ja, så galt er det skam ikke, hr. Enevoldsen! De har lidt forkalkning, som alle ældre mennesker har, og Deres hjerte er jo efterhånden en gammel motor. Men en gammel motor kan skam arbejde både godt og længe, når den blot bliver behandlet fornuftigt. Nu skal De have nogle dages fred og ro, spise godt med vitaminer – – –»

»Ja,» afbrød Enevoldsen, »det siger min datter også – hun er sygeplejeelev her på hospitalet – men jeg kender ikke ret meget til sådanne moderne tingester som vitaminer og den slags kaloriusser!»

»Jeg skal give Dem en vitaminrig kost – eller endnu bedre, jeg skal lade Deres datter vide, hvad De må få og skal have meget af, og hvad De skal gå uden om. Og vi skal også prøve nogle diathermi-behandlinger – det skal nok få Dem helt rask igen. Nå –«, lægen rejste sig og gav Enevoldsen hånden, – »måske kniber det lidt med at sove i nat – – –»

»Her er jo en bandsat hosten og harken, så kan-ske det nok vil holde lidt hårdt at få drejet den under!»

»Jeg skal sørge for, at sygeplejersken giver Dem noget at sove på, farvel, hr. Enevoldsen, i morgen ser De mig igen!»

Da lægen var gået, drejede Enevoldsen sig mod sin sidekammerat og spurgte:

»Var det reservelægen?»

»Nej, det var en af kandidaterne. Reservelægen kommer til aftenstuegangen!»

»En vældig flink fyr, Lohals – eller Jensen, skulle jeg vel sige. Det er fløjte mig en gut, som kan gøre sit bestik, hva'? Jeg kunne slet ikke mærke, at han stak i mig!»

»Sig bare Lohals, overbådsmand – det minder mig så rart om gamle dage. Jo, doktor Brandt er god nok, det passer!»

»Det var jeg straks klar over; man har jo lært at se sine folk an!»

Enevoldsen lå nu og småsnakkede med sin tidligere dagvagt til Marie kom ind for at hilse på ham. Hun så straks, at faderen var i et usædvanligt glimrende humør, og spurgte derfor glad:

»Du har det jo helt godt, lille Far? Og en dejlig hjørneseng har du fået dig!»

»Åh, ja – men det varede ellers noget længe, inden du kunne overkomme at se her over, hva'? Det er min datter, Lohals – De har måske set hende før?»

»Nej, frøkenen har vist ikke gjort tjeneste her hos os.»

»Og kommer forhåbentlig heller ikke til det, mens jeg ligger her! Hun regerer nok med mig hjemme. Lohals – eller Jensen dér, har sejlet med mig i »Herluf Trolle«, Marie!»

»Hvor er det morsomt, far! Jeg håber, hr. Jensen, at De vil hjælpe far med at få tiden til at gå. Hvor længe siden er det, at I sejlede sammen, far?»

»Det var såmænd før du blev født, min pige, men alligevel kendte han mig straks. Og hør, her har været en vældig flink gut af en doktor og undersøgt mig – en rigtig fornuftig ung mand, forstår du, ikke sådan en kvaksalver som doktor Møller, der evig og altid tudede dig ørene fulde om, hvor syg og elendig, jeg var. Bare løgn, du – doktoren her, Brandt hed han, var hurtig klar over, hvorledes landet lå og lovede mig, at når jeg havde ligge i nogle dage og slugt mine rationer vitaminer og – hvad pokker var det nu det andet hed, jeg skulle ha' – di – ditermo – et eller andet undersøgelser, så var jeg all right igen. Det var vel nok en rigtig doktor, ham, og han kommer i morgen og ser til mig igen!»

»Det var jo storartet, far! Hvor er det rart, at du synes om ham!» svarede den unge pige og så strålende glad ud.

– – –

Juledags morgen blev patienterne vækket klokken fem som sædvanlig, fik taget temperatur og puls, vaskede sig eller blev vasket og fik deres te med franskbrød til. Enevoldsens humør var gået over stag; han var sur og gnaven; han havde, trods den sovetablet, han efter doktor Brandts ordre fik, sovet elendigt. Gang på gang var han blevet vækket af de andre patienters hosteanfald, og først langt over midnat, da natsygeplejersken forbarmede sig over ham og gav ham nogle dråber, faldt han i søvn.

»God morgen, overbådsmand!« sagde Jensen, da Enevoldsen fik sit hovedgærde løftet, så han kunne sidde op og drikke sin te.

»Morgen!« brummede den gamle gnavent. »Pokker til ballade I har holdt i nat! Ja – De behøver s'gu ikke at glo så forbavset, for De havde en stor part i foretagendet med al den gøen og spyttten. Det er fløjte mig en fordømt dårlig idé at anbringe en hjertepatient mellem sådan en bande brøleaber og lungepibere!«

»Så har overbådsmanden nok ikke sovet godt, vel?« spurgte Jensen spagfærdigt.

»Møgskidt!« vrissede Enevoldsen og drak sin te i tavshed. Jensen fandt det rådeligst ikke at indlede en ny konversation, og gav sig derfor til at passiare med sin anden sidekammerat.

Den urolige nat havde fuldstændig ødelagt det gode humør, som den sympatiske unge læges besøg dagen før havde fremkaldt hos Enevoldsen. Han lå nu og ærgrede sig godt gammeldags over, at han havde ladet sig indlægge – over at han var blevet så tidligt vækket – over morgenrensningen på stuen – ja, i det hele taget over alt, han i øjeblikket kunne finde at ærgre sig over. Og bedre blev det ikke, da sygeplejerspersonellet og de oppegående patienter noget efter ude på gangen begyndte at synge: »Julen har bragt velsignet bud«, til orgelspil. Det var dog for galt, fandt han, at man skulle være tvunget til at ligge og høre på en sådan kvinkeleren, det var uforskammet, var det, og han kunne ikke tro, at reglementet påbød det – nej, det var naturligvis bare disse nævenyttige sygeplejersker, som var løbet i vinden ved tanken om al denne julekommers, der havde fundet på det. De burde hellere passe, hvad de skulle, og så lade patienterne selv om, hvorvidt de ønskede at komme i julestemning eller ikke. HAN skulle i hvert fald nok være mand for selv at bestemme, hvorledes han ønskede at fejre SIN juleaften – toppe og brase hans syndige rær!

Og bedre blev humøret ikke, da lidt hen på formiddagen en yngre læge kom ind på stuen, fulgt af Marie, som bar et stativ, hvori der stod reagensglas med blodprøver. Det irriterede ham at se, hvor venligt smilende hun talte med lægen, en spinkel, lidt duknakket herre med store hornbriller. Hvorfor pokker skulle hun gøre sig yndig for den fyr – havde det endda været doktor Brandt, for det var da et rigtigt mandfolk, men sådan en blegnæbet svækling som den professorspire! Og ikke en gang så meget som at se hen til ham, havde hun tanke for – der stod hun bare og snakkede nok så fornøjet, medens fyren gloede på det ene glas efter det andet. Det måtte bestemt være ham, der svansede om hende, og som hun var så forgabet i. Puh – sikken en smag, den tøs måtte ha' men han skulle nok være mand for at ordne de grejer, skønt han lå fortøjet i en fordømt hospitalsseng!

Mere og mere gal i hovedet blev han – og så kom eksplosionen!

En blegnæbet professorspire, der kom ind på stuen, stod blot og gloede på det ene glas efter det andet . . .

»Halløj, Marie!« brølede Enevoldsen, så det rungede gennem stuen. Som ved ét ryk drejede alle, patienter, sygeplejersker og de to uskyldige årsager til hans raseri hovederne hen mod ham, idet de alle så ud, som om der var røget en bombe gennem loftet. Frøken Holst glemte et øjeblik sin beherskede optræden, næsten løb hen til synderens seng og udbød:

»Men hr. Enevoldsen!« Hvad i alverden går der af Dem? Husk dog, at De ikke er om bord i et skib, men på et hospital, hvor der ligger syge og nervøse mennesker! Hvad er der i vejen?«

»Der er fløjte mig ikke andet i vejen, end at jeg prajede min datter, fordi jeg ville tale med hende!«

Sygeplejersken var nu yderst korrekt igen og svarede bestemt:

»Den slags ting må De absolut ikke gøre. Her skal være ro og stilhed, og De må forstå, at en patient ikke kan ligge og råbe på den måde. Er der noget, De ønsker, må De ringe. Jeg forlanger absolut, at De retter Dem efter instrukserne, ellers kan vi ikke have Dem her på hospitalet!«

Marie var imedens også kommet hen til sengen, og helt nervøs ved hans mægtige brøl forsøgte hun at få faderen til at være rolig og ikke svare igen.

»Far, husk dog på, at du her ikke kan gøre, hvad du vil – vær nu rolig og lad være med at ophidse dig, det kan dit hjerte slet ikke tåle!«

Inden Enevoldsen kunne svare, beordrede frøken Holst Marie hen til sit arbejde. Den unge pige så

bønligt på Enevoldsen, klappede ham på kinden og adlød.

»Nu stoler jeg på,« fortsatte frøken Holst, »at den slags uorden ikke sker mere, hr. Enevoldsen. De vil vel heller ikke gøre os den sorg at ødelægge julen for os, vel?«

»Bevares, det kunne aldrig falde mig ind. Jeg lå blot og blev godt gal i skallen og så prajede jeg tøsen – hvem pokker kunne tænke, at det ville purre hele besætningen ud!«

»Nå – åh, med den stormvejrstemme var det ikke så underligt. Men nu falder De altså til ro, ikke sandt – om lidt er der professor-stuegang, og så skulle De ikke gerne være alt for altereret.«

»Jeg er ganske rolig, frøken – æh – og jeg skal nok huske at ringe næste gang!«

»Tak, så taler vi ikke mere om det!«

Enevoldsen var fuldstændig lammet. Han stirrede måbende efter sygeplejersken, som rolig gik tilbage til den sygeseng, hvor hun var beskæftiget, da han udstødte sit brøl. Og samtidig drejede som på kommando alle patienterne hovederne fra ham og så efter hende. Pokkers, så det pigebarn forstod at ordne ham! Havde hun ikke stået dér og læst ham teksten, ja, irettesat ham, overbådsmand Harald Enevoldsen, der tidligere havde haft ord for at være den skrappeste matrosunderofficer i flåden – ja, hun havde endda uden videre beordret hans egen datter bort fra hans seng! Og han havde bedt – nej, men været lige ved at bede om forladelse! Ja, så måtte han vist alligevel være sløjere, end han selv trøede – og nu begyndte jo også disse trykkende, knugende smerter ved hjertet at komme igen.

Enevoldsen stønnede – fordømt, så det gjorde ondt! Han kunne ikke få luft – åh, for pokker – og så trak han i klokkesnoren.

Da frøken Holst så, hvem det var, der ringede, kaldte hun på en sygeplejeelev:

»Frøken Møller – nitroglycerin til hr. Enevoldsen, men hurtigt!« Hun vidste, hvorfor der blev ringet. Tabletten hjalp snart, og nogle øjeblikke efter var anfaldet overstået. Enevoldsen lå lidt med lukkede øjne, men drejede så hovedet over mod Jensen.

»Det var en slem omgang, Lohals!«

»Ja – men overbådsmanden har jo også sin gode gamle kommandostemme endnu. Det var helt rart at høre den igen!«

»Sludder, jeg mener denne her hjerteangina.«

»Nå – åh ja, det gjorde vel ondt og det kneb med at få vejret?«

»Man skulle ha' et par gæller i reserve. Mer. de små nitroglyceriner hjælper nu storartet!«

»Hvad – var det nitroglycerin, hun stak Dem ud? Det er jo sprængstof, ikke?«

»Jeg ryger også nok til vejr en skønne dag – halløj, hvad pokker er det for et optog?«

Enevoldsen stirrede forbavset mod døren til gangen, hvorfra professoren, ledsaget af læger og plejepersonel, kom ind og begyndte en hurtig stuegang.

»Halloj, hvad pokker er det for et optog – det er jo en hel eskadre . . .«

»Det er jo en hel eskadre, Lohals! Forrest standerskibet, så alle de øvrige i kølvandsorden. Og se der – det er jo doktor Brandt, ham med papirerne under armen. Sikken en rejsning han har, hva'? Han er nok repititor. Og der er ham, bacillen, som Marie render med – –.«

»Hvem render med hva' for én?« afbrød Jensen.

»Jeg mener ham, som stod her inde før, da jeg prajede!«

»Nå ham, det er doktor Johansen. Det er også en af kandidaterne, men han er en sur rad!«

»Forstået, Lohals! Og hvem er den sjove lille dame dér i den hvide kjole – hun ser da fordømt vigtig ud. Og se bare, hvor hun hele tiden holder sig klods op ad siden af standeren!«

»Det er jo plejemor! Hende har vi såmænd aldrig vrøvl med, for vi ser hende kun til stuegangen og så, når vi skal vejes!«

»Det er akkurat som ved søndagsparaden om bord. Først chefen, så næstkommanderende og de andre officerer efter anciennitet, intendanten og lægen – –.«

»Tys!« afbrød Jensen, »nu kommer de her over!«

Professoren opholdt sig lidt længere ved Enevoldsens seng, end han havde gjort ved de andre patienters, kiggede i journalen og sagde et par ord til reserverelægen. Så nikkede han venligt til den gamle, slog ud med hånden og gik videre. Plejemoderen spurgte hastigt:

»Hvorledes har De det, hr. – hvad er det nu De hedder, har De sovet godt i nat?« men ventede ikke,

til hun fik svar, satte derimod fart på og trippede videre tæt efter professoren.

»En pæn mand, ham chefen, men ingen ven af mange ord – »ej hykle eller prale«, som der står i visen, hva'?»

»Han skal jo så meget igennem, overbådsmand, og stuegangen skal være hurtigt færdig inden maden kommer, for at der kan blive gjort klar til festen.«

Straks efter stuegangen fik patienterne middag; gåsesteg til fuldkosterne, og det lod til, at Enevoldsen hørte til denne kategori. Maden smagte ham, og da han havde spist, tog han sig en god lur. Julefesten skulle begynde allerede klokken fem, og sygeplejerskerne samt de oppegående patienter havde travlt med at flytte senge, lægge patienter på bårer og bære alle, der kunne flyttes, ud på gangen tæt op til opholdsstuen, hvor juletræet stod.

Det passede ikke Enevoldsen, at han blev anbragt på en bære, men han havde jo lovet frøken Holst at være medgørlig, og forsøgte derfor hæderligt at finde sig i sin skæbne uden at blive muggen. Han fik da også en særlig god plads, og næppe var han blevet stillet der, før Marie kom og satte sig på båren. Hun fortalte ham, hvordan aftenens program var lagt og sagde til slut, at hun af hensyn til ham havde fået lov at komme med til deres juletræ, når hun først havde deltaget lidt i festen på sin egen afdeling.

Noget efter at Marie var gået, serverede sygeplejerskerne kaffe med småkager og kringle for patienterne. Enevoldsen havde lånt en avis og lå og læste, medens han drak kaffen, men havde samtidig et vågent øje med alt, hvad der foregik. Det var en gammel vane fra tjenesten – om bord påstod man, at han havde øjne i nakken! Tiden gik således rigtig behageligt til klokken slog fem, men så blev der delt salmebøger om, en sygeplejerske satte sig ved harmoniet i opholdsstuen, og den lille plejemoder tog ordet og bad alle synge: »Kimer i klokker –«. Smukt lød sangen, og til slut opdagede Enevoldsen, at han uvilkårligt lå og brummede med. De sang et par salmer til. Lysene på træet blev tændt og sygeplejerskerne gik rundt og uddelte smågaver.

»Glædelig jul, hr. Enevoldsen!« sagde frøken Holst. »Her er en lille pakke til Dem, jeg håber, det er noget, De kan bruge!«

»Tak i lige måde, frøken – og – og – og undskyld det, De véd. Tak for gaven!«

Da sygeplejersken var gået, spurgte Jensen, som havde fået lov at være oppe, om hvad Enevoldsen havde fået foræret. »Jeg fik et par muffediser, overbådsmand, dem kan jeg godt bruge, når jeg skal i luften.«

»Vi får se!« svarede Enevoldsen og lukkede nysgerrigt sin pakke op.

»Nej – nu har jeg fløjt mig nok af det! En pakke shagtobak! Og sådan én stikker de mig ud, som ikke må ryge – ha, ha, det var et godt nummer!«

»Vi kan jo bytte, overbådsmand?«

»Ikke på vilkår – hver beholder sit, Lohals!«

Der kom nu et par damer samt en herre med en lut ind i opholdsstuen. Herren spillede, og damerne sang et par småsange – det var både smukt og fornøjeligt. Straks efter indfandt afdelingens læger sig og hilste på patienterne; Enevoldsen så efter doktor Brandt, som havde lovet at se til ham, men ikke havde vist sig siden professor-stuegangen. Han var dog heller ikke med her.

»Kom så, alle der kan, så går vi rundt om træet på god dansk vis og synger nogle af vore julesange!« opfordrede reservelægen. Og så tog de hinanden i hænderne, læger, sygeplejersker og patienter – der var så mange deltagere, at de måtte gå rundt i to kredse.

Enevoldsen lå og snakkede med Jensen, medens han af og til så på dansen om træet. Han morede sig med at spinde en ende om en juleaften ovre i Vestindien, hvor de magre og højbenede julegrise var sorte som negrene, og hvor skibskokken havde hængt en tom blodbuddingsdåse ned i punchegryden, da rommen blev styrtet, så det på den måde i løbet af aftenen lykkedes ham at opnå den mest eventyrlige julekæfert.

Af og til forlod en læge eller en sygeplejerske den glade kreds, men andre gæster kom til, så sangen og dansen fortsattes med liv og lyst.

»Se der, overbådsmand,« udbrød Jensen pludselig, »er det ikke Deres datter, som danser mellem doktor Brandt og doktor Johansen?«

»Hvor – og er doktor Brandt kommen? Jo, fløjte mig det er hende, Lohals. Se, hvor arrigt ham professorbacillen glør på vores doktor, hva'?»

Nogle af de yngre sygeplejersker begyndte at

»Se dér, overbådsmand – Deres datter mellem doktor Brandt og doktor Johansen . . .«

synge den fornøjelige »Nu er det jul igen –«, og samtidig løb de to kredse rundt om træet i modsat retning.

»Der skal De se, Lohals – han er fløjte mig rask i vendingen, ham doktor Brandt, lægger han ikke armen om pigebarnet lige for snuden af den duknakkede, hva? Det har han rigtig godt af, ha, ha!«

Lidt efter holdt de dansende op, forpustede og trætte. Marie og doktor Brandt gik sammen over til Enevoldsen og ønskede ham en glædelig jul.

»De ser jo ud til at have det helt fint, hr. Enevoldsen!« sagde lægen.

»Ja, far ser glad ud – det ligefrem fornøjer dig at være med til vor julefest, ikke sandt, lille far?«

»Åh ja – der er vist noget med det, at om julen bliver selv vi gamle barnlige i sindet og bliver glade og får lyst til at glæde andre. Du kommer ellers til at vente med din julegave, til jeg kommer hjem i Faksegade igen, lille Marie!«

»Hr. Enevoldsen –« udbød lægen, »vil De unde Deres datter og mig en stor, dejlig julegave, så giv os lov til at blive mand og kone!«

Enevoldsen var lige ved at ryge op fra båren.

»Toppe og brase – De og Marie! Det var brand-

stage mig en juleoverraskelse, som har vasket sig! Men hvad så med ham, professorspiren?«

»Med hvem – hvad mener du, far?«

»Jeg mener naturligvis ham, du stod og kissemissede med i formiddags, mens han gloede på rørene med blodet i – ham, den blege med hornbrillerne.

»Åh, doktor Johansen!«

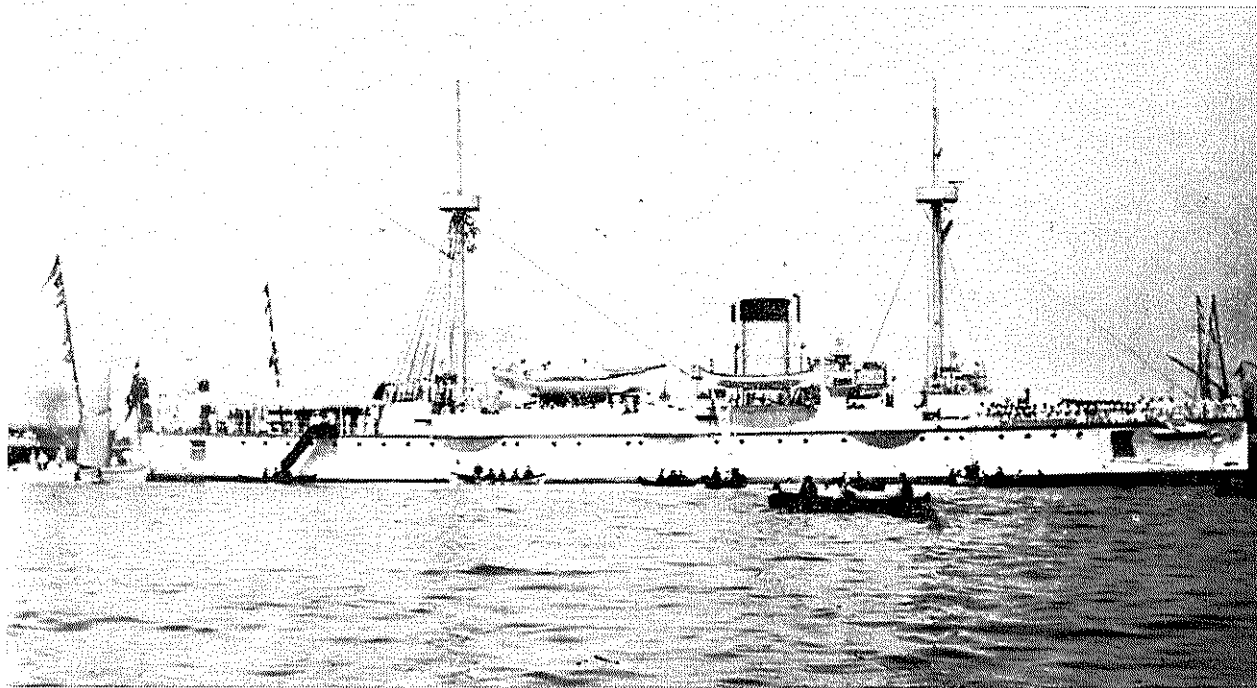
»Hvad hører jeg, Marie, har du kissemisset med Johansen – fy dog!«

Marie lo. »Åh nej, far – ved du, hvad jeg lo af? Doktoren påstod, at en af blodprøverne var fortyndet med saltvand og lugtede af tjære, og så var det, at jeg spurgte, om der ikke også var en svag duft af romtoddy – –.«

»Hold mund, tøs!« afbrød Enevoldsen fornøjet. »Skal du gøre nar af din gamle svagelige far her på en højhellig juleaften, hva? Og jeg som troede, at det var ham, spiren, du var forgabet i. Nå, men siden Marie altså ikke vil ha' ham, jeg havde tænkt mig som svigersøn, så glæder det mig, at hun valgte Dem, doktor – for selv om De er læge, så er De alligevel et mandfolk helt igennem! Til lykke, børn – der lavede I mig vel nok en dejlig juleaften!«

*Indsejlingen til Redhavnen
i København.
(Tegning: A. Laursen).*

»Den hvide Svane«, krydserkorvetten »Valkyrien« på hjemkomstdagen.

Største maritime velkomst i Københavns Havn

Af Carl Østen.

I tilslutning til den i »Vikingen« afsluttede serie »En underkanoners dagbog 1899-1900« føjes her beretningen om den helt entusiastiske velkomst, som vistes krydseren »Valkyrien«s besætning ved hjemkomsten 21. juli 1900, og som både overgik fyrstemodtagelserne i de »store Fredensborg-dage« og Thorvaldsens hjemvenden fra Italien i 1838 (jvfr. de udvendige frescoer på museet for ham).

»Valkyrien«s 10 måneder lange togt til Østasien var allerede fra sin start blevet noget af en landsbegivenhed ved især de næsten ugentlige reportager i Københavns og provinsens største aviser. Foruden forfatteren *Alexander Svedstrup* i »Valkyrien« befandt sig presse-repræsentanter i »Annam«, det af »Ø.K.« togtet medgivne skib med dets direktør og stifter, *H. N. Andersen*, om bord, endvidere andre magnater og marinemaleren *Arnesen*.

Den nationale begejstring for togtet i dansk handels og industris øjemed havde efterhånden nærmet sig en landsfeber, som navnlig bemægtigede sig Københavns befolkning på ankomstdagen. I tiden omkring skibets ankomst, som af Marineministeriet var fastsat til kl. 14 på inder-reden, havde den kørende og gående færdsel kun én retning – mod havnen og Langelinje.

Med en samtidig avis-reportage som grundlag:

»Valkyrien«, der var lettet fra sin Ankerplads udfør Ellekilde kl. 9, satte først Kursen over mod Sverige, hvorefter den stod ned mod Øresund. Næst

efter Flagene, der Dagen i Forvejen var blevet hejst i Villahaverne paa den nordsjællandske Kyst i lang Udstrækning som et første velkommen til den, blev det Kronborg, der bød den Velkommen med 9 Salutskud og Musik fra Bastionen, hvor et Musikkorps spillede »Kong Christian – –« og andre nationale Melodier. Ogsaa »Stars and Stripes« hilste »Valkyrien«, idet en i Helsingør Havn liggende stor amerikansk Lyst-Yacht kippede sit Flag. »Valkyrien«, der havde besvaret Kronborgs Salutter, ankrede derefter op udfør Havnen for at lade »Sømandenes Prinsesse« afhente i Helsingør med Chefs-Chaluppen, der førtes af Kaptajn Evers (senere Viceadmiral). Da Chaluppen med Prinsesse Marie og hendes børn stod ud af Havnen, udbrød den dér forsamlede Menneske-Mængde i spontane Hurra-Raab. Man kan vel tænke sig til den store Gensyns-Glæde, der, blev mellem hende og hendes Gemal og Børnene og deres Fader – han, der paa Togtet havde vist sig som en enestaaende Chef og Sømand og ikke mindst ved sin høje Byrd havde skaffet sit Fædreland en »good-will« i Østasiens ombejlede Lande. Kl. 11 afgik »Valkyrien« til København, smilet et Velkommen til af et smukt, dansk Sommervejr. Undervejs sattes Solsejlene med Henblik paa Kongefamiliens Modtagelse ombord. De vilde samtidig med de hvide Parade-Uniformer, som Besætningen i Dagens Anledning var iført, være et Minde om de stolte Dage i Østasiens Tropeegne. For man var jo ikke i danske

Farvande vant til at se Solsejl eller hvide Marine-Uniformer. (I Dagens Anledning løslodes undervejs en Arrestant fra Arresten med Eftergivelse af resterende Straffetid). – I København vajede Flag fra talrige Bygninger. Særligt smukt var det Syn, Toldboden med Rhed og Havn frembød. En talrig Mængde Skibe var prydede med Flag fra Dæk til Mastetop, og udfør Toldbodbygningen var opført to Modtagelsestelte, foran hvilke fire Dannebrog vajede paa høje Stænger. Og Billedet fuldstændiggjordes i den prægtige, sollyse Sommerdag af den overordentlig store Skare Tilskuere, der kunde tælles i Tusinder (København havde dengang ca. $\frac{1}{2}$ million indbyggere), som dels fyldte Langelinje-Promenaden til dens yderste Spids og dels i kompakt Masse havde samlet sig paa Toldboden udenom den afspærrede Plads ved Modtagelses-Teltene. Allerede flere Timer, inden Ankomsten kunde forventes at finde Sted, havde Publikum givet møde. Den Interesse, hvormed »Valkyrien«s Togt fra første Færd er blevet mødt, synes at have koncentreret sig nu ved Korvettens Ankomst. Kl. 11 var Dampskibene »Øresund« og »Saltholm« fyldte med Damer og Herrer for at sejle »Valkyrien« i Møde. (En herom forud given annonce: »I Anledning af »Valkyrien«s Hjemkomst vil Dampskibet »Øresund«, Lørdag den 21. ds. foretage en Extratur i Sundet med Musik ombord for at møde Korvetten og ledsage denne til København. Afgangstid bliver fra Havnegade Kl. 11 Formiddag. Billetter à 1 Kr. kan forud løses i Hofmusikhandelen, Jorcks Passage.«) En Time senere afgang Havnevæsenets Damper »Grane« og Damperen »Stærkodder«, i hvilke »Valkyrien«s Officerers Damer befandt sig, for ligeledes at bringe de Hjemvendte en første Hilsen fra Hjemmet. Senere hen afsejlede flere af de smaa Bugserbaade, fyldte med Publikum, fra Toldboden. Der var her et Liv og et Røre, der kendtes fra de store Modtagelser af de fremmede Fyrster, til hvilke Pladsen saa ofte har været Vidne. Kl. 13.30 ankom Deres

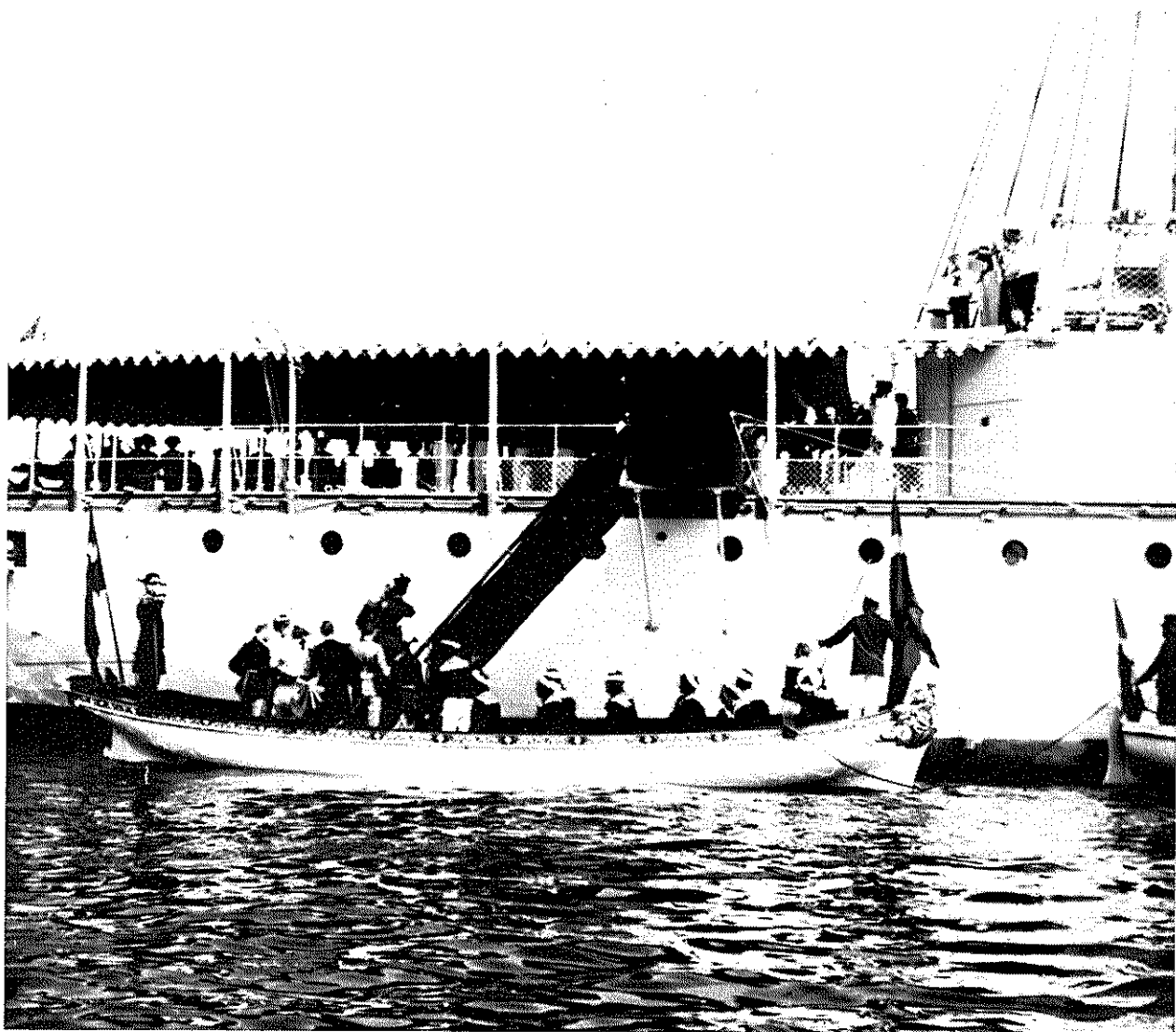
kgl. Højheder Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louise. Straks derefter ankom fra Bernstorff Hs. Majestæt Kongen, der var i Admirals-Uniform, og Hs. H. Prins Hans (Kongens Broder). Umiddelbart derefter ankom til Toldboden Deres kgl. Højheder Prins Christian og Prinsesse Alexandrine samt Prins og Prinsesse Carl (senere Haakon VII).

Samtlige de Kgl. Damer bar lyse Sommertoiletter. Ved ankomsten modtoges de af Herrer af Hofferne og flere højerestaaende Søofficerer. Nedenfor Toldbodens Trappe laa Hs. M. Kongens ro-Chalup bemannet med 12 Matroser for at føre Herskaberne over til »Valkyrien«. Til de kgl. Herskaber sluttede sig Prins Harald.

Kl. 13.45 viste »Valkyrien« sit lyse Skrog udfør Tre kroner, og de første Salutskud faldt fra Fortet efterfulgt af Salutskudene fra Batteriet »Sextus«. Hver Plet udenom den afspærrede Plads paa Toldboden var paa dette Tidspunkt optaget. En lysende Række af Sommertoiletter strakte sig henover Langelinje, og paa Rheden foer Robaade fyldte med Passagerer frem og tilbage mellem de flagsmykkede Dampskibe. – Langsom sejlede »Valkyrien« indefter. Hurra-Raab betegnede dens Vej fra Langelinje-Pynten til Toldboden. Da Toldbodens Ur slog sine to Slag, var Krydserkorvetten ankommet udfør sin Ankerplads, og så snart Ankrene var satte, gik Kon-

På toldbodens trappe (fra højre til venstre): Chr. IX, prins Carl (senere kong Haakon VII), prinsesse Alexandrine, prins Hans, prins Christian (Chr. X).

Den kgl. ro-chalup på siden af »Valkyrien«.

gen og de kgl. Herskaber ned i Konge-Chaluppen for at begive sig ud til »Valkyrien«. – I samme Øjeblik lød Saltskudene drønende henover Vandfladen, Rheden indhylledes i Røg fra de mange Skud fra »Sextus« og »Ingolf«, der besvaredes af »Valkyrien«s Kanoner. Paa »Ingolf« og Vagtskibet »Sjælland« havde Besætningerne mandet Ræer og hilste Herskaberne under Forbisejlingen. Da Kongen betraadte »Valkyrien«s Dæk, spillede Korvettens Musikkorps »Kong Christian – –«, der lød langt udover Vandfladen til Tilskuernes Tusinder. – De flagsmykkede Dampskibe, der var sejlet »Valkyrien« i Møde, dukkede nu efterhaanden frem bag dens Skrog, og i Land var Fotografier travlt beskæftiget med at optage Billeder af det sjældne, smukke Syn, som Toldbod og Rhed frembød i det prægtige Sommervejr. Mens de kgl. Herskaber var ombord i »Valkyrien«, sejlede Dampskibene »Øresund« og »Salholm« omkring paa Inder-Rheden, og Musikkorpsene spillede fædrelandske Sange, og under Forbisejlingen hilste det franske Aviso-Fartøj »Ibis« med »Marseillaisen«. – Kl. 14.45 salutedes atter,

hvorefter Konge-Chaluppen førte Kongen og de kgl. Herskaber tilbage til Toldbodens Landgangs-Trappe, hvor Herskaberne underholdt sig med de fremmødte Honoratiores. Kl. lidt før 15 fandt Bortkørslen Sted, og Herskaberne hilstes ærbødigt af den talrige Tilskuer-Mængde. Chefen, Prins Valdemar, forblev ombord i »Valkyrien«, hvor han modtog flere, officielle Visitter.« – –

Gensynet ombord mellem den 82-aarige Monark og hans Søn, der ved det nu afsluttede og vellykkede Togt havde bragt baade sin Fader og sit Land megen Ære, havde været meget bevæget, og da Kongen som en velfortjent Hæder til sin Søn overrakte ham Storkommandørkorset af Dannebrog, idet han sagde: »Det har din Moder baaret,« stod Taarerne ham i Øjnene, hvis Blik tillige viste en Faders Stolthed over en god Søns Daad. Kongen havde desuden holdt en Tale til hele Besætningen. Ved 16-Tiden var Prinsen i Marineministeriet for at melde sit Skibs Tilbagekomst. (Omtrent samtidig fik Koner eller Kærester til Besætning adgang om bord. De »små Færgebaade« sejlede dem derud). – Et Par Mand af

Besætningen blev indlagt paa Garnisons Sygehus, og Kl. 16 fik Dronningens Kvarter Landlov til Kl. 21 (en kort Tid i Forhold til det lange Togt, synes det). Gensynet med Fædrelandet havde for 6-7 af disse Gasters Vedkommende været saa besnærende, at de kom forsent. Om Aftenen deltog Prins Valdemar med Gemalinde og Brøn i Majestætens Taffel paa »Bernstorff«, ved hvilket Kongen udbragte en Skaal for sin Søn, idet han udtalte sin Glæde over Prinsens lykkelige Hjemkomst.

Efter at have overnattet paa »Bernstorff« begav Prinsen og Prinsessen sig om Morgenen til »Valkyrien«, hvor der – det var Søndag den 22. Juli – efter lang Tids Forløb atter var Parade, Inspektion og Gudstjeneste paa hjemlig Grund. I Dagens Løb kom Marineministeren ombord, hvilket skete med Honnør i Form af Hejsning af Viceadmiralsflaget med tilhørende Salutskud, der sekunderedes af en i Havnen liggende spansk Korvet »Nautilus«. Fra Kl. 15-20 havde Kongens Kvarter Landlov. Næste Dag afgik »Valkyrien« med Marineministeren ombord til Køge Bugt for at afholde Fægtningsskydninger. Desuden havde Skytte-Divisionen Præsentation for Marineministeren af deres BajonETFægtning samt den »trope«-gymnastik, den var opøvet i paa Togtet. Den 24. Kl. 13.30 afholdtes Baksmønstring med »Alle Mand oppe«, ved hvilken Mandskabet adspurgtes, om det havde noget at andrage om (besværinger) hos Flaadeinspektøren. Umiddelbart efter afgik »Valkyrien« til København, hvor den fortøjede i Bøje 3 for at faa udlosset sin Krudtbeholdning i Pramme, der kom paa Siden af den. I Anledning af Regentinden af Spaniens (Maria Christina's) Navnedag satte »Valkyrien« sin Flagpragt over Toppene.«

(Et sælsomt analogisk tilfælde 23 år herefter: Da »Valkyrien« på sit sidste togt i 1923 lå i spanske havn, Vigo, kom den 21. juli atter til at honorere samme person, nu 75-årige enkedronning, ved sætningen af top- og signal-flag, men som denne gang suppleredes med 21 salutskud).

»Efter Udlosning af Krudtbeholdningen stod »Valkyrien« ind i Flådens Leje og fortøjede ved Dok-Øen. Dagen herefter klareredes Toldsager, og Afrigningen (Desarmeringen) tog sin Begyndelse. Søndag 29. Juli havde »Valkyrien« sit Landgangskompani, der Dagen forinden havde faaet en haardt tiltrængt Opfriskning af Ekscersits- og March-Øvelser, i Land fra Kl. 11.30-14.30 for at paradere ved Afsløringen af Professor Bissens Statue af Chr. IV i Nyboder. Tilstede her var foruden Kongen og den kongelige Familie en lang Række Notabiliteter, og Hovedtalen, Viceadmiral Ravn, indflettede i sin Tale en Lykønskning til Kongen og Prins og Prinsesse Christian ved at sige: »— — i Anledning af den lykkelige Begivenhed, der iforgaars fandt Sted paa Sorgenfri Slot at udtale det Haab, at Prinsessen og den nyfødte Prins (*Knud*) fremdeles maa befinde sig

vel.« Dækket for Monumentet faldt derefter under Salutskud fra »Sextus«.

Dagen efter, 30. Juli, blev en stor Festdag for hele »Valkyrien«s Besætning, eftersom den blev hædret med en Fest i Koncertpalæet og Tivoli. Selv Vagtskifterne, der normalt ikke kan forlade Skibet, selv ved Stille-Liggen, kom med. Et Vagtskifte fra Vagtskibet »Sjælland« overtog derfor Vagterne paa »Valkyrien« lige til Kl. 7 næste Morgen. Saa længe havde »Valkyrien«-Gasterne faaet Landlov, hvilket ikke var hændt dem før. Indbyderne til Festen var »Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation«, »Grosserersocietetet«, »Ø.K.« med flere. Kl. 18 samledes Besætningen, der var i hvide Parade-Uniformer, til en Festmiddag i Koncertpalæets store Sal, som tilligemed den lille Sal og Trappegange var overdaadigt udsmykket med stedsegrønne Planter. Paa Balkonen vis à vis Scenen havde et Musikkorps Plads. Fanfarer forkyndte Kongens og den kongelige Families Ankomst, heriblandt Skibschefen, Prins Valdemars. Ved hovedbordets Midte havde Kongen sin Plads. Paa hans venstre Side sad Prins Valdemar og paa hans højre Kronprinsen, Kronprinsessen, Prinsesse Marie og Prins Christian (Chr. X) efterfulgt af øvrige Medlemmer af Kongehuset. De øvrige Pladser ved Hovedbordet samt fire Sideborde (»Kam-Tænder«) var optaget af højere Officerer, Handelens, Industriens og Søfartens store Mænd, samt saadanne, der hørte hjemme i de øverste Rangklasser. Et af disse Navnes Bærere, siamesisk Marineminister de Richelieu, der var kommet hjem fra Siam paa Besøg, maa paa Grund af sit for Danmark i Siam pionerskabende Arbejde særligt nævnes. »Valkyrien«s Besætning, som var anbragt ved seks Sideborde, havde derfor ved denne Fest faaet en saa glansfuld Ramme om sig, som vel ikke nogensinde er blevet et Skibs Besætning til Del. Men Festen var jo ganske vist ogsaa Udtryk for en officiel, dansk Tak for Medvirkning til Togtets heldige forløb.

Menuens Sammensætning var saa superb, at mange af »Valkyrien«-Gasterne næppe hverken før eller vel senere har spist så fint: Skildpaddesuppe – Lax Mayonnaise – Lammeryg garni – Kylling – Kompot – Salat – Vanille-Is – Jordbær, alt med respektive Vine. Og til hver udbragt »Skål« var det Champagne!

Den første Tale holdtes af Grosserersocietetets Formand, der takkede Kongen, fordi han havde tilladt, at det netop blev Prins Valdemar, som blev Chef for »Valkyrien«, samt havde »bifaldet Udsendelsen af et af vore Søværns Skibe til Støtte for vore Bestræbelser for at befæste og yderligere at udvide vor Handel og Søfart i det fjerne Østen — —«.

Herpaa holdt Kongen følgende Svartale: »Denne Fest er for mig og min Familie en Glædens Dag. Jeg takker Dem alle hjertelig for den Hyldest, der ved denne Lejlighed er vist mig. Det var med Tvivl og Frygt, at jeg saa min elskede og yngste Søn overtage sit Hverv for Fædreland og særlig dets Han-

delsstand, men jeg nærrede Haabet om, at han vilde tilfredsstille alle dem, der stode paa ham. Jeg og vi alle glæder os nu over det Held, der har fulgt ham. Vi læste jo alle med Begærlighed Efterretningerne fra Togtet, efterhaanden som de indløb, og vi takke Vorherre for dets gunstige Forløb. Saa at sige, intetsomhelst Uheld har fulgt »Valkyrien« paa dens lange Rejse. Næst Forsynet maa det gode Resultat tilskrives den Takt og Besindighed, som Prins Valdemar ved enhver Lejlighed har lagt for Dagen. Jeg er stolt over, at min Søn saa heldigt har løst sin Opgave og gjort sin Pligt. Han er overalt blevet modtaget paa bedste Maade. Prins Valdemar har ved den Lejlighed vist, at *Marinen ogsaa under fredelige Forhold kan udføre Hverv, der kommer Fædrelandet til Gode.* Jeg tror, at dette er en Hæder, ikke blot for ham, men for den danske Marine. For den ønsker jeg al Lykke og Fremgang, og jeg haaber da ogsaa, at vor Repræsentation vil bevilge de nødvendige Midler til Marinens Udvikling. — — —

Derpaa talte Kommandør Suenson (Søhelten fra 1864): »— — — Vor praktiske Tidsalder spørger om de positive og haandgribelige Resultater af Togtet. Jeg er i saa Henseende bemyndiget til paa de to større danske Foretagenders Vegne — af hvilke det ene: »Store Nordiske Telegrafselskab« allerede i en Menneskealder har virket i Østasien, medens det andet: »Det østasiatiske Selskab« endnu kun har virket der i faa Aar, men forhaabentlig med lige saa store eller større Udviklings-Muligheder som hint — at udtale den enstemmige Anerkendelse og dybfølte Erkendtlighed for den udmærkede Støtte, de havde fundet i Prins Valdemars kloge, kraftige og virksomme Intervention, gennem hvilke de havde opnaaet Fordele, hvis Virkninger ville strække sig over Aarrækker. — Og hvad sluttelig de endnu ufødte eller lidet udviklede dansk-østasiatiske Foretagender angaar, da har jo allerede een af de ærede Repræsentanter for Handel, Industri og Skibsfart, som gæstfrit blev huset i »Valkyrien«, været i Stand til at afgive en omfattende, orienterende Vejledning med Hensyn til Mulighederne for deres Organisation og Udvikling — og hermed et jublende Velkommen til »Valkyrien« og et *Længe leve Hs. kgl. Højhed Prins Valdemar og hans Mænd, der bragte den lyse Skjoldmø lige saa hvid og ubesmittet hjem, som hun drog ud*« — — —

Prins Valdemar tog derpaa Ordet: »Da jeg stod udfør Langelinje ifjor Efteraar, da jeg med »Valkyrien« afsejlede herfra, var jeg i Tvivl, om jeg var i Stand til at løse den Opgave, der var mig tildelt. Jeg følte inderligt Ønsket om, at Forsynet vilde holde sin Haand over os alle, Skib og Besætning til Gavn for Land og Folk. I de Lande, i hvilke det er lykkedes mig at virke, var Grunden delvis forberedt ved to her tilstedeværende, udmærkede Danskeres Hjælp. Hertil bidrog for Siams Vedkommende ogsaa den Forstaaelse, vi fandt hos Siams udmærkede intelligente Konge. Han forstod saa godt,

hvad jeg ved af Samtaler med ham, at *vi kun sendte vore Handelsskibe ud for at konkurrere ærligt og loyalt med andre europæiske Magter.* I Japan gik vore Bestræbelser ligeledes ud paa at vedligeholde det gode Samarbejde. Alle Vegne, hvor »Valkyrien« kom frem, mødte den den hjerteligste Modtagelse. *Det er de danske Mænd, der leve derude, som har lagt Grunden til dette gode Ry for det danske Navn.* Gid da ogsaa alle Danske derude i Fremtiden ville hver for sig bidrage til at opretholde dette Ry! Nu da vore Handelsskibe færdes i hine, fjerne Egne, burde Orlogsskibe i Ny og Næ være et naturligt Appendix. Jeg har meget at takke de mange for, der har overøst mig med Lykønskninger. Min første Tak gælder Kongen. Dine Ord paa »Valkyrien« er mig uforglemmelige. Jeg takker dig for de Hædersbevisninger, Du har vist mig og de Mænd, der fulgte mig. Og *den Tak, som man nu rette til mig, bør jeg for de to Tredjedele Vedkommende lade gaa videre til Officerer og Besætning.* Vi ere os alle fuldt ud bevidste, at vi ikke have fortjent den. Thi vi have kun gjort, hvad der var vor Pligt. Men lad mig da nu tilsidst udtale min Tak til alle, der have indbudt os til denne for os uforglemmelige Fest og lad mig da slutte med et Leve for vort elskede Fædreland.« Jublende Hurra-Raab hilste Prinsens smukke Tale.

Så talte Professor J. H. Deuntzer:» — — — Det er sikkert mange bekendt, hvor ivrigt Prinsesse Marie har taget Del i Togtets Ve og Vel, men vil man have den rette Idé herom, da faar man den ved et besøg paa »Valkyrien« eller Samtale med dens Besætning, hvor man hører om den omfattende Omhu og Interesse, som Prinsessen har vist fra den Højeste til den Laveste, og om hvorledes hendes kærlige Haand har grebet enhver Lejlighed til at berede dem alle Glæde og Behagelighed. — — —

Orkestret spillede herefter velmotiveret »En Sø-

»Tivoli«s muntreste marine-aften.

mands Brud har Bølgen kær — — —«, som tillige var Afslutningen paa den ca. 3 Timers vellykkede og smukke Fest, der umiddelbart efter forlodes af Kongen og den kongelige Familie.

»Valkyrien«s Besætning satte derpaa Kursen mod Tivoli, hvor Festens anden Afdeling skulde foregaa, og som kom til at præge hele det store Forlystelses-Etablissement. Dettets Direktion, der stod som Aftenens anden Vært for »Valkyrien«s Besætning, havde allerede Kl. 19.30 med Fruerne Thrane og Arne Petersen som Værtinder givet en souper paa Danse-Estraden for Underofficerers og Meniges Hustruer eller Kærester. Medens et Faatal af Besætningen gik gennem Strøget til Tivoli, lod Størsteparten sig befordre med nogle i samme Anledning rekvirerede Travailer, der slæbtes af Dampchalupper fra Knippelsbro til Langebro, hvorfra man i Procession gik til Tivoli. Ved begge Broer var Besætningen blevet hilst med kraftige Hurra-Raab fra talrige Menneskemænd — kort sagt, København var denne Aften som paa »Valkyrien«s Hjemkomst-Dag befængt med en »Valkyrien«-Feber. Ogsaa ved Tivolis to Indgange hilstes »Mændene« med entusiastiske Hurra-Raab af Tilskuere-Mængder, og de af »Mændene«, der gjorde deres Entré gennem Hovedindgangen, fik i Tilgift fra et Musikkorps »Holmens faste Stok — — —«. En afspærret Plads ved »Arena-Teatret« var forbeholdt de førnævnte Hustruer og Kærester for Mødet med deres respektive Mænd og Kavallerer, men ved disses Ankomst brødes Afspærringen af en jublende, hurraraabende Mængde af andre Tivoli-Gæster. (Saa stor var Begejstringen for »Valkyrien« og dens Mænd!) Og Hurra-Raabene syntes ikke at ville tage nogen Ende, da den populære Prins Valdemar med sin ikke mindre populære Prinsesse ogsaa gjorde deres Entré i Etablissementet for et kortere Besøg. Kl. 22 tog Dansen sin Begyndelse paa en bag Akvariet overdækket Estrade, »den siamesiske Hal«, der i Aftenens særlige Anledning ved sin Indgang havde faaet posteret to hvide Elefanter som et Minde om Togtet til Siam. Iøvrigt havde Tivolis Direktion anstrengt sig meget for at gøre Festen saa glimrende som mulig. Langs Søens Bredder var tændt Tusinder af kulørte Gasblus, og fra Fregatten »St. Georg« og Træernes Kroner lyste hundredvis af »orientalske Lamper«, hvortil kommer, at det kinesiske Taarn havde *Première* paa sin festligt straalende Illumination. Paa Pantomimeteatret fremvistes gentagne Gange Lysbilleder med Motiver fra »Valkyrien«s Togt. Betalende Gæster, der denne Aften taltes i et saa betydeligt Antal som 18.700, udfoldede sig i en sand »Valkyrien«-Rus. Rundtom i Haven lød Sang og Taler, der udmundede i en Skaal for »Valkyrien«s Besætning og den danske Marine, ligesom stadigt jublende Hurra-Raab lod sig høre, hvor de hvid-uniformerede Gæster viste sig. I Festtummelen brændte Fyrværker Busch et langvarigt Fest-Fyrværkeri af, og Kl. 12 tog et Hornorkester Opstilling ved Bazaren

(»Nimb«) for at spille »fædrelandske Melodier«, som ind imellem overdøvedes af knaldende Raketter. Aftenens trykte Program var ogsaa særligt smukt udstyret med Henblik paa Festen, idet det paa sin Forside viste »Valkyrien« og indeni Billeder af Prins Valdemar og Prinsesse Marie samt et fra »Valkyrien«s Dæk.« — Til denne reportage føjes:

Normalt lukkede »Tivoli« ved midnatstid, men havde forlænget lukningen denne aften til kl. 1. Selv dette tidspunkt blev dog ikke overholdt, idet mange af festdeltagerne forblev derinde til lyse morgen, vist eneste gang, at »Tivoli« har haft »nattesæde«.

Næppe før har menige soldater været så kvindomsværmede før som disse hvid-uniformerede orlogsgæster til denne fest, hvor selv »fine« døtre af bourgeoisiet mod normalen kappedes om at danse eller på anden måde more sig med dem, medens selve fædrene gav ud på dem. Denne begejstring fik udtryk og »Tivoli«-festen iøvrigt i 5 vers i årets »Blæksprutten« digtet af datidens store revy-digter, Anton Melbye. Her er et af dem (alle på melodien »Pluk Roser«):

Aa Gud, den store fest — javel, det kalder jeg en fest
med sikke sager! Der røg fire knapper af min vest.
Jeg sad imellem en bisp og en assessor — lidt for tæt.
Jeg kendte nemlig manden fra den offentlige ret.

Nå, jeg hugged' i mig,
de to ku' vist li' mig,
de bad mig hele tiden om at drikke ud mit glas.

Jeg blinked' med øjet,
jeg var så fornøjet,
thi fra Marie(*) lå ved hver plads

∴ tre roser ∴;
en hvid, en gul, en mørkerød,
er Marie ikke sød?
Jo, det er hun pinedød!

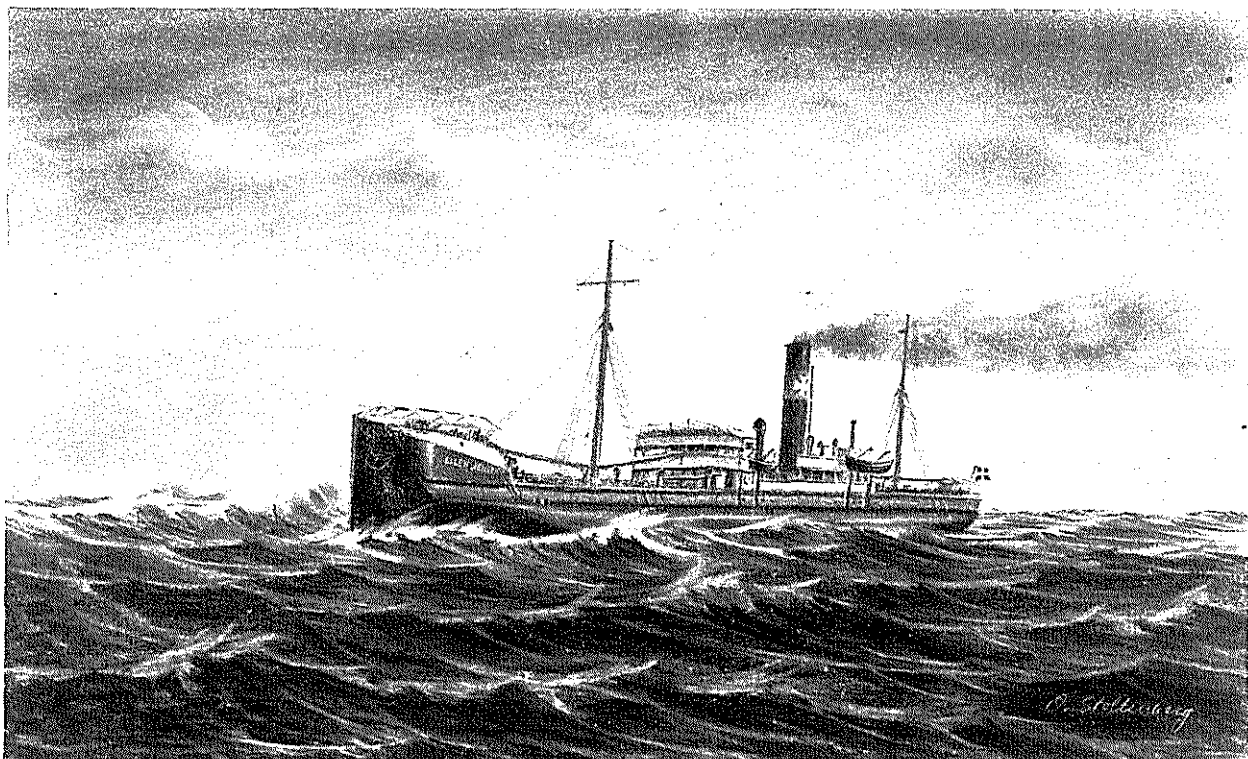
De roser
dem elsker vi matroser!

(*) Prinsessen, togtets patronesse.)

Som varigt minde om togtet havde hver mand fået tildelt et emblem, et anker omgivet af et V med inskriptionen: »Til Minde om »Valkyrien«s Hjemkomst«. Endnu et særkende for togtet var, at udover ordens-dekoreringen af visse officerer fik en udvalgt ordinær menig dannebrogskorset hæftet på sit bryst af skibschefen om bord på ankomstdagen.

Dagen efter, den 31. juli, staar der at læse i Skibsjournal Nr. 4: »Kl. 7¹/₂. Vagtmandskabet fra »Sjælland« afgik fra »Valkyrien«, hvis Besætning atter overtog Vagttjenesten. — Afleverede *Straahatte* og Skaffegrejer. — Kl. 12. Strøg Kommando. /Forevist. (sign.) Pr. Valdemar.«

Med dette Punktum afsluttedes »Valkyrien«s største Togt, der selv med Korvetten »Galathea«s Jordomsejling 1845-47 *in mente* ikke i repræsentativ eller resultatrig Henseende har haft noget Sidestykke i dansk Orlogs-Historie — ja, desværre vel næppe vil faa det.« — (Nok var havundersøgelsesskibet »Galathea« i 1950-52 viden om på fjerne have, og selv om dens besætning fejredes stort ved dens hjemkomst, nåede modtagelsen ikke op på »Valkyrien«-højder!).

En af Stoltenbergs mange smukke akvareller.

Fra min søfartstid

Marinemaleren Otto Stoltenberg, Kalundborg, blader i mindets bog og fortæller om oplevelser fra sit liv til søs.

Ved Sigurd Jonassen

Nu skal De høre om en tur med et af de værste vrage, jeg har kendt. Turen skulle have varet 4 uger, men den tog næsten et halvt år. Det var en gammel damper – trunkbygget, der hed »Ellen Jensen« på 6000 tons. Det var verdens mest fantastiske skib, der var solgt til ophugning og skulle til Genua. Vi var en snes mand, der havde fået hyre på dens, troede vi, sidste rejse fra København til Genua i 1926. Der var på det tidspunkt kulstrejke i England, og søfarten herhjemme var nærmest død. Tusinder af søfolk gik arbejdsløse, og et job i disse tider var noget af et fund.

Vi fik fri rejse hjem over Rivieraen til København.

Først da vi kom om bord, fik vi set, hvor slem »den gamle dame« var. Vi blev betænkelige og forsøgte at komme i land igen, men vi havde 7 dages opsigelse, så den gik ikke.

Det viste sig ved afgang, at ankerkæderne var slidt igennem klydserne, således at man i lukafet, hvor matroserne sov, kunne se, når kæden blev halet ind og pladderet fra kæden begyndte at dryppe ned i lukafet. Så medtaget var skibet efter at have været oplagt et par år.

Da vi lagde fra land, var det stormvejr. Slæbetrossen sprang, så vi tørnede ind på et skarpt hjørne i en nystøbt pier med det resultat, at pieren stod ind i nr. 2 lasten. Matroserne klappede i hænderne. Skaden blev dog hurtigt udbedret, så vi kunne komme af sted – med vandet ind forude gennem ankerklydsene og andre utætheder.

Inden vi var nået ret langt, fik vi ordre til at gå til Stettin efter en last kul til Italien. Denne fragt ville rederiet have med, og glade var vi, for så slap vi for at gå i ballast over Biskaya.

På vejen til Stettin sprang rorledningen, og vi havde det frygteligste mas med håndgrejerne, der var rustet sammen. Da jeg som tømmersmand havde ansvaret for ankerspil, davider, lænseporte m. v. måtte jeg se på skibets stabilitet med det resultat, at jeg gik rundt på dækkene med et stykke kridt og på de mest møre steder slog jeg en cirkel og skrev med store bogstaver: tråd ikke her! I dag ville jeg have skrevet: rabatten er blød!

Vi nåede mærkværdig godt Genua på 3-4 uger, hvor vi kom af med en del af lasten, mens resten skulle til Savona – et lille badested lidt nord for Genua. Vi gik ret nær på kysten, hvor de badende lå og flød omkring skibet. Vi på bakken vidste ikke, at rorgrejerne igen var sprunget. Vi kunne ikke lade ankeret gå, for vi kunne jo let komme til at ramme de badende. Inden vi nåede at få håndstyregerne i orden, havde vi nedlagt en badebro, men det tog både vi og de badende med godt humør. I Savona

gik skipperen – en prægtig gammel Marstal'er – i land, men han kom slukøret om bord igen. Der var ingen, der hverken ville eje eller have »Ellen Jensen«. Vi kunne jo godt have forlangt vores hyre og 1. klasses billet hjem, men vi havde det som blommen i et æg, fik god forplejning og havde ikke meget at bestille. Skibet var så mørt, at styrmanden end ikke turde lade matroserne banke rust. Vi blev om bord og nød livet i 3 uger.

Til Sortehavet

Så kom der ordre til, at vi skulle gå til Berdjansk ved Sortehavet efter russiske kul til Neapel. Vi gjorde den erfaring, at i Berdjansk var levende proviant billig. Så gjorde hovmesteren indkøb: en ko, en ged, 12 gæs og 24 høns. Det var en hel farm, der kom om bord. Da det var vinter og ret koldt, lavede jeg en bås til koen ovenpå tømmer-shop'en lige op ad skorstenen, men mørt var skibet, og en dag tabte koen bagkroppen ned gennem jerndækket, så den omgående måtte slås ned.

Vi kom omsider til Neapel, hvor vi lå i 3 uger og spillede turister, red op på Vesuv og havde det dejligt. Der kom en delegation om bord for at tage skibet i øjesyn, men resultatet blev negativt. Vi kunne stadigvæk ikke komme af med det. Så kaldte den hyggelige Marstal-skipper, Christensen, os sammen og sagde på sit fynske mål: »Vi vil da itte ta' hjem og gå arbejdsløse? Hva' hvis jeg kan skaffe en bitte fragt fra Sortehavet igen?« Vi sagde selvfølgelig ja. Rejsen skulle derefter gå til Mariopol efter korn, men forinden skulle vi, før vi forlod Neapel, proviantere.

På dækket var der en redningsbæltekasse, men der var aldrig banket rust bagved. Vi anvendte kassen, der virkede som en slags halvtagskur, til opbevaring af kartofler, gulerødder m. v. Da vi skulle styrte nogle sække kartofler i kassen, resulterede det i, at kartoflerne ramlede lige ind på kaptajnens skrivebord. Kaptajnen råbte: »Tømmermand! For guds skyld, stop den proviantering. Kartofflerne vælter ind i salonen!«

Rejsen gik så til Mariopol, men på vejen hertil sprang rorledningen for gud ved hvad gang. Vi var på vej gennem Messinastrædet. Det var nat, og vi var ganske nær på den store, oplyste by, da vi drev ind mod pier'en nærmere og nærmere, mens jeg baksede med roret. Lige i det kritiske øjeblik havde jeg heldet med mig; vi drejede af og gled ganske tæt forbi enden af pier'en.

Da vi kom til Mariopol erfarede skipperen til sin skræk, at det var korn i løs vægt, vi skulle have om bord. Særlig tæt var lasten ikke, og hvis kornet trængte gennem siderne ud i »rendestenene«, ville vi ikke kunne pumpe i pågældende tilfælde. Aldrig så snart var lasten halvfuld af korn, før fyrbøderen kommer springende og råber: Tømmermand! Kornet stråler ind på fyrpladsen! Jeg forsøgte derefter, så godt jeg kunne, at tætnede hullerne med træpløkke.

Rejsen fortsatte så til Det gyldne Horn ved Konstantinopel. Kun skipperen vidste, hvor vi skulle hen derfra og røbede det ikke. Vi lå så et par dage i Konstantinopel, hvorefter der kom ordre til, at vi skulle gå til Falmouth i England, men det ville skipperen under ingen omstændigheder gå med til, idet Board of Trade i givet tilfælde ville tage hans papirer og give ham en bøde oven i toppen i den tilstand, skibet var i. Skipperen skulle i land for at sende telegram, men da vi skulle hejse båden, knækkede daviderne, så vi måtte sætte signal efter havnebåden i stedet for. Det havde været skrækkeligt, hvis vi skulle have brugt båden i tilfælde af forlis. Efter afsendelse af telegrammet blev sagen klaret på den måde, at vi i stedet for Falmouth skulle gå til Rotterdam.

Rejsens sidste etape

Alt gik godt, indtil vi nåede Biskaya. En morgen kom jeg ud på agterdækket for at pejle »rendestenen«. Så stod der 36 tommer vand. Vi var sprunget læk. Kaptajnen og mester blev tilkaldt, og det blev til, at vi skulle fyre godt under kedlerne og prøve på at nå Rotterdam på pumperne. Pumpning var næsten umulig, da der trods alt var trængt korn ind i »rendestenene«. Agterenden tyngedes mere og mere ned. Og vi, som havde haft det så godt om bord, og havde levet som grever med ande-, hønse- og oksesteg, var rystet over, hvad vi nu kom ud for. Vi havde nok lagt mærke til, at skibet havde teet sig lidt underligt, men så slemt troede vi alligevel ikke, at det var, og hvor meget vand, kornet havde suget, vidste vi ikke.

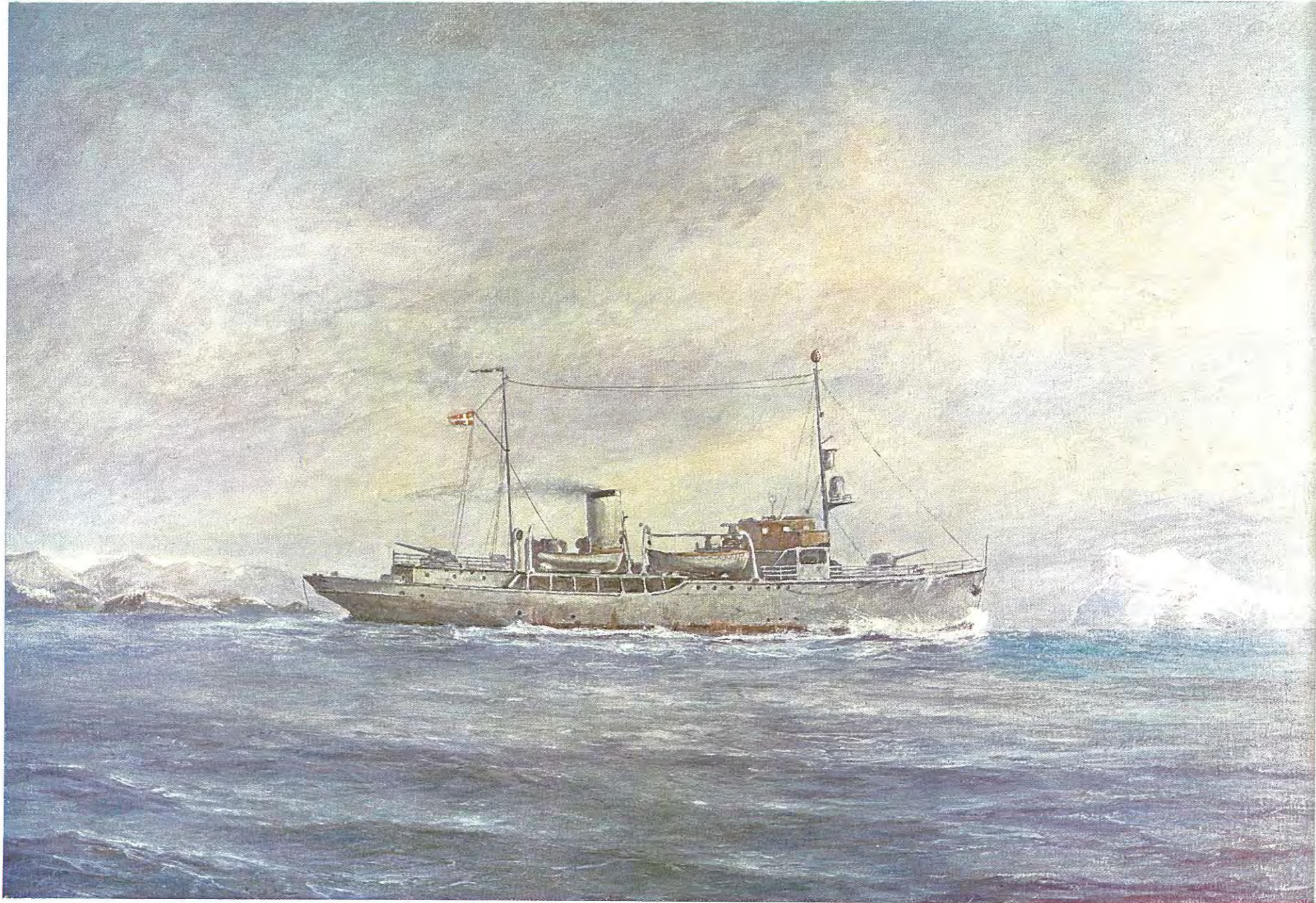
Da lodsen kom om bord i Rotterdam, sagde han: Hvordan pokker er det, dette skib ligger på vandet? Skibets agterende lå så dybt i vandet, at skibets hjemsted København slæbede i vandet. Lodsen var nervøs for at tage skibet i havn af hensyn til, at det kunne komme til at blokere havneindløbet, men omsider lykkedes det os alligevel at få »Ellen Jensen« i havn med sin ladning. Det blev vort endeligt. Vi troede, at skibet nu skulle hugges op, men erfarede senere, at det var kommet på engelske hænder endnu en gang; det var nemlig bygget i Sunderland 1895.

22. december afmønstrede vi, og efter en forsinkelse i Hamborg og efter at have tilbragt det meste af juleaften ved portørernes juletræ på Slagelse station, nåede jeg Kalundborg den 24. december kl. halv tolv aften, så jeg kom trods alt hjem til jul.

Med Amerikas sidste sejlskib

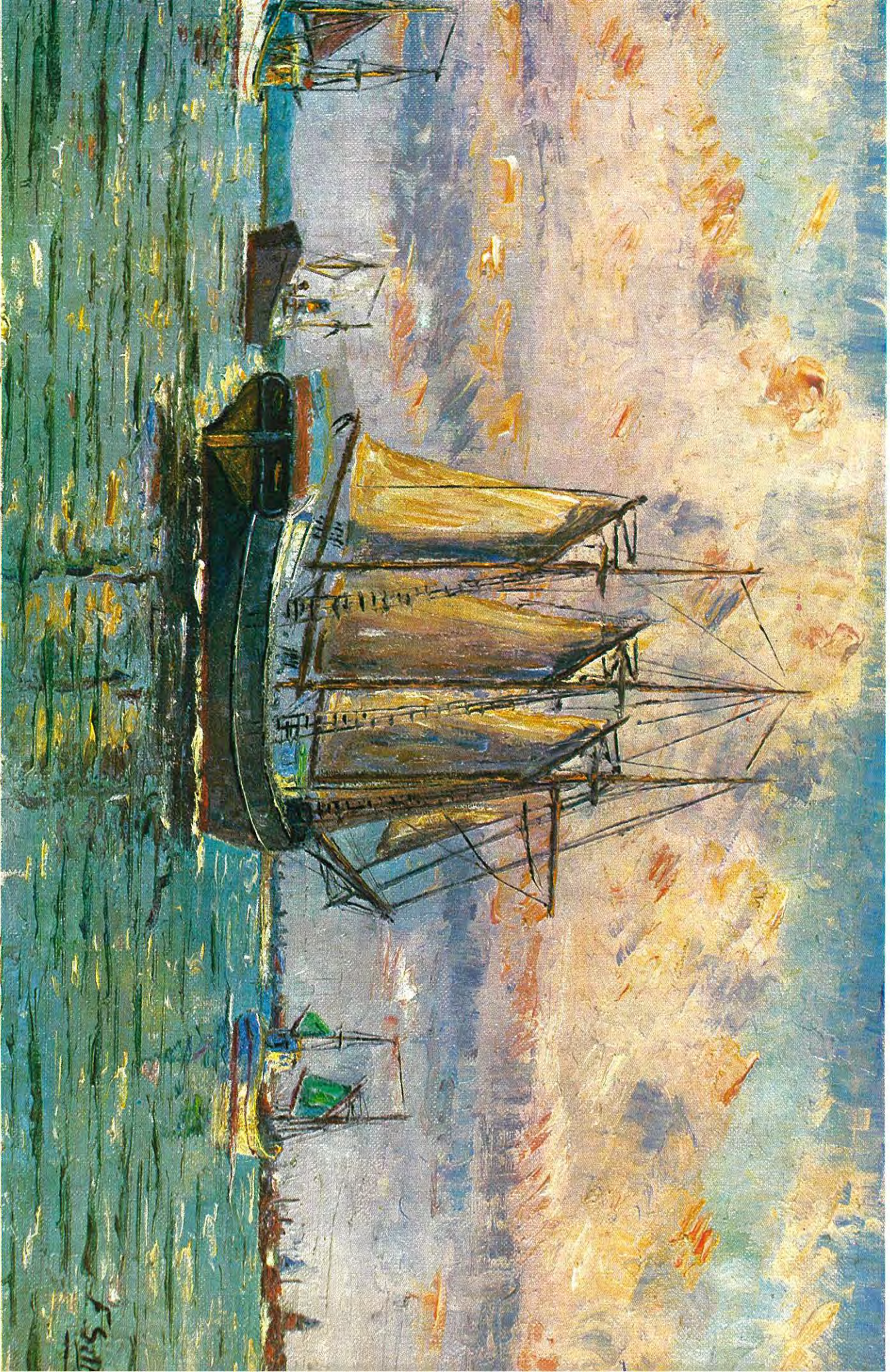
Nu skal jeg fortælle om en anden af mine oplevelser til søs. Det er om den længste rejse, jeg har været ude på; den varede 109 døgn i søen.

Det var Amerikas sidste sejlskib i handelsflåden, »Tusitala«, fra 1883, ex »Sophie«, ex »Sierra Lucena«, ex »Inveruglad«. Skibet var således gammelt og respektindgydende og lastede 2.700 tons. Vi skulle med superphosfat fra New York til Hawaii. Ud-

Opmålingskibet »Heimdal« under søopmåling i grønlandske farvande.

Maleri af orlogskaptajn A. Grønæk.

3-mastet skonnert »Urda« af Svendborg i Svendborgsund.

Maleri af F. Salling.

turen var beregnet rigeligt – 68-70 døgn, men sådan skulle det ikke gå. Vi kom godt nok gennem Det Caribiske Hav og Panamakanalen, men uden for Golfzonen på Stillehavssiden kom vi ind i et doldrum. Skipperen, en gammel Walesmand, havde beregnet kursen lidt for sydligt, så vi mødte vindstille, som efterhånden gik os alle på nerverne. I 21 dage rørte vi os ikke af flækken. Det var et driverliv, men ikke af den slags, vi brød os om. Så indtraf en pudsig hændelse. Pludselig kommer rorsmanden farende til lukaf'et og siger: »Nu skal I bare høre! Jeg så skipperen komme op agter, hvor han har sin gamle lænestol, en kurvestol, som han netop i den sidste tid havde fikset op og malet lysegrøn. I raseri greb han kurvestolen, holdt den ud i begge arme og rystede den kraftigt. »Nå, er det dig, der er Jonas,« skreg han, »det er dig, der er Jonas,« hvorefter han med vældig kraft smed stolen udenbords. Jonas får som bekendt skyld for uheld til søs; i dette tilfælde vindstille.

Et par dage efter stod jeg med min kikkert på dækket og betragtede en måge, der stod på et eller andet. Jeg formodede, at det var en skildpadde, den stod på, idet måger netop plejer at tage opstilling på skjoldet af skildpadder. Jeg blev snart klar over, at det var noget andet, og i det samme nu kom skipperen imod mig. »Hvad er det, tømmermand – er det en skildpadde?« spurgte han. Skipperen var ivrig, for det var altid godt, hvis vi kunne få fat i en skildpadde. Det var en kærkommen afveksling i kosten. Skipperen tog kikkerten, stirrede et øjeblik og rakte mig den tilbage med et »thank you«, hvorefter han gjorde omkring og gik. Det var kurvestolen, mågen stod på.

Skipperen måtte under en eller anden form have udløsning for sit raseri, og så bad han montere en boksebold i sit lukaf; den tævede han løs på tidlig og silde, indtil de 21 dage var omme.

109 dage i søen krævede naturligvis større proviant, end vi havde med og i særdeleshed vand, så situationen begyndte efterhånden at blive katastrofal. Jeg fik til opgave at pejle vandtankene, og en skønne dag måtte vandet rationeres. Skipperen blev tilkaldt, og der blev sat lås for vandet. Hver dag blev der uddelt et krus vand til hver – også skipperen. Det skulle strække til et døgn forbrug. Rationerne blev efterhånden mindre og mindre, og til sidst måtte vi klare os med regnvand. Kartoflerne var forlængst sluppet op, og så begyndte skørbugen. En dag, jeg havde skrabet benet og måtte have skipperen til at forbinde det, opdagede han, at når han trykkede forskellige steder på benet, blev fordybningerne siddende – et sikkert tegn på skørbug.

Vi havde en kat om bord, og efter at den første gang havde observeret en fugl, sprang den i vandet. Rorsmanden smed storbrasan over bord; katten greb fat i den og kom om bord igen, men katten var den første sjæl, der rømte, da vi kom til Honolulu. Vi havde også en mand, der faldt ned og slog sig ihjel;

han måtte begraves til søs. Derfor kom vi i havn med flag på halv stang.

Besværlighederne til trods nåede vi Honolulu i august. Jeg glemmer aldrig det øjeblik, tovbåden nåede ud til os og fik lagt en vandslange op. Det kan nok være, at vi frådsede i vand. Omsider kom vi til kaj, og vi fik så oprejsning for alt, hvad vi havde været igennem. Skipperen gav ordre til kabysen om, at hver mand skulle have til frokost, hvad han havde lyst til – bøf, kotelet, grøntsager, omelet, og hvad man ellers kunne finde på. Og så fik vi i tilgift en festlig modtagelse af befolkningen. Det var jo Amerikas eneste sejlskib, og det vakte både beundring og opsigt. Vi var genstand for hele byens og havnens bevågenhed. Nå, vi var jo nogle stykker af de ikke helt grønne, som tog os 8 dage fri og nød livet på Hawaii, især badestranden Wikkii Beach, hvor vi fordrev tiden med surfriding ved siden af Hollywoods filmstjerner, der plejer at rekreere sig her. Det var herlige dage. Jeg husker en lille morsom tur i land. Vi var fem, der stadig holdt sammen: bådsmanden, sejmageren, en hollænder, en amerikansk matros og jeg. For resten var vi 11 nationer repræsenteret om bord i en besætning på 24 mand. Vi var en dag inde i en lille kinesershop, og da vi gik ud, tog matrosen i kådhed et hvidkålshoved udenfor en gartnerforretning ved siden af. Vi gav os til at spille bold med kålhovedet, men inden længe blev vi opmærksom på, at det vist var tilrådeligt at fjerne sig, og det skete i et stadigt stigende tempo med flere indfødte efter os, indtil vi nåede om bord.

I Honolulu lå vi i 21 dage. Da vi havde udlosset, tog vi råsukker om bord til Baltimore og var så klar til afrejse. Afskeden blev endnu mere hjertelig end modtagelsen. Der var mødt en officiel delegation op med borgmesteren i spidsen, og et stort orkester spillede bl. a. »Aloha-sangen«. »Aloha« er det hawaiiske ord, der udtrykker smukke følelser for den anden part – hilsen, hurra, goddag eller farvel m. m. Det var meget festligt.

Rejsen til Baltimore forløb heller ikke alt for glat, idet den varede 101 døgn. Vi gjorde ophold et døgn i Katunsøen midt i Panamakanalen.

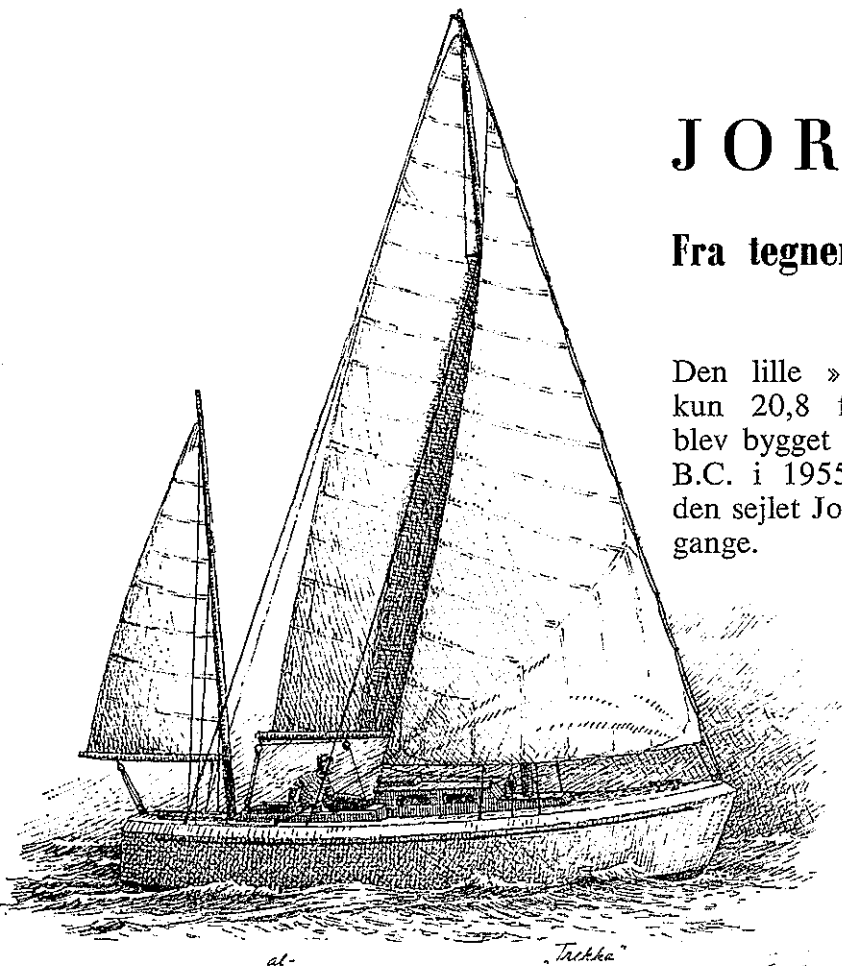
En del langhalse var groet fast til skibet. Langhalse dør og falder af skibet i fersk vand. (Langhalse, rankefødder, fæstet til underlaget med en stilk. På drivtømmer o. l., andre på koraller, atter andre på hajer og hvaler). Vi fik landlov, som vi benyttede til et besøg i den ikke særlig moralske by Colon. Imellem øerne og Florida var vi ude for en oversejlingstrussel. Det var en stor oceanflyver, som vi mente havde selvstyring. Den var så tæt på os, at sprøjtet fra skruen ramte vort forskib. Havde vi ikke i yderste øjeblik braset bak, havde vi været fortabt. Skipperen, som blot var iført pyjamas, skreg fra bovsprydet til lineren: Hvorfor blev I ikke hjemme på farmen, hvor I hører til!

Fortsættes side 65

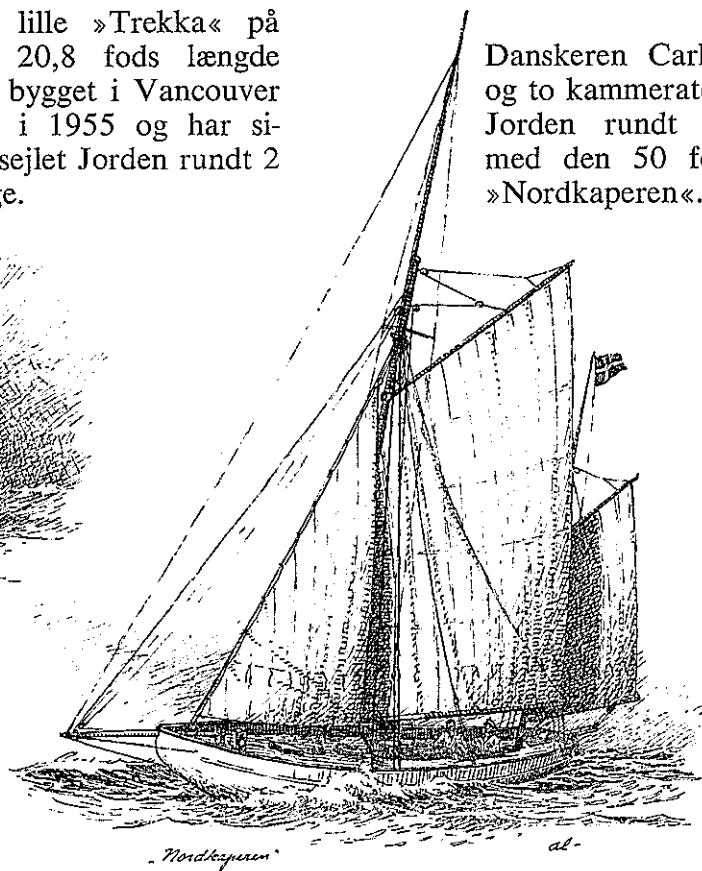
JORDOMSEJLERE

Fra tegneren A. Laursens skitsebog

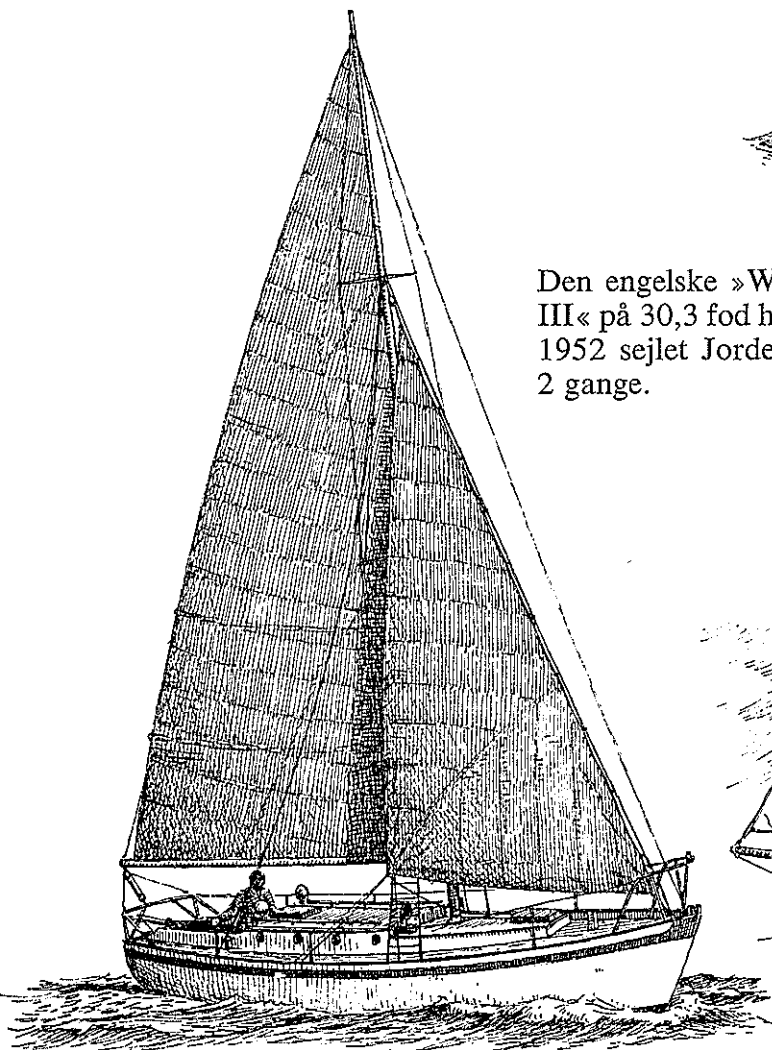
Den lille »Trekka« på kun 20,8 fods længde blev bygget i Vancouver B.C. i 1955 og har siden sejlet Jordan rundt 2 gange.

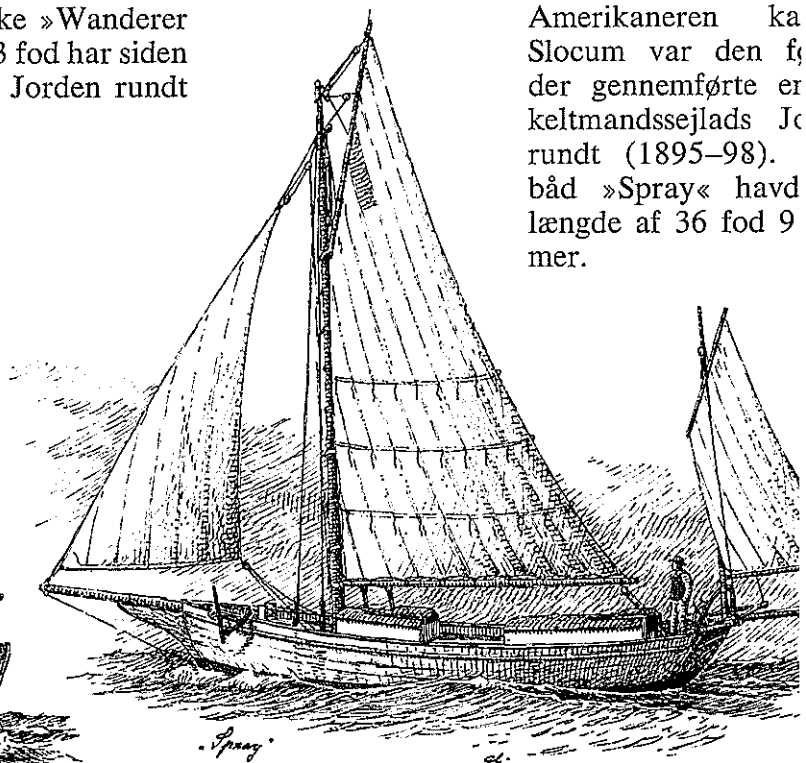
Danskeren Carl Nielsen og to kammerater sejlede Jordan rundt 1946 med den 50 fod lange »Nordkaperen«.

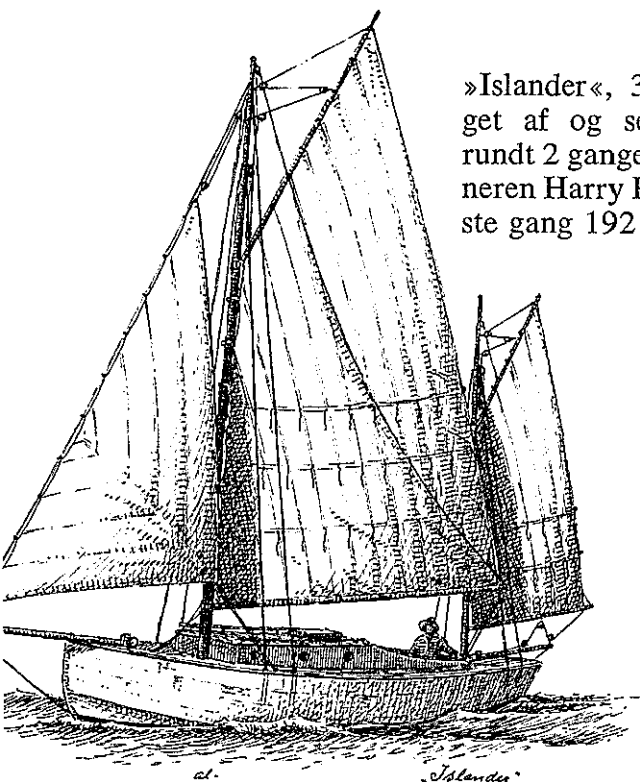

Den engelske »Wanderer III« på 30,3 fod har siden 1952 sejlet Jordan rundt 2 gange.

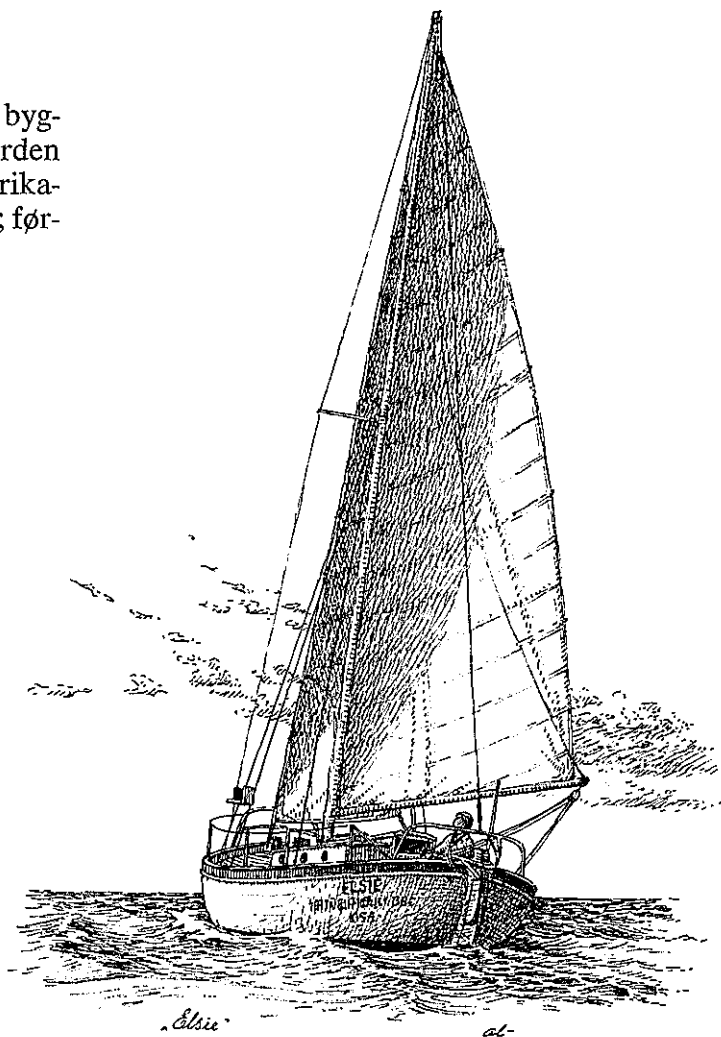

Amerikaneren kaaptain Slocum var den første der gennemførte en keltmandssejlad i Jordan rundt (1895-98). Den båd »Spray« havde en længde af 36 fod 9 tommer.

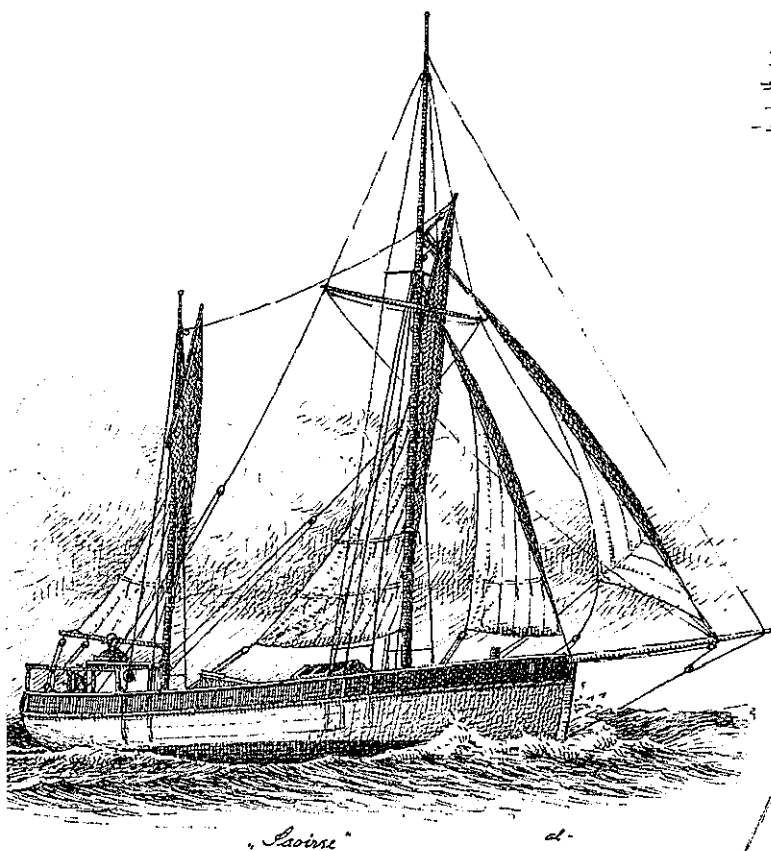

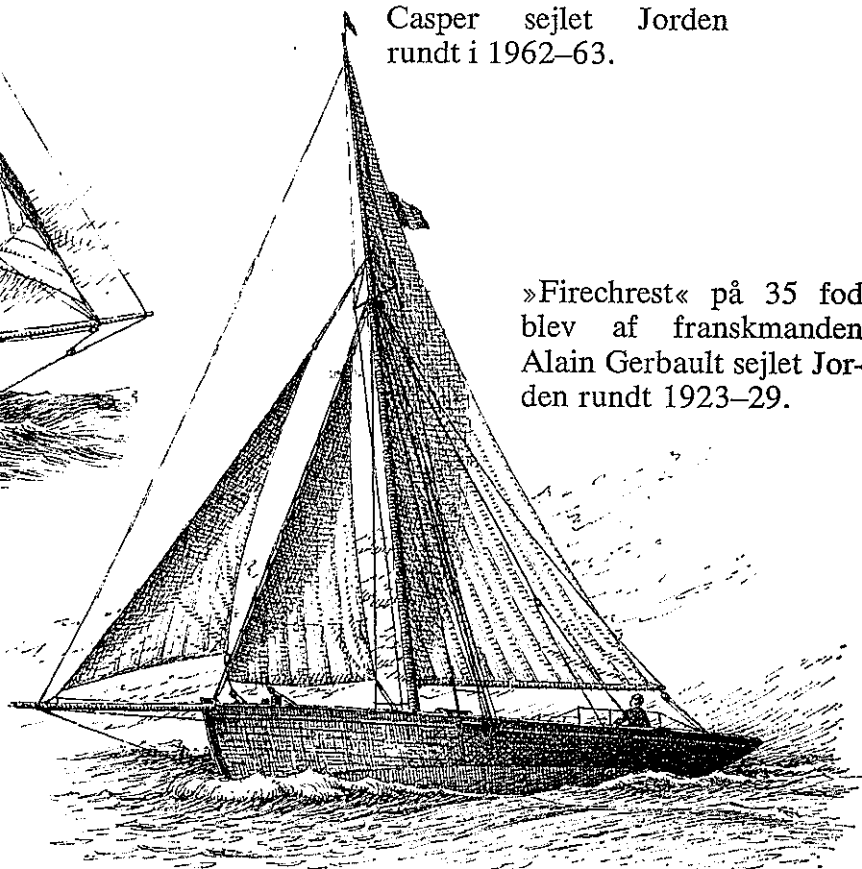
»Islander«, 34 fod, bygget af og sejlet Jordan rundt 2 gange af amerikaneren Harry Pidgeon; første gang 1921–25.

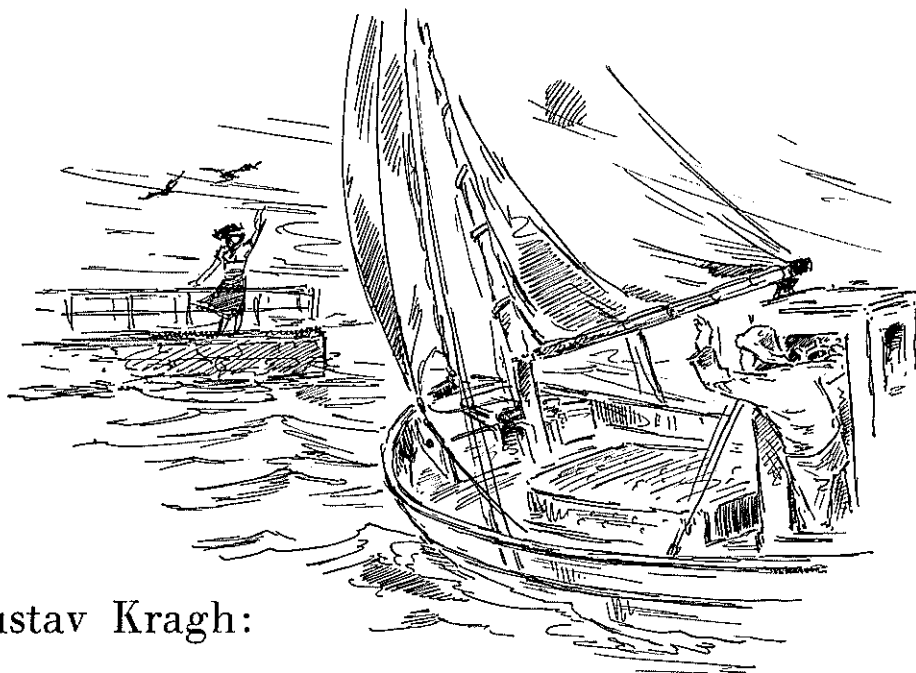
30 fods kutteren »Elsie« af spidsgattertypen blev af amerikaneren Frank Casper sejlet Jordan rundt i 1962–63.

»Saoirse« fra Irland var 42 fod lang og sejlede Jordan rundt i 1923–24–25.

»Firecrest« på 35 fod blev af franskmanden Alain Gerbault sejlet Jordan rundt 1923–29.

Gustav Kragh:

HAVET

I uvejr og stille, i sol og regn
er havet altid, i hvilken egn
jeg end mig befinder, det samme.
En vælde, der bærer min skude god,
en kraft, der styrker mit friske mod
som ætling af vikingers stamme.

Når jorden omskiftes fra år til år,
mens liv fornyes og liv forgår
og vugger forvandles til grave;
mens kræfter forødes og ny' opstår –
stedse dog skiftende bølger slår
mod land fra de evige have.

Og havet, som var mine fædres hav
er også mit, og de samme krav
til mandskraft og vilje det kræver;
det samme mod til at trodse sig frem
for gods og ære at føre hjem,
og de samme barkedede næver.

Jeg ser og beundrer dets stoltheds magt,
det bølgers stærke og vilde pragt
med skumhvide, frådende kroner.
Jeg ser og beundrer dets blanke spejl,
når solen stråler på hvide sejl,
som frem over kimingen toner.

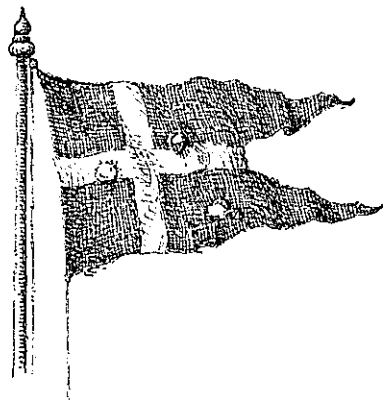
Er havet end skønt, som en solskinsdag
med laber bris, når i ro og mag
min skude henglider for vinden,
mens voverne skvulper mod stævnen blidt –
jeg ved, der kommer den stund om lidt,
hvor stormene suser om kinden.

Thi havet er lunefuldt, troløst som
en dårlig kvinde. Det skifter om
fra smil til den frådende vrede.
Men støt jeg møder dets vældes magt,
på alle dets luner giver jeg agt,
og altid til kamp er jeg rede.

For kamp imod havet er mandig værk –
den kamp gør sømanden sejt stærk
og hærder de kraftfulde arme.
Og er den end hård, så er sejren skøn,
når stormens hysten og havets drøn
forenes i afmægtig harme.

Den kamp og det liv er mit hjertes lyst,
med søluft fylder jeg glad mit bryst,
og havet jeg holder i ære;
jeg tager med glæde min drøje tøn
og jubler, fri som den stolte ørn:
»På havet er herligt at være!«

»Prinds Christian Frederik«s flag

En episode fra 1812

Af Ken Ravn. — Ill. af A. Laursen

Rørvig – sommeridyllen ved Isefjordens munding – gemmer mange historiske minder, overset af mange, men alligevel en del af hverdagen og landskabet. Minder fra krigene 1807-14, hvor den engelske flåde hærgede de danske farvande, og man fra dansk side – efter flådens ran – søgte at tage kampen op med små kanonbåde eller fra batterier og skanser på kysten. Skansehage fik sit navn dengang; her vogtede en håndfuld kanonérer med en række bedagede skibskanoner over fjordmundingens vestre løb, og et tilsvarende batteri på Hundestedsiden skulle afværge fjendtlige skibes indtrængen i østre løb.

Risikoen for at få besøg af større orlogsmænd var ikke så stor, for grunde og sandbanker spærrede effektivt for indløbet til Isefjorden, hvor kun stedkendte lodser kunne finde vej over Tærkslen, som indløbet meget betegnende er navngivet. Blandt Rørvig bys idylliske stråtte huse findes også ét, som oprindelig var en dragonkaserne, omend en meget lille dragonkaserne – med plads til kun 3-4 heste i den lille stalds spiltov. Her var en håndfuld dragoner indkvarteret med den opgave at optræde som depecheryttere mellem udkigspunkterne på Kors-hage og kommandanthen i Nykøbing.

Vor historie tager sin begyndelse på et tidspunkt, hvor hele Danmark – men måske især Odsherred – vandede sig over tabet af flådens sidste lineskib »Prinds Christian Frederik«, der d. 22. marts 1808 efter en helt modig kamp måtte stryge flaget ud for Sjællands Odde – og sejrherrene begyndte at se sig om efter nye mål, hvor Frederiksværk – med kanonstøberierne – var sælig attraktivt!

— — —
Søløjtnant Duncan, His Majesty's Ship orlogsbriggens »The Wrangler«, var ingen kujon. Han var vel heller ingen helt, men han var ærgerrig. »The Wrangler« var hans første selvstændige kommando – et lille skib med kun 10 kanoner, men en skibstype, der havde vist sig effektiv i de grundede danske farvande – og samtidig var det den skibstype, der i

særlig grad tiltrak sig de danske kanonbådes opmærksomhed. Duncan vidste det af smertelig erfaring. Under Grenå var hans skib og briggen »The Attack« for få måneder siden blevet angrebet af en flotille kanonbåde og efter en kort kamp måtte »The Attack« stryge flaget, og kun en gunstig vind havde gjort det muligt for Duncan at føre sit skib – der var slemt molesteret – i sikkerhed under Anholt, som briterne havde besat. Men han havde ikke høstet ros af denne bedrift, selv om flugten formentlig havde været den eneste redning, dersom skibet skulle bevares for hans britiske majestæt – i stedet havde man, ikke direkte ganske vist, bebrejdet ham, at han havde forladt »The Attack« og kammeraterne dér. »The Wrangler« var nu atter under sejl og var at-tacheret 2 lineskibe og en fregat som vedetskib, absolut ikke en »straffe-position«, men Duncan håbede alligevel på at kunne udføre en bedrift, der kunne slette erindringen om episoden ved Grenå; en selvstændig bedrift, der ville få kollegerne til at beundre og misunde ham – og nu syntes chancen at være kommet!

»The Wrangler« havde fået til opgave at udforske indsejlingen til Isefjorden, søge lodskud taget, finde en sejlbar rende for de store skibe; målet var Frederiksværk, hvor Danmark efter sigende støbte sine kanoner og blandede sit krudt. Ordren var helt klar, men Duncan havde lært af Nelson, at et dristigt initiativ bliver belønnet med hæder, selv om man går på tværs af givne ordrer, og Duncan havde derfor besluttet sig til at foretage et selvstændigt angreb, foruden at han naturligvis ville finde vej over grundene for eskadren.

Lodskud tog for lang tid, og man måtte holde sig på afstand af landbatterierne; nej, skaf i stedet en kendt mand, som frivilligt eller ufrivilligt kunne vise vej – det var sagen – og han – søløjtnant Duncan – og hans bådsmænds nihalede skulle med største lethed få selv den mest stædige dansker til at makke ret!

Hesten skummede af sved, dens rytter skummede af raseri . . .

Udkiggen på Korshage havde forlængst sigtet den lille engelske brig, men dens manøvrer kunne man ikke forklare, formodentlig afsøgte man derudefra kysten i kikkerter. Udkiggen havde ret i denne formodning, og han kunne ikke vide, at Duncan havde fundet, hvad han søgte, et ensomt beliggende fiskerhus, hvor en let blå røg røbede, at huset var beboet.

Udkiggen gjorde som beordret, en melding sendtes til de beredne dragoner, og en af disse havde straks sadlet op for at underrette kommandanten i Nykøbing, inden mørket faldt på. Andet kunne man foreløbig ikke gøre.

— — —

Hesten skummede af sved, og dens rytter skummede af raseri. Han sporede den unødigt hårdt og jog tilbage ad vejen mod Rørvig. Hans melding om den engelske brig var afgivet – og modtaget på en for ham helt uforståelig måde. Kommandanten havde reageret som en slagen mand – vel vidste Jens, for det var rytterens gode danske navn, at nederlaget for 4 år siden ved Sjællands Odde havde berøvet mange danske modet, men andre havde det mandet op til modstand. Jens havde troet, at kommandanten ville have givet ordre til bemanding af både, skærpet agtpågivenhed – eller blot et eller andet – men i stedet havde han tilkaldt borgmesteren for at planlægge, hvad man skulle gøre for at kunne »overgive sig med ære«, dersom briggen slap over Tærkslen og angreb byen, der jo ville være det mest nærliggende mål. Jens kunne ikke vide, at kommandantens største lidenskab og interesse var beretninger om »berømte og ærefulde overgivelser«; Breda's overgivelse, hvor fjenden skånede de tapre forsvarere, som højtideligt udleverede byens nøgler, var hans kæreste forbillede; og borgerskabet støttede ham ivrigt, man var ikke opsat på at få byen brændt af, så hvis briggen nu kom igennem, var det nok bedst at overgive sig »med ære«. Kun få – mest de unge – med præsten i spidsen – havde en anden mening, men havde de magt som de havde agt, ville hele landet snart ligge øde som én eneste stor slagmark, præcis som man havde hørt om i den berlingske avis fra det krigshærgede Europa. Bøj dig som sivet og overlev – var det ikke det klogeste?

— — —

Duncan var tilfreds. Hans plan var hidtil gået som den skulle. Først en langt senere tidsalder ville

have benævnt hans landgang et »raid«. Med omvundne årer var det lykkedes ham og 6 af hans stærkeste folk at komme uset i land i ly af mørket. I løb var man stormet op til fiskerhytten, havde sparket døren op og straks kastet sig over de tre, der sad ved bordet omkring et simpelt måltid. To mænd – eller rettere en ældre mand og en dreng – og en halvvoxen pige. Men som de havde slået fra sig! Det undrede Duncan, at den gamle havde råbt på spansk – for spansk var det, endda iblandet engelske eder, som Duncan ikke havde hørt nagen siden sin tid som midshipmand i Vestindien – og pigen havde forsvaret sig med en vildskab, der endte med, at hun slap fra dem. Hun havde plantet en bordkniv i bådsmandens hånd, og pludselig stod han dér, med en blødende hånd, et iturevet kjoleliv i den anden og et fjoget udtryk i ansigtet – men pigen var væk! Ærgerligt nok, for hun ville givet gøre anskrig, og det havde været fint at have hende som gidsel, når nu den gamle skulle tvinges til at lodse briggen over Tærkslen – men det gik nok endda med drengen; Duncan ville nok se den, der kunne være standhaftig, når man truede det kære afkorn med den nihalede. Også på anden vis kunne det være hyggeligt med pigen om bord, selv om Hans Majestæt på det skarpeste forbød kvinder om bord på orlogsmænd – men en fange var vel noget andet! Nuvel, forsent nu, pigen var væk og havde hun gjort anskrig, så havde det i det mindste ikke forhindret dem i at vende tilbage til skibet. I morgen skulle der handles! Duncan beordrede vagter sat og fangerne under dæk. Foreløbig blev de bundet til en reservelavet. Duncan var virkelig godt tilfreds med sig selv.

— — —

Lille-Lyngby så forbavset på den let påklædte og oprevne pige. Lille-Lyngby var en ren kæmpe, hans statur og kræfter svarede slet ikke til navnet, men efter dragonskik havde han fået navnet efter sin hjemby – kun københavnere fik lov at beholde deres fødenavne, og blev drillet dermed! Det var jo det med utøj og københavnere, de var talrige og overalt. Nå, hans kammerat Jens var nu god nok, selv om han var københavner, og pigen her havde han jo længe haft et godt øje til, men om Lille-Lyngby kunne fatte ét eneste af hendes mange ord! Og så hed hun Maria, et mærkeligt fremmedklingende navn, så alle på egnen kaldte hende Marie, og hun var så sandelig en øjenfynd. Med gnistrende langt sort hår og øjne, som nu skød lyn af ophidselse. Bare Jens snart kom, det her måtte han tage sig af! Maria – eller Marie – havde naturligvis også længe gjort indtryk på bondeknøsene på egnen, men mødrene holdt igen. Sagde rygter ikke at faderen, der for en halv snes år siden havde slået sig ned i fiskerhytten på næsset med de to små børn, havde haft en blakket fortid som pirat i det vestindiske? Vel talte han dansk, også med børnene – men blev de ophidsede, og det blev de let, så slog de straks over i et mærkeligt røversprog, som præsten ganske vist havde kaldt

spansk. Og ugudelige var de også – de kom i alle tilfælde aldrig i kirken, og så kunne pigen bære sit guldkors om halsen alt det hun ville! Drengen Juan eller Jan, som han kaldtes på egnen, var en vild krabat, som med rette og urette fik skyld for mangt og meget, men for det meste passede de tre sig selv derude i hytten, de fiskede og levede deraf. Først disse dragoner – især ham Jens – syntes at have været i stand til at komme i kontakt med dem, og derfor så man lidt skævt til dragonen Jens i den lille by, men hvad kunne man vente andet af en soldat fra København? – Og nu stod Maria i den lille dragonforlægning med gnistrende øjne og tøjlet i uorden. Lille-Lyngby skottede til sin kammerat Græsted, der med tøre forbavsede øjne betragtede den unge pige. Samme Græsted var lidt tung i opfattelsen, hans stolthed var hans våben, især sablen, som han holdt skinnende blank og skarp – men dette vilddyr kunne han ikke greje – var hun blevet overfaldet af en bondeknold? Næppe, det ville bondeknolden nok ikke have overlevet – både Lille-Lyngby og Græsted sukkede hørligt af lettelse, da de hørte kammeratens hest på den lille gårds toppede brosten.

Nok var Jens gal i hovedet – men han blev alligevel noget betuttet ved at blive modtaget på *den* måde. Maria kom stormende ud af det lave hus, og dårligt var han kommet af hesten, før hun greb ham i armen og forklarede om overfaldet, i sin iver desværre ikke på dansk, og Jens blev ikke en tøddel klogere end kammeraterne. Græsted tog sindigt et par halmviske og førte Jens' hest i bås; Jens holdt pigen ud fra sig. »Så, så, det er fint,« sagde han. Pigens ordstrøm blev brat afbrudt. »Nej,« råbte hun, »det er ikke fint!« – nu på dansk, hvorefter hun langede Jens en hvinende ørefigen, der sendte hans hjelm klirrende hen ad brostenene. Inden han kom sig over forbløffelsen, havde hun ændret karakter. Med alle tegn på anger kastede hun sig om halsen på ham. »Om forladelse,« bad hun, »men du må hjælpe mig, englænderne har fanget far, og han siger altid, at hvis engelskmændene fanger ham igen, så bliver han hængt. De har også taget Juan!« Jens havde hørt denne historie før fra den gamle fisker, uden at han var blevet helt klar over hans dunkle fortid. Men Jens forstod, at den gamle for mange år siden var taget til fange i Vestindien sammen med andre – at de var ført om bord på en engelsk orlogsmand, og at de skulle til Portsmouth for at hænges. Imidlertid måtte fregatten anløbe Vigo i Spanien på grund af sygdom om bord, og her var det lykkedes ham at undslippe. Han havde siden slået sig ned i Spanien, havde giftet sig og fået to børn, men moderen døde ved Juan's fødsel, og den spanske familie var ham ikke venlig stemt. Derfor var han vendt hjem til sin barndomsegn, havde bygget hytten og prøvede nu at leve et stille liv med de to nu næsten voksne børn.

Jens var ikke sen til at forstå, at det måtte være besætningen fra den engelske brig, der havde været i land, og han var helt overbevist om, at de ikke havde hentet den gamle mand for hans fortids skyld, men snarere for at skaffe sig oplysninger og måske en lods!

Han satte sig på stenten. Maria var faldet til ro og prøvede at bringe orden i klæderne. Hendes øjne søgte Jens. Lille-Lyngby kiggede ud af halvdøren: »Jeg har braset lidt æbleflæsk, så . . .!« Maria lignede påny et truende tordenvejr, men Jens afværgede et lynnedslag. »Rigtig, vi må tænke, men vi kan lige så godt tygge, mens vi tænker!« Han tog blidt fat om pigens nakke og førte hende ind.

Duncan var en forsigtig mand. Natten var uden måne og fuldstændig mørk, vinden var flovet, men Duncan vidste, at i morgentimerne ville det friske op igen, nok til at krydset ind imod fjordmundingen kunne begynde. Han havde beordret kanonerne ladt med kardæsker, virkningsfuldt mod kanonbåde, hvis nogle sådanne skulle vise sig, og brugen af lys om bord havde han forbudt, kun en svag ulmen viste, hvor fyrfadet til lunterne var placeret.

Selv slappede han af i chefkahytten, støttede tilidsfuldt sine albuer på bordet, hvis dug var hans stolthed, et trofæ. Et hullet og hærget dansk orlogsflag, som var blevet fisket op af havet efter slaget mod det danske linieskib »Prinds Christian Frederik«. Eskadrechefen havde efter slaget beordret briggene til at agere »vagthunde« på stedet, indtil vraget var helt udbrændt, intet brugbart måtte blive tilbage – og ved den lejlighed havde »The Wrangler« fundet flaget. Duncan havde dengang ikke selv haft kommandoen, men i morgen skulle han prøve at skaffe sig nok et flag fra fjendens lejr – hans eget trofæ!

Havde Duncan vidst, hvad der foregik under dæk hos de to fanger, havde han måske følt sig mindre rolig. Sammenbidt og målbevidst arbejdede den unge Juan med sine bånd. Han havde husket faderens råd om, hvis han nogen sinde skulle blive taget til fange – det var nu den gang mest de andre drenge, han havde tænkt på i den forbindelse som modstandere – så skulle han spænde sine muskler og suge alt det luft til sig, han kunne, inden knuderne strammedes – ved at slappe helt af bagefter – når vogterne var borte – kunne der være en chance for at løsne båndene, og Juan tog chancen, men de engelske gaster forstod at binde knob, det måtte han sande. Alligevel var det lykkedes ham at få en hånd omtrent fri. Faderen bemærkede det og smilede opmuntrende til ham, samtidig afsøgte hans øjne rummet for at finde brugbare våben – et par kofilnagler var alt, han kunne se, men de fik vel række for en stund!

Briggens bevægelser var også blevet set fra Hundstedtsiden, og man havde bemærket, at den tilsyneladende havde ankret op for natten et sted vest for

Korshage eller ud for fjordmundingen, inden nattemørket opslugte den. Premierløjtnant Falsen, der havde kommandoen over en lille flotille kanonbåde, i virkeligheden kun storbåde, fire ialt, hvoraf to var udstyret med en let, drejelig tre-pundig kanon, besluttede at gå i aktion og i ly af mørket at ro over til Rørvigsiden. Hvis briten ville igennem, måtte han søge vesterløbet, og med lidt hjælp fra kanonerne på Skanseshage kunne man måske — — — det var i alle tilfælde et forsøg værd. Falsen's lille flotille roede tyst mod vest.

— — —

Jens tænkte også på kanonerne på Skanseshage, men især på kanonerne — kunne man få dem med til et angreb på briggen, hvis man overhovedet kunne finde skibet. Maria sagde ganske vist, at det måtte være der endnu, for ikke en vind rørte sig, men i dette tussmørke kunne et lineskib ligge 30 favne fra kysten uden at blive bemærket. Skibet måtte findes først. Så fik han en idé! »Lille-Lyngby og Græsted, vi I være med — vi skal finde det skib, og . . .« Han holdt inde, det umulige i tanken slog ham — hvor mange mand var der om bord i en sådan brig, han anede det ikke, og hvor mange ville følge ham? Kanonerne? Bønderkarlene? Nej, de havde deres at passe! Her forregnede Jens sig, for der var mangen en bondehænder; der ville have givet, hvad det skulle være for et smil fra Maria — men det faldt meget naturligt ikke Jens ind! Lille-Lyngby afgjorde sagen. »Ja, men la' os så komme af sted, vi skal vel erobre fyren til hest!« Maria så spørgende på dem. Græsted pillede næse, spændte så sin sabel om livet. »Vi må finde skibet først,« sagde Jens, »og jeg tror, jeg ved, hvordan; vi skal til hest og ud på Skanseshage!« Få minutter efter var hestene opsadlet og våbnene på plads. Maria kantede sig ind foran Jens — hun havde prøvet det før — og lidt efter dundrede de kraftige dragonheste ud ad tangen mod skanserne.

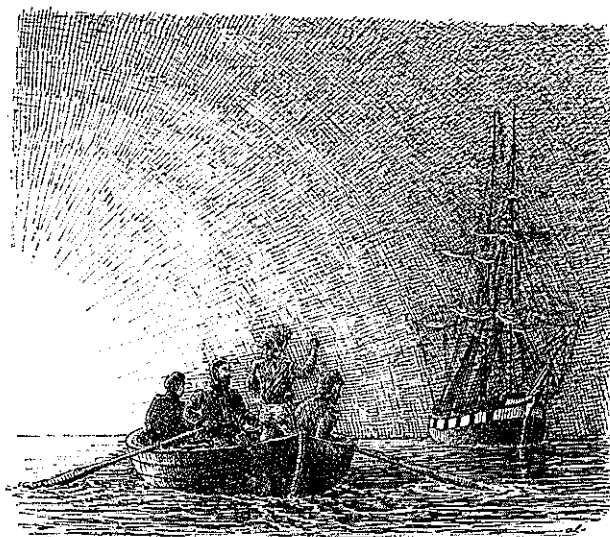
— — —

Overkanoneren hørte overbærende på Jens' plan. Han afslog glat at stille mandskab til rådighed til et entringsforsøg; hvis briggen kom ind under kanonerne, ja, så skulle man nok være der, men . . . et entringsforsøg, når man ikke engang anede, hvor skibet var. Ja, ja, naturligvis gjorde det ham ondt for pigen, men englænderne plejede at slippe deres fanger løs, — i alle tilfælde de civile, og hvad kunne de få ud af sådan en gammel mand og hans søn?

Om han ville gøre Jens en tjeneste? Gerne, den ene tjeneste var vel den anden værd, når blot det ikke drejede sig om mandskab. Hvad skulle han — fyre to forladninger af samtidig om en time? Hvorfor?! Ja, det kunne vel ingen skade, og bønderne skulle da også vide, at der var folk i skanserne. Nå ja, men så var det en aftale. Om en time — og overkanoneren gik gabende bort i mørket.

De tre dragonheste strakte ud, og de fire ryttere nåede snart den lille hytte, hvis indbo bar præg af det voldsomme håndgemæng. De så blodsporene.

»Hvem har blødt som en gris?« spurgte Græsted. »Jeg måtte stikke efter en af dem,« sagde Maria. Pigen havde travlt, hun klædte sig lynhurtigt om i et par benklæder af broderens, et skærf, en bluse og om håret et farverigt tørklæde. Jens så beundrende på hende, og Lille-Lyngby mumlede noget om, at i den mundering ville hun hurtigt ende i spindehuset. Maria baksede derefter en jernbeslået kasse frem fra hyttens fjerneste ende. Hun åbnede den med besvær, og de tre mandfolk gispede, da hun halede et par fornemt ciselerede spanske pistoler frem, to huggerter, en stiletkniv med en fin toledoklinge, alle våben gamle, men brugbare og farlige. Med kyndig hånd ladede hun de to pistoler og stak den ene indenfor skærfet, den anden rakte hun Jens. »Mon ikke de huggerter dér vil være til bedre hjælp end dragonsablerne,« mente Lille-Lyngby. Græsted rystede energisk på hovedet, skulle han slås, blev det på sabel, det vidste man da, hvad var — men Jens og Lille-Lyngby vejede huggerterne i hånden og lagde så de lange sabelgehæng. »Hjelm og kyrads er vist heller ikke til megen nytte,« sagde Jens, og heri var Græsted enig, omend lidt tøvende. Han gik ud for at tøjre hestene bag hytten.

Stærke lysglimt afslørede den opankrede brigs konturer . . .

Maria dypede klude i gryden med fedt, der stadig havde holdt varmen på øverste krog over ildstedet, og uden at mæle et ord løb de fire ned til stranden, hvor fiskerens sorttjærede båd var halet op. Kludene blev svøbt om årerne og kort efter var de alle på vej udefter. Lille-Lyngby trak årerne lydlost, han havde øvelsen fra visse krybskytteudflugter på Arresø, inden han måtte springe soldat. Snart forsvandt kysten i mørket selv for Maria, der så som en kat. Kun det sagte bølgeslag og vandets klukken under kølen kunne høres — samt et sagte lille opstød fra Græsted, der stadig døjede med æbleflasket. Ingen kunne dog se hans undskyldende grimasse.

Fra Holmen. Under mastekranen ses fregatten »Jylland«.

Maleri af Fr. Landt.

Dobbelskruet brig »Royalist«, 110 tons Thames Measurement, bygget i stål. Det bemærkelsesværdige fartøj er tegnet af Colin Mudie, Lymington, og konstrueret af Messrs. Groves & Guttridge på deres East Cowes værft. Navngivet af prinsesse Anne under Cowes-ugen 1971. Samme år tildelt Lloyd's Register's Yachttrofæ som årets mest gennemførte yacht m. h. t. design og håndværksmæssig udførelse. Præmieoverrækkelsen fandt sted i januar 1972. Ejer: Det britiske søkadetkorps.

»Hvor længe skal vi ro,« hviskede Lille-Lyngby. »Fortsæt og vær stille, hvis knanonéren holder ord, så blinker det om lidt, og så er det om at bruge øjnene!«

Lille-Lyngby drog sagte åreerne gennem vandet. »Vi er et godt stykke ude nu, tror du ikke, han har glemt det . . .« Lille-Lyngby's hvisken blev brat afbrudt af to svære lysglimt, efterfulgt af to dumpe brag. To lysglimt, der i brøkdeler af sekunder oplyste havet, men nok til at Maria måtte lægge hånden over munden for at undertrykke et lille skrig, for dér – ret forude – havde glimtet afsløret den opankrede brigs konturer – det havde været nær ved, at Lille-Lyngby havde roet ret ind i skibet. Jens så også skibet, og de kunne høre, at skuddene fra land var opfattet om bord, vagterne løb hen i forskibet for om muligt at opklare årsagen til skyderiet. »Ro til,« hviskede Jens, »vi må lige straks være ved ham – og så bliver du her i båden, Maria!« Mørket skjulte hendes voldsomme hovedrysten, så Jens tog tavsheden som et tilsagn og følte sig beroliget.

Pludselig lå låringen over dem. Græsted, der sad forude, fangede i sidste øjeblik de ru skibsplanker med hånden og undgik derved, at båden dunkede hårdt mod skibssiden. Maria rejste sig og med ét forsvandt hun opefter. Jens opdagede først nu en båd-blok, der hang ned fra agterskibet. Jollen var ikke bjærget, jollen som havde været benyttet til landgangen; sikkert regnede briggens chef med at skulle bruge den ved varpingen i morgen. Lydløst nåede Maria dækket med stiletkniven imellem tænderne. Vagterne var stadig forude og engelske stemmer drøftede stadig årsagen til skuddene. Hun gjorde hurtigt taljerebet fast og lod det glide ned til båden. Sekunder efter svingede Jens sig om bord med et ansigtsudtryk, der ikke lovede godt, men der var ikke tid til bebrejdelser nu, for vagterne var på vej tilbage ad dækket. Med ét blev stilheden afbrudt af et klirrende brag, et råb og nogle kraftige sjæl-landske eder. I sin iver efter at følge efter Jens, var Græsted gledet og svingede nu med begge ben ind gennem de små rudere i skibets agterkastel, ryttersablen kom på tværs, og med et bulder væltede han ind i søløjtnant Duncan's kahyt. Duncan fór op af sin slummer, dundrede hovedet i skottet, besindede sig så og blev klar over, at den mærkelige stønnende masse i hans kahyt måtte være en fremmed, en fjende. Sådanne eder hørte man ikke hinsides Nord-søen. Duncan var en fin fægter, men ikke gerne i underbukser, og Græsted, der var klar over, at der var en anden til stede i den mørke kahyt, besluttede at tage initiativet, hans dragonsabel lynede og huggede sig fast i en af de svære dæksbjælker.

Braget fra chefens kahyt satte fart i vagterne, et øjeblik glemte de agterdækket, hvor de burde være gået op, og hvor Jens ventede med den tunge rytterpistol skudklar, og Maria krammede kolben på faderens spanske pistol. Støjen nede fra kahytten tog til, og nu kom Lille-Lyngby's hoved op over

lønningen. »Det er dog en utrolig larm, ham Græsted altid laver,« sagde han roligt og uden at hviske, »og kan I ikke finde et bedre sted at holde stævne-møde?« Jens sukkede – hans plan om at snige sig om bord, finde og befri fangerne, var nu helt slået fejl. Nu måtte de kæmpe.

»Lugen,« hviskede han; »hvis vi kan bolte lugen derhenne, kan besætningen ikke komme op!« I et spring var han nede på hoveddækket, men hans bevægelse blev opdaget af en gast, der med et brøl kastede sig over ham, kun for et øjeblik efter at stivne i et gisp – en spansk stilet blinkede i hans nakke. Jens slog den svære bolt for tremmelugen, men han blev hurtigt klar over, at besætningen havde andre muligheder for at komme på dækket; og matroserne kom op, mange søvndrukne, men kampklare og med huggerterne parate.

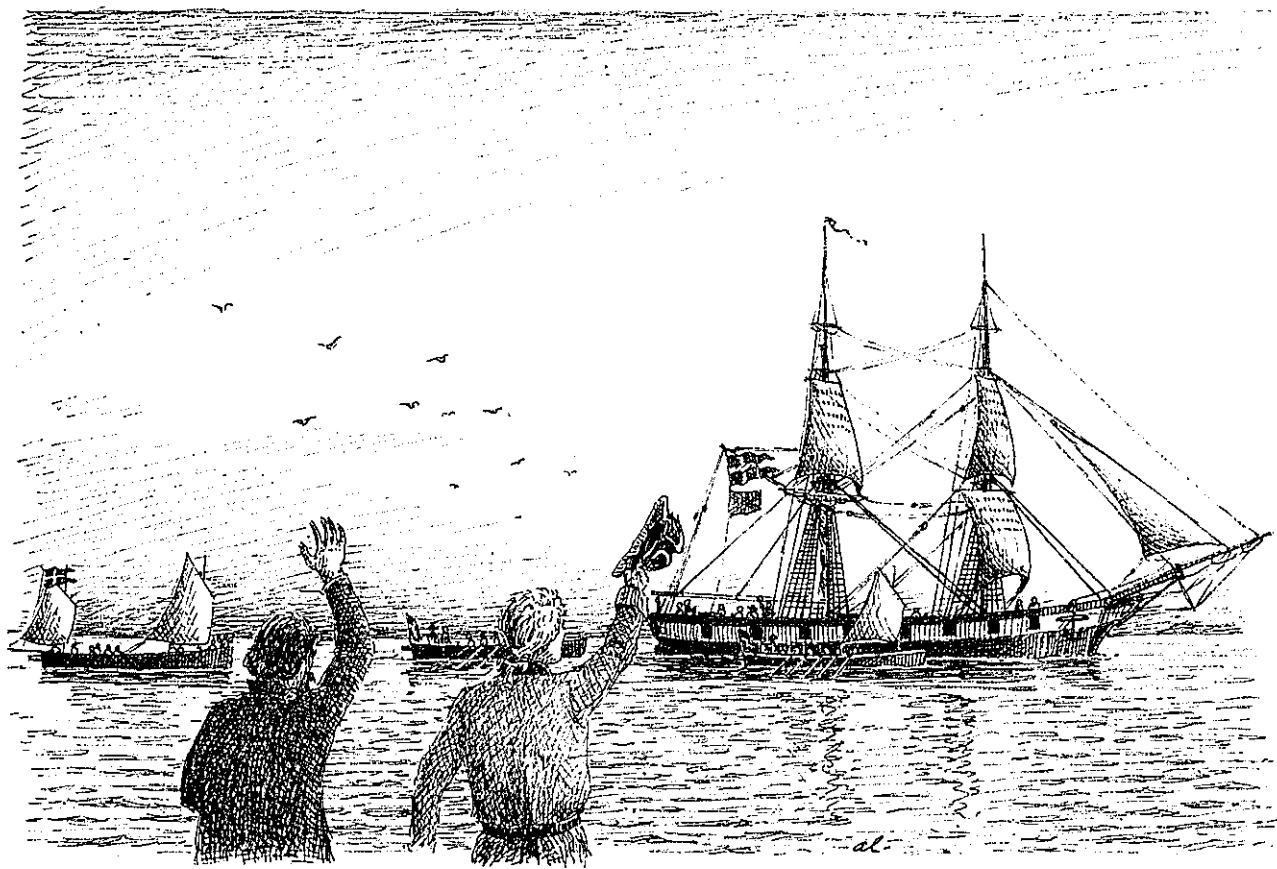
En af dem kastede sig imod Maria, og Jens svære rytterpistol drøned. Manden skreg, snublede og tabte sin huggert, som Maria lynhurtigt samlede op. Hvad hendes far havde lært hende, skulle nu på prøve, for begge børn var oplært i våbenbrug, pige såvel som dreng, andet havde den gamle mand ikke haft at kunne give fra sig som fædrende arv. Kamp havde være hans ungdoms håndværk.

Juan hørte kamptummelen på dækket og sled forbitret i båndene. Nu lykkedes det, de gled –! Han gned hurtigt sine håndled, løsnede knuderne ved anklerne og skyndte sig derefter hen til faderen. »Lad os blande os i legen om lidt, men jeg skal lige have pusten,« sagde fiskeren roligt, da han var fri. Juan stod allerede med de to kofilnagler, og sammen løb de hen mod lejderen.

Græsted var i knibe. Han var allerede såret af et kårdestik, og Duncan, der nu havde fattet sig, var helt klar over sin overlegenhed. Han dansede om sin fjende, der havde vanskeligt ved at væрге for sig i mørket og i de ukendte omgivelser. Rytterpistolen var gledet ud af skæftet, men den måtte jo være et eller andet sted, Græsted prøvede at føle efter med foden. Duncan gjorde et udfald, og en stønnen fortalte, at han havde haft heldet med sig. Græsted sank sammen, han tabte sin sabel og faldt på knæ, en ny skarp smerte jog op gennem benet. Pistolen! Duncan stak igen, skulderen blev gennemboret. Med begge hænder greb Græsted om pistolens kolbe, der kom blod op i munden af ham, som i krampe spændte hans pegefingre sig om aftrækkerbøjlen. Duncan gjorde et nyt udfald i mørket, fornemmede så et pludseligt og brændende stød i brystet, hørte tåget et brag – og med ét var en mands ærgerrighed og illusioner fortid.

Den hårdt sårede Græsted sank tilbage mod skottet. Blodet sivede fra hans mundvig, men et lille smil bevægede hans læber. Hans våben var altid i orden og havde heller ikke svigtet ham nu! Græsted mistede bevidstheden.

— — —

Morgensolen ramte briggen på vej ind mod fjorden, fulgt af kanonbådene.

Juan slog voldsomt fra sig med kofilnaglen, men hans modstander var en dreven slagsbror, og en huggert er et betydeligt bedre våben. Den gamle fisker var i håndgemæng med briggens negerkok, og han var fortvivlende klar over, at sønnen var i vanskeligheder. Da dukkede noget nær en kæmpe op bag den engelske sømand og løftede ham op i den tjærede hårpisk; manden skreg og tabte sin huggert, men inden han blev klar over, hvad der egentlig skete, var han på vej ud over lønningen, hvor han omtrent strejfede stævnen på den forreste af Buhl's både!

De britiske søfolk var kamptrænede, men de havde i mørket vanskeligt ved at skelne ven fra fjende, kun sprogets blomster kunne fortælle, hvem man havde for sig. Maria sloges med fortvivlelsens mod, hun havde hørt faderens stemme, og kunne se Jens kæmpe sammenbidt og målbevidst med sin huggert. Lille-Lyngby brugte nærverne nu, men han var hårdt trængt og blødt fra flere sår. Hendes far dukkede op i tummelen, en erobret huggert sad som støbt i hånden, og han kæmpede metodisk og professionelt og kom til sidst hen på siden af Jens. »Jeg tænkte nok, at det var dig,« råbte han mellem to hug, »men hvor er Maria?« Jens prøvede at pege med sit blodige våben. Maria var træt og angst. Det lysnede i

øst, og lidt efter lidt ville briterne få fordel. Pludselig lød et råb – man havde fundet Duncan. Chefen var faldet! Et øjeblik stilnede kampen, og dette øjeblik benyttede Falsen til at entre. Under råb og høje hyl svang de danske gaster sig over lønningen på »The Wrangler«, og efter få minutters kamp gav de engelske søfolk op overfor overmagten. Jens stod med armen om Maria, hun græd og prøvede at tørre tårerne bort med armen. Falsen kom hen til dem og sagde med respektfuld beundring i stemmen: »Lille frøken, hvis De prøver at tørre tårer bort med *den* huggert i hånden, så er jeg bange for, at De mister Deres kønne næse!« Hun smilede til ham gennem tårerne – og Jens blev pludselig klar over Falsen's tilstedeværelse. Han rettede sig op og hilste officeren militærisk. Lille-Lyngby prøvede også at rette sig op, men det svimlede for ham. To orlogsgaster greb ham, inden han faldt om, udmattet af blodtabet.

Morgensolen fandt briggen på vej ind mod fjorden fulgt af kanonbådene, under gaflen vajede et hullet og hæret dansk orlogsflag, »Prinds Christians Frederik's« flag – fundet i Duncans kahyt – og under det blafrede stille den britiske flådes hvide, blå og røde korsflag. Falsen førte endnu en prise i havn.

Fig. 1.

Knyttede julestjerner

Stjerner til at hænge på juletræets grene og til at sætte i toppen, stjerner til juledekorationer på døre og i vinduer, stjerner til en pyntelig mobile, til bordskånere, til smykker eller til andre formål. Der er talrige anvendelsesmuligheder – ikke mindst ved juletid.

Stjerneerne på illustrationen herover er alle forskellige. De er udført som (mere eller mindre vellykkede) forsøg på at finde de bedste metoder i »omvendt rosetknytning«, det vil sige macraméknytning påbegyndt i omkredsen og afsluttet i rosettens centrum, idet man får alle garnender til at forsvinde undervejs.

Materialerne.

Hårdsnoet hamp (savsnoer, opbindingsgarn eller pilkeline) giver en kraftig fremhævelse af macramé-

strukturen. Dette garn i tykkelse nr. 6/3 (ca. 2 mm) er benyttet i fem af de viste arbejder.

Resten er fremstillet af hvidt bomuldsgarn i tykkelserne 12/21 og 12/36.

Til knytning af alle de her viste stjerner er benyttet garnrester. Stumper på ned til 30 cm længde er brugt i de mindst stjerner med 3–4 cm radius, medens længder på op til 100 cm indgår (som dobbeltgarn) i de største bordskånere og dekorationsrosetter, hvis radius er 10–11 cm.

Efterbehandling.

Når undtages bordskånere af bomuld i nederste venstre hjørne er alle arbejderne efterbehandlet ved dypning i lak. Det giver en passende stivhed og beskytter mod smuds. Bomuldsgarn behandles med helt klar celluloselak (metallak eller zaponlak), der

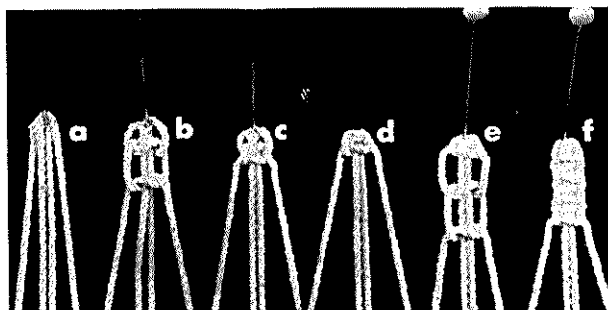

Fig. 2. Påbegyndelse af plating med et løst knob.

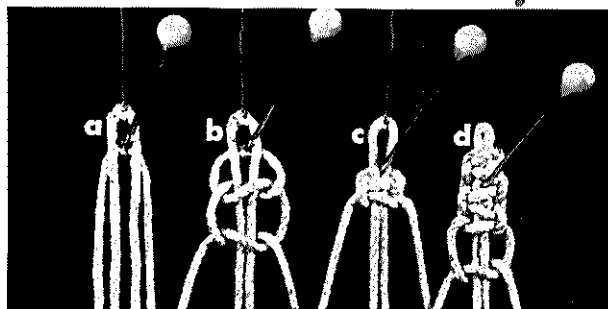

Fig. 3. Løst knob med enkelt øje — en spidsere spids.

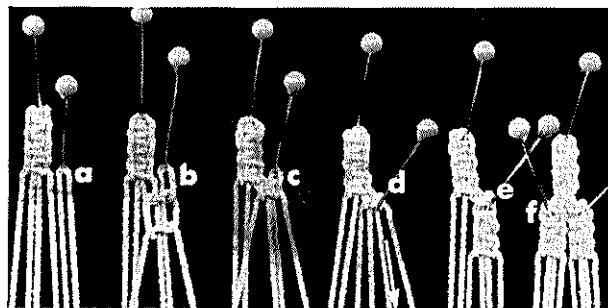

Fig. 4. Voksende bredde ved tilføjelse af dobbeltgarn.

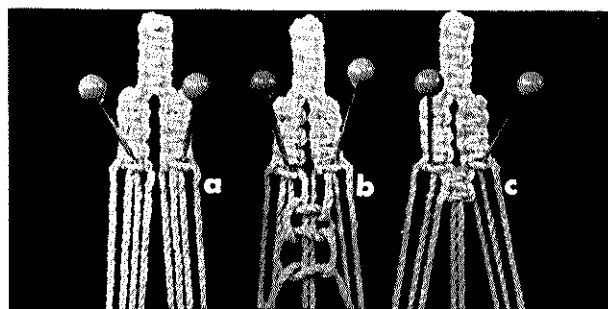
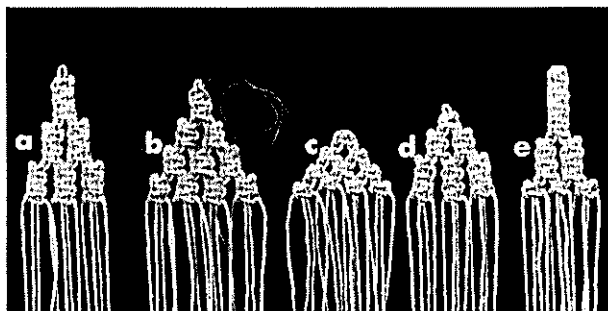

Fig. 5. Påbegyndelse af tredje række platinger.

Fig. 6. Et lille udvalg af stjernespidser.

ikke farver. Nogle af stjernerne er bagefter sprøjtet med guldbronze.

Bordskåneren af hampegarn (nederste række i midten) er behandlet med schellak. Det giver en farve omtrent som mahogni og en stivhed som linoleum.

Stjernespidser.

Den traditionelle retvinklede spids, som bruges bl. a. i bælteknytning, er opbygget af almindelige fladknob, hvis antal vokser med ét knob i hver række. Se f. eks. fig. 6 c og fig. 1 i nederste venstre hjørne.

En slankere spids, som den ses i de fleste af stjernerne fig. 1, er opbygget som en kombination af kortere eller længere platinger. Se eksemplerne fig. 6 a, b, d og e.

Fig 2 viser påbegyndelsen af en plating:

a. To garn lægges dobbelt og fastgøres i knyttepladen med en nål gennem begge bugter, så man får 4 parter. De overlapper hinanden således, at højre part af venstre garn og venstre part af højre garn ligger i midten som grundgarn.

b. Der lægges et fladknob.

c. Knobet er strammet — men ikke færdigt. De to små øjer for oven skal fjernes.

d. Grundgarnene bliver siddende i knyttetekrogen, medens nålen tages op, og knobet skubbes kraftigt op efter, indtil de små øjer er forsvundet.

e. Grundgarnene sidder stadig i knyttetekrogen, og det løse knob fastgøres igen med nålen i knyttepladen. Nu kan man fortsætte med at knytte knob under knob, til platingen har den ønskede længde.

f. En 4-knobs plating.

En spidsere spids (fig. 3).

Påbegyndelse af en plating med et løst knob kan varieres på forskellig måde, bl. a. ved at man udfører knobet med et enkelt øje for oven:

a. To garn lægges dobbelt og fastgøres til pladen med hver sin nål gennem bugten. Den ene nål skal sidde et lille stykke lodret over den anden.

b. Begge parter af det nederste (underste) garn indgår som arbejdsgarn i det første fladknob.

c. Fladknobet er trukket fast til. Grundgarnets bugt danner et øje over knobet. Øjets størrelse kan bagefter reguleres efter ønske.

d. Den ene nål er flyttet ned — tæt under fladknobet og midt imellem grundgarnene. Den anden nål er fjernet helt. Øjet er gjort ganske lille ved at der er halet forsigtigt i det ene grundgarn. Derefter er grundgarnene justeret til ens stramning i knyttetekrogen, og nu kan man bygge videre på platingen med flere fladknob.

Tilføjelse af dobbeltgarn (fig. 4).

I eksemplet er gået ud fra en enkelt 4-knobs plating, som ønskes fortsat med to lignende platinger.

a. Et dobbeltgarn er fastgjort i knyttepladen med

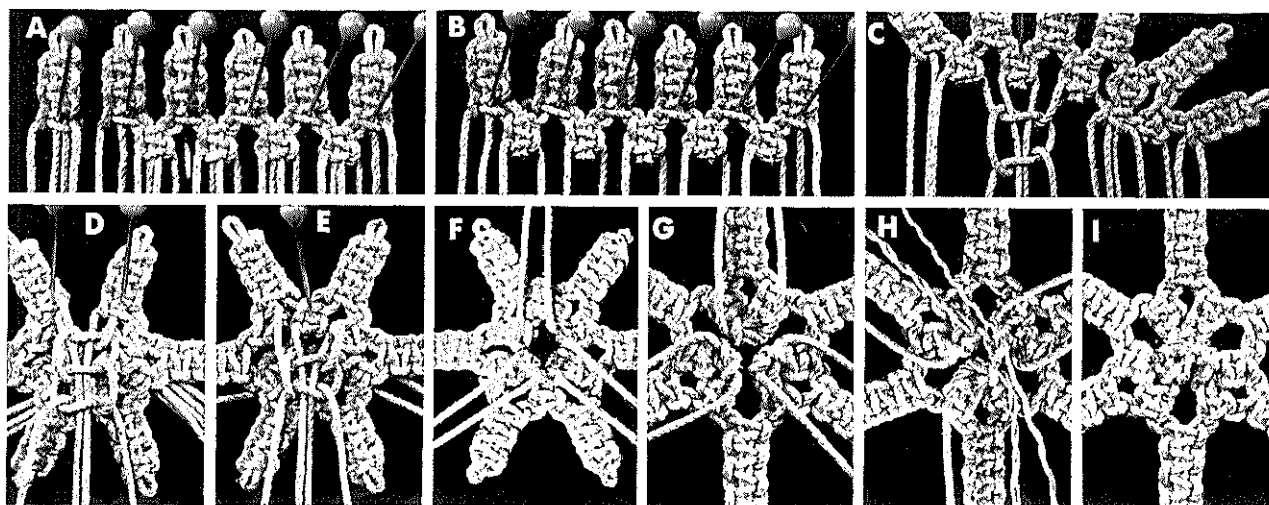

Fig. 7. Enkelt stjerne med 4 garn i hver spids.

en nål gennem bugten tæt til højre for plattings nederste knob – hellere lidt for højt end for lavt.

b. Der udføres et fladknob med de 4 garn i højre side. Garn nr. 2 og 3 fra højre er grundgarn. Pas på at grundgarnene ikke krydser hinanden, når knobet trækkes til.

c. Fladknobet er trukket fast sammen, men det er ikke færdigt. Det lille øje for oven skal fjernes.

d. Nålen, der fastholder dobbeltgarnet, flyttes ned tæt under det nye fladknob – midt imellem grundgarnene, og der trækkes derefter i det yderste grundgarn (garn nr. 2 fra højre), indtil øjet er forsvundet. Derefter reguleres grundgarnene i knyttrokrogen, så de igen bliver lige stramme.

e. Nu kan man fortsætte med at bygge videre på den nye plating, indtil den har den ønskede længde (her en 4-knobs plating).

NB: Skal spidsens bredde vokse yderligere som f. eks. i fig. 6 a, b, d og e, knyttes først en plating med de 4 midterste garn (se fig. 5). Derefter tilsættes igen et dobbeltgarn i hver side, og processen gentages som i fig. 4 a-e.

Omvendt rosetknytning.

Ved knytning af en roset eller en stjerne med start ved omkredsen og afslutning i centrum gælder den simple grundregel, at man ikke må afskære et eneste arbejdsgarn før til allersidst inde i centrum.

Afskærne arbejdsgarn i et fladknob har alt for stærk tilbøjelighed til at frigøre sig.

Afskærne grundgarn har man langt bedre hold på, fordi de knibes fast af det sidste fladknob. Da antallet af garn skal reduceres næsten hver gang man har knyttet en række eller en ring, må det altså blive grundgarnene, man fjerner.

Grundgarn, der afskæres tæt under et enkelt fladknob, kan under uheldige omstændigheder arbejde sig oven ud, når der manipuleres med arbejdet un-

der den efterfølgende knytning. Derfor betaler det sig i omvendt rosetknytning at benytte plattinger frem for enkelte fladknob, hvor det kan lade sig gøre.

Den korteste plating, som kan fremstilles, er opbygget af halvandet fladknob (tre halvknob), og det er da også denne komponent, som er blevet benyttet mest i den afsluttende knytning af de her viste stjerner.

Når centrum er nået, slipper man ikke for at skulle fjerne de sidste arbejdsgarn. For at de ikke skal løbe op, må man låse dem. Det kan gøres på tre forskellige måder:

1. Den nemmeste aflåsning: Når de sidste knob er trukket fast til, giver man dem en dråbe lim (f. eks. Danalim). Når limen er tør, kan garnene afskæres (fig. 7 f).

2. Hvis rosetten skal lakeres, er limning unødvendig, da lakken vil binde garnenderne i knobene. Man venter blot med at afskære de sidste arbejdsgarn, til lakken er tør.

3. Ved de 2 første låsemetoder vil der stadig være et lille hul i rosettens centrum. Det kan fyldes ud – og man kan låse uden brug af lim eller lak – ved at sammenknober enkelte kordeler fra de tilbageværende arbejdsgarn. – Det foregår som vist i fig. 7 h:

De sidste arbejdsgarn afskæres til ca. 10 cm længde. En kordel vikles af hvert garn (før en nål under kordelen tæt ved roden og træk den ud mod enden – se fig. h). De resterende to kordeler kan afskæres, og den tilbageværende enkelte kordel bindes sammen med en enkelt kordel fra arbejdsgarnet diameteralt overfor. Til sammenbinding benyttes råbåndsknob eller kirurgstik, som strammes godt til, hvorefter kordelernes ender kan afskæres.

6 spidser à 4 garn (fig. 7).

Den enkleste macramé-stjerne og den simpleste

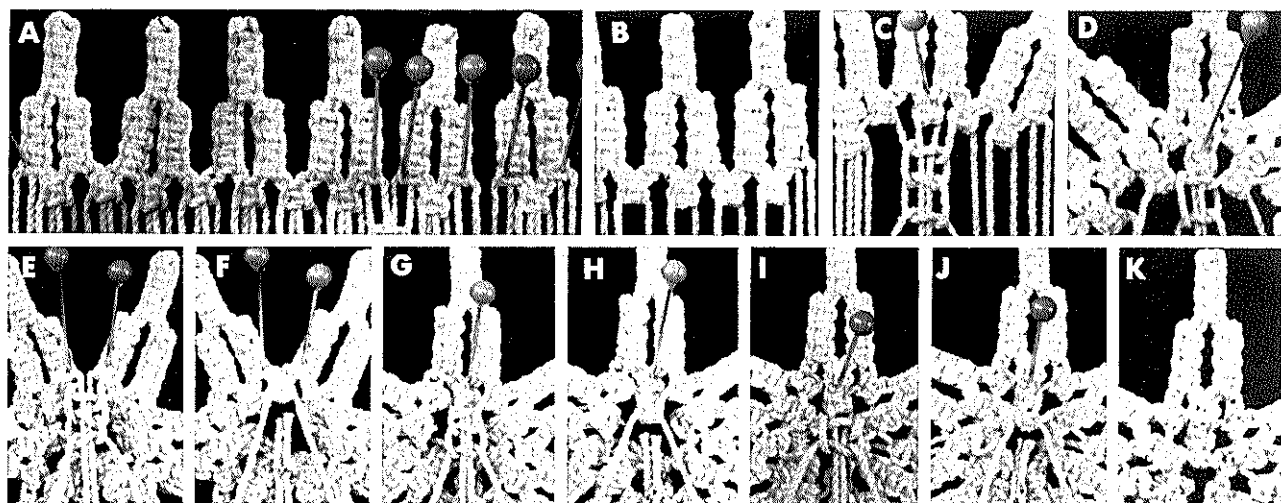

Fig. 8. Stjerne med 8 garn i hver spids.

form for rosetknytning har 24 garn (eller et antal deleligt med 24) i omkredsen.

A. Seks 3-knobs plattinger er sat op med nåle side om side på knyttepladen. De samles til en fast række ved at tage to garn fra hver plating og knytte en forskudt række halvanden knobs plattinger.

B. Alle grundgarnene er afskåret.

C. En af plattingerne bliver her forlænget med et almindeligt fladknob. Plattings egne tidligere arbejdsgarn tjener nu som grundgarn, og der knyttes med et arbejdsgarn fra hver af nabo-plattingerne. Tre af plattingerne (hver anden) skal forlænges på denne måde. Det er allerede udført med plating nr. 2 fra højre. Den tredje må vente, indtil stjernen er samlet.

D. Rækken samles til en ring: De to yderste stjernespidses knyttes sammen med en halvanden knobs plating.

E. Grundgarnene er skåret af den sidste plating, og de tidligere arbejdsgarn er ført ind som grundgarn for et almindeligt fladknob.

F. De sidst lagte tre fladknob (et knob under hver anden stjernespids) mødes næsten i midten. De har fået en dråbe lim, som låser de sidste 6 arbejdsgarn. Når limen er tør, kan garnene afskæres.

G. I denne stjerne er ligeledes sluttet med tre knob, der mødes i midten. Grundgarnene er afskåret, og de tilbageværende arbejdsgarn skal låses ved knobning.

H. En kordel er taget ud af garnet for oven til venstre og garnet for neden til højre. Her er de ved at blive knobet sammen med et råbåndsknob.

I. Arbejdsgarnet er låset og afskåret, og hullet i midten er lukket helt.

6 spidser à 8 garn (fig. 8).

A. Der er knyttet 6 spidser, hver bestående af en 4-knobs plating i første række og to lignende plattinger i anden række. Det kan være praktisk – allerede før samlingen af spidserne – at samle de to nederste plattinger i hver spids med en halvanden knobs plating af de 4 garn i midten (fig. 5).

B. Alle grundgarnene er skåret bort.

C. Plattingerne lige under hver stjernespids forlænges med yderligere halvandet knob. De tidligere arbejdsgarn under spidserne går nu ind som grundgarn, medens der tages et arbejdsgarn fra hver af nabo-plattingerne. Kun de 4 midterste spidser kan forlænges nedefter nu. De to yderste må vente, til ringen er samlet.

D. Grundgarnene er skåret af de forlængede plattinger under de 4 midterste spidser. Plattingen under hver anden spids skal forlænges med et enkelt fladknob. Her sker det med spids nr. 3 fra højre. Bagefter gøres det med nr. 5 fra højre. Den sidste må vente, til ringen er samlet.

E. Rækken samles til en ring. De to yderste stjernespidses knyttes sammen med halvandet fladknob.

F. Grundgarnene skæres af den sidste plating.

G. Den sidste plating forlænges med halvandet fladknob. Dens tidligere arbejdsgarn er nu grundgarn.

H. Grundgarnene skæres af den forlængede plating.

I. De sidst brugte arbejdsgarn indgår som grundgarn i det afsluttende fladknob. Arbejdsgarnene lånes fra de forlængede nabo-plattinger.

J. De sidste grundgarn skæres af.

K. Efter lakering (eller låsning med lim) kan de sidste 6 arbejdsgarn skæres af.

Maleren A. Laursen er mester for såvel for- som bagside af dette hefte.

Ø L E R Ø L . . .

Af Otto Ludwig. – Ill. af Erik Thorsen.

Fjernskriverne på International Telegram Compagnys Københavns-redaktion væltede stof af sig i en uendelighed. Der kom telegrammer fra selskabets kontorer verden over, men kun få med en chance for tryk i danske blade.

Redaktionssekretæren tændte i fortvivelse cigaret nummer otte i løbet af en time, mens han på ny skævede til bunken af sorteret nyhedsstof på bordet. I en række til venstre lå alle rutine-telegrammerne om storpolitik, som bladene ganske givet ville bruge, men 90 procent af deres læsere springe over. Andre ulykkes-telegrammer – men ikke af politisk art – lå i den midterste række. Men der var »for lidt blod« i dem. Ganske vist var der et telegram om en togkatastrofe i Indien med 45 døde, men Indien ligger så langt borte, at der skal anderledes store tabstal til at fange danske læsers interesse.

– Vi mangler et rigtigt forside-telegram! sukkede redaktionssekretæren. Mærkelig branche denne her! I måneder har vi været ved at drukne i sensationer, og så bliver det pludselig agurketid!

Han havde næppe udtalt det sidste ord, før der lød klokkeklemt fra en af fjernskriverne. Et iltelegram var på vej. Redaktionssekretæren gik hen til maskinen og slog et smæk med tungen af begejstring.

– Dagen er reddet! råbte han.

Telegrammet var fra London og fortalte om en fantastisk dansk sømandsbedrift i Atlanten. En matros om bord i M/S »Popeye« var faldet over bord i voldsom sø. Ulykken skete, netop som mørket sænkede sig over havet, men ikke desto mindre sprang bådmanden i havet med en redningskrans. Han

kunne – ligesom den overbordfaldne – ikke svømme, men fik sig alligevel på en eller anden måde plasket hen til kammeraten med redningskransen, hvortil de begge klamrede sig. En båd blev under stort besvær sat i vandet og under udfoldelsen af det bedst tænkelige sømandskab roet hen til de to mænd. Redningsbådens besætning kæmpede sig i næsten en time op imod søerne, før den fik samlet de nødstedte op. Det var faktisk et mirakel, at den overbordfaldne og hans redningsmand ikke mistede livet.

Skipperen havde i en samtale med en engelsk kuldamper fortalt om redningsaktionen, og International Telegram Company havde med sædvanlig smartness fået fat i historien flere timer før konkurrenterne. På bureauet i København gav man historien alt det gas, man kunne, og bladene slog den stort op på forsiderne. Bådsmænd Carl Henriksen, der sprang ud i et oprørt hav og reddede en kammerat, skønt han ikke selv kunne svømme, blev alles helt.

Det var vel nok en historie, man kunne bruge – også i udlandet! Bådsmænd Carl Henriksen var på mere end én måde en virkelig redningsmand. Han reddede dagens løssalg for mange europæiske og amerikanske dagblade, efter at man i de sidste dage var kørt frem med søslangen, »den afskyelige sneemand« og »nye« teorier om kræft og cigaretter endnu en gang.

De øvrige telegrambureauer kom med til eftermiddagsbladene og kunne meddele nye enkeltheder om den fantastiske sømandsbedrift på Atlanten. Med stor dygtighed holdt bureauerne bladene i ånde i et

En matros om bord i M/S »Popeye« var faldet over bord . . .

helt døgn bare ved hjælp af denne ene historie, som fik de sidste ti procent trofaste til at springe alle telegrammer om Richard Nixon, Bresnjev og Mao over. Og bladene gjorde historierne endnu mere læsværdige ved at interviewe Carl Henriksens slægtninge i Smørum Nedre, hvor selv det lokale »Ledvogtertidende« fik sensationer ud af det, så det battede.

Imens sejlede M/S »Popeye« og dens besætning – lykkeligt uvidende om alt det avispostyr, de havde vakt – videre med kurs mod en skotsk havn, hvortil skibet ankom omtrent planmæssigt 36 timer efter helledåden.

Allerede langt ude til søs blev »Popeye« mødt af en sværm af sportsfly. Senere sås en hel armada af lystfartøjer, som havde vovet sig ud trods dønningerne efter stormen. Inde i havnen larmede de andre skibe med dampfløjter og sirener.

– Hva' dølen er meningen? spurgte kaptajn Hans Hansen på broen af »Popeye«. Hvorfor jubler man på den måde? – Vi burde nu høre radioavis her om bord! Noget epokegørende må være hændt!

Styrmænd S. Ø. Skum trak på skulderen og kløede sig i nakken.

Efterhånden blev man om bord klar over, at hele havnens opmærksomhed var rettet mod »Popeye«, og besætningen følte sig helt dårligt tilpas. Smører Nuppesen fik travlt med at kaste noget kartoner cigaretpapir diskret udenbords i den side af skibet, der vendte bort fra kajen, fordi han var bange for, at visse af hans »transaktioner« i andre havne nu var blevet opdaget.

Så begyndte det pludselig at lyne inde på kajen, hvor der var sort af mennesker. Kammerdrengen

Morten smed sig pladask ned på dækket. Det havde han i amerikanske krigsfilm set, at man gør, når der bliver skudt på en, og han troede virkelig, at skibet var kommet i skudlinien. Men de mange blink efterfulgtes ikke af knald og stammede kun fra en hær af pressefotografer, der fotograferede skibets ankomst.

Skibet var ikke engang fortøjet, da journalister og fotografer begyndte at springe om bord. Bådsmand Carl Henriksen stod ved lønningen og beundrede pressens dødsforagt. Flere af pressefolkene præsterede i virkeligheden nye verdensrekorder i længde- og højdespring for at komme først om bord. De hagede sig fast til ankret i klydset, stod på fenderne og hævede sig op i de endnu ikke helt totte fortøjninger.

– Hov, I kanaljer! Skal I skrabe malingen af skroget! råbte skipperen rasende til journalisterne, og pludselig vågnede Carl Henriksen op.

Bådsmanden kom i tanker om, at skibets maling sorteret under ham, og nu ødelagde de bladnegre flere timers arbejde! Det var lykkedes en pressefotograf at nå helt op til lønningen, og med en sidste kraftanstrengelse ville han svinge sig op på dækket. Men Henriksen kom styrtende til og gav ham et slag over fingrene med en ende tovværk. Fotografen hylede af smerte og lod sig kure ned på fenderen igen, netop som skibet med et let bump berørte kajen. Fotografen var lige ved at få mast foden, men bekymrede sig ikke om det. Med ny dødsforagt klatrede han opad.

Andre fotografer og journalister fik omtrent samme behandling som deres kollega. De danske søfolk troede, at de kæmpede for skibet og livet og smed resolut enhver repræsentant for pressen ned på kajen igen, så snart han havde bare tåspidsen på dækket.

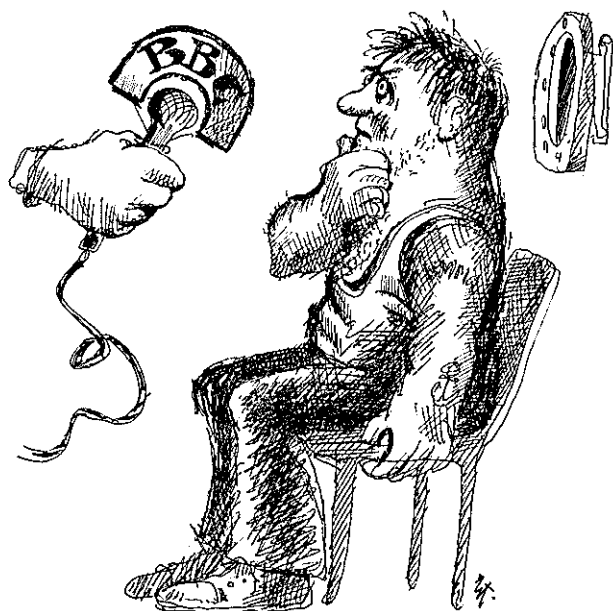
Alt imens lyste blitzene op. Slaget om »Popeye« gav pressefotograferne helt nye motiver. De fotograferede faktisk, mens søfolkene smed dem ned fra skibet, og de var ligeglade med, at de fik blå mærker over hele kroppen, når bare der ikke skete deres kameraer noget!

Pressefotografer og journalister kan være meget snu og udholdende. Fotografen, som to gange havde fået Carl Henriksens tovende over fingrene, allierede sig med sit blads reporter. De forsvandt ud af menneskemylderet og »lånte« en robåd, der lå på dækket af en oplagt coaster længere nede langs kajen. I båden roede de op på den udvendige side af »Popeye«, og på mirakuløs vis nåede de begge op til lønningen, hvor de kom helt bag på besætningen.

Men pludselig vendte bådsmand Henriksen sig om og fik øje på sin »dødsfjende«, fotografen. Han styrtede til og skulle netop til at sende manden udenbords med et højrehånds sving, som han hentede omtrent helt nede ved dækket, da han hørte en højttaler brøle op inde på kajen.

– Vi hilser motorskibet »Popeye«s heltmodige besætning velkommen til britisk havn! lød det i

(Fortsættes side 66)

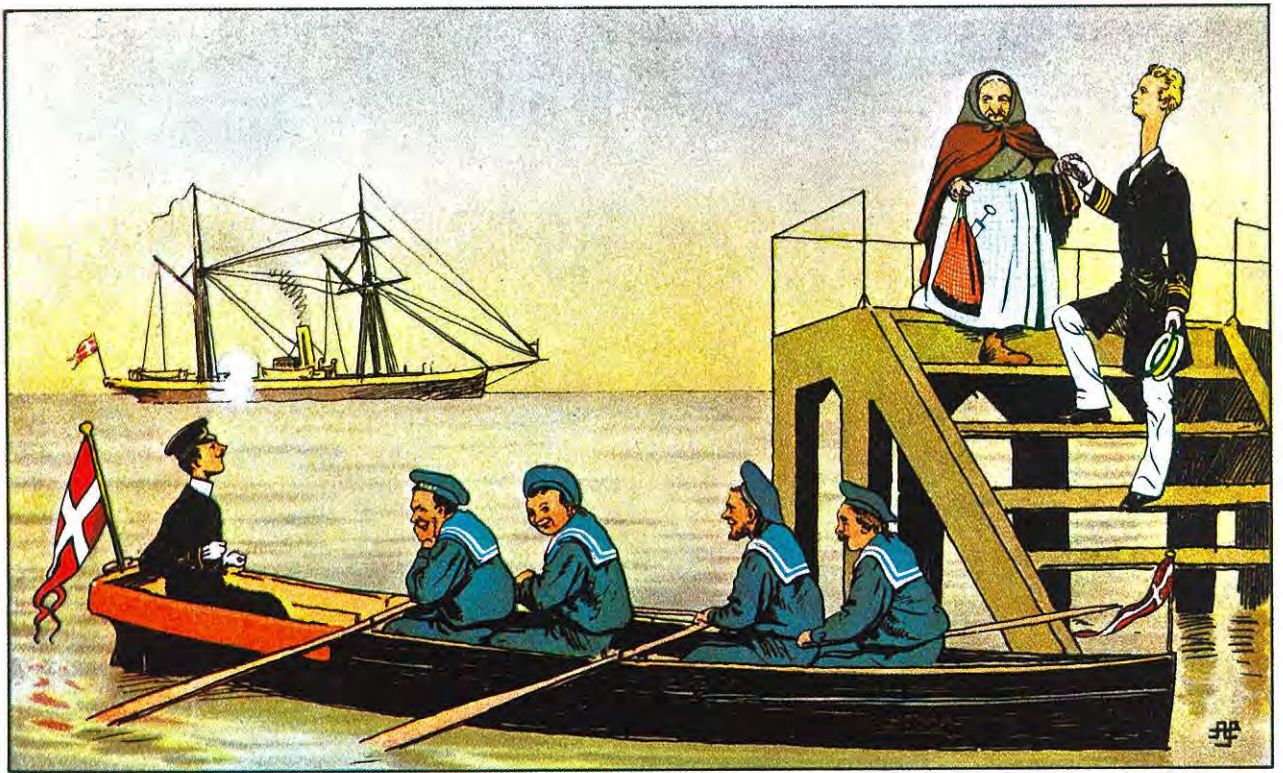
I skipperens kabyt sad en reporter fra BBC.

Te-clipper for hårdt sejlpres.

Maleri af orlogskaptajn A. Grønbeek.

A. Grønbeek - 49

Da „Absalon“ hentede Madammen

Orlogsmand på særegen ekspedition

Det hændte i dansk orlogsflådes historie i 1897, altså for 75 år siden. Skrue-drevne panserskonnert på 533 tons, »Absalon«, var i januar og februar dirigeret til Lille Bælt-området for isbrydning. »Absalon« var bygget af jern i England og erhvervet af danske flåde i 1862. Året efter var den med på eskadre-togt og fra november 1863 til september 1864 krigsudrustet. Næppe mange andre af flådens enheder end »Absalon« fik så forskellige tjenester såsom vagtskib på Københavns red, øvelsesskib for mandskabsuddannelse, til rådighed for Fyr- og Vagervæsenet og istransportskib på Store Bælt for postvæsenet. Fra 1896 betegnedes den som skoleskib, især for befalingsmænd på skydnings-øvelser, og i 1897 som panserskonnert. Indtil 1906 havde den været under udkommando hvert år. 1908 slettedes den »af flådens tal« og solgtes til Holland for ophugning.

Deciderede isbrydere havde Danmark ikke på den tid, hvorfor »Absalon« med sit panserskrog toges i tjeneste som sådan. Nævnte måneder skulle den væsentligst bryde render i isen på Vejle og Kolding Fjord for dampers passage ind til og ud fra disse byer. 1. februar, hvor »Absalon« lå i Kolding, havde dens nye chef, kaptajn A. P. Hovgaard tiltrådt sin tjeneste om bord. Samme dags eftermiddag fik han telegram om hjælp til en sjælden ekspedition: afhentning af jordemoder, dengang »Madammen« kaldet, i Assens og befordre hende til Baagø, hvor en kvinde var i barselsnød, men hvortil sejlads med mindre fartøjer hindredes af isen. Baagø ligger omtrent midt imellem Assens og Haderslev Fjord (dengang under tysk overhøjhed). En sådan anmodning kunne chefen dog ikke efterkomme uden ordre fra

Marineministeriet, men telegrafisk forespurgt gav dette sin ordre til ekspeditionens udførelse.

Næste morgen, 2. februar, kl. 6.35 kastede »Absalon« los og stod ud ad fjorden mod Assens, kl. 10.50 kom lods Niels Anton om bord, og kl. 11 brødes en rende ind til Assens, kl. 11.10 blev »Madammen« sammen med nogle folk fra Baagø taget om bord, et kvarters tid efter gik lods fra borde, og kl. 12.05 stoppede »Absalon« et sted ud for nordenden af Baagø, hvorfra de ombordtagne gik over isen til land. »Absalon«s assistance var hermed endt. Den gik så nordpå i Lille Bælt, til Vejle Fjord, hvor den dagen efter begyndte at bryde isen, som var meget tyk, dels for »DFDS« rutedamper og dels for en damper med maskiner til Bomuldsfabrikken i Vejle.

»Hvorfor skulle den kone føde just nu og i en sådan svær issituation?« har nok flere koldingensere ymtet, så snart de hørte om »Absalon«s uforventede hjælpe-ekspedition. Amatør-sejlkлубben havde nemlig arrangeret en fest for skibets officerer og lærlinge i »Hotel Kolding« om aftenen, 1. februar, hvilken fest måtte aflyses, hvorfor arrangøren måtte sende bud til alle baldamerne, der selvfølgelig havde gjort forberedelser til at pynte sig. Skibschefen havde vel straks tænkt på at afgå om eftermiddagen, men ændret beslutning på grund af sene tidspunkt i forbindelse med isforholdene. Nyheden om »Absalon«s planlagte færd og ballets aflysning spredtes snart over hele byen. Ved havnen var dens folk enige om, at blev det en dreng, skulle han døbes Absalon, blev det en pige, da Abalone! I øvrigt havde »Kolding Folkeblad« en udførlig reportage.

Da »Absalon« hented' Madam Ludvigsen

(»Blæksprutten« 1897:)

Den store Bas er bragt til Klubben,
Og Byens Droske staar parat,
Og ren og spulet er Chaluppen,
Og Hovgaard er i Balornat.
Da kom fra Bogø dør, via Assens,
Bud: »Ventes Barn hos Madsens,
Skaf Jordmor lige strax!«

Mel.: Skærslibermazurka. (Napoleonsvisen).

Hos Koldings fineste Konditter
Staar Chefen i en Helvedsbrand:
Der er bestilt 200 Snitter
Og Butterdeig til Fiskerand.
Og Byens bedste Frisørinde
Har flammert Haar den hele Da',
Og Gartneren paa »Bilsteds Minde«
Har solgt sin Aspedistria.
»Opal« er udsolgt hos Byens Kjøbmænd:
Kolding – for Danmarks Sømænd
Splejser til Dansebal.

Pr. Traad man spurgte en Etatsraad:
»Maa ud vi med Madammen gaa?«
Fra Malienborg, hvor de holdt Statsraad,
Indløb der Svar, der lød som saa:
»En Times Tid har vi nu skændtes
Og vedtog saa: I Himlens Navn,
Naturligvis skal Konen hentes,
Klem bare paa! – Ærbødigst Ravn.«
Saa hentes Fruen – man græd i Kolding:
»Saadan en skaldet Rolling
Kunde ha'e ventet lidt.«

I Klubben laves Fiskeretten
Af Præstens Jomfru assistert,
Imedens Chefen paa Korvetten
Af 2den Styrmand bli'er barbert.

Strax Ordre giver Kommandøren:
»Den smaa skal modta'es med Hønnør!«
– Han havde selv en halv Snes Børn,
Og havde hentet Jordmor før –
»Fyr bare dygtig paa Maskinen,
Giv hvert Minut en rask Salut,

For vi vil vise, at Marinen
 Kan gaa i Ilden for en Gut!
 Hvad det kan bli'e, Dreng eller Pi'e,
 Er jo forresten li'e
 Fedt for en Orlogsmand!«

Og de sad oppe hele Natten,
 En ældre, huslig Officer
 Stak Perlekrans om Barnehatten,
 Imens en yngre klippede Bleer.
 Matroser syede Chemisetter,
 Og Kokken laved Ranglespil.
 Tre af de fixeste Kadetter
 En lækker lille Sut skar til.
 I noget skulde jo Ungen gnaske,
 – Chefen gav selv en Flaske
 Med Byggryns-Vælling i.

Og Maanen skinner over Fjorden,
 Mens Arbejd lænker hver sin Mand,
 – Da vækkes Jordemo'ren:
 »Se saa, Madam, kom nu i Land!«
 I taktfast March afsted man drager,
 I Guldstol man Madammen bær'.

Matroserne paa Ungen kigged,
 Den tænkte, hvad er Meninge'n?
 Med Haand til Hatten Chefen nikked,
 Og Ungen nikkede igen.
 Saa sang de for den lille Unge,
 Men Ungen, der var ligeglad,
 Den bare laa og rakte Tunge
 Og brølede paa at faa Mad.
 Og Ordre Chefen strax gav: Paa Tælling
 1 – 2 giv Drengen Vælling!
 Det er et dejligt Barn.

Hil Jer I Havets stolte Svaner,
 De Danskes Vej til Ros og Magt,
 Pløj ej de store Oceaner,
 Men lig ved Danmarks Øer Vagt!
 Man kan jo altid la'e Jer hente,
 Naar en og anden Klub har Bal,
 Men husk, at Børn kan ikke vente,
 De kommer, naar de komme skal.
 Tag Jer saa sammen og hent Madammen
 Muligvis ogsaa Ammen,
 Hvis der er Brug derfor.

Begivenheden, som er både sjælden og lidt komisk i sin art, blev taget op i årets »Blæksprutten«, som ud fra sin satiriske genre, men ganske morsomt, overdrev virkeligheden, især tegningens anløbsbro, den bemandede jolle på isfrit hav, hvorimod »Absalon« er næsten korrekt gengivet. Versene synes selv i dag så morsomme, at de skulle kunne gensesynges til megen moro. (Navnene Hovgaard og Ravn referer sig til skibschefen og marineministeren).

NEPTUN

På langfart som matros i 3-mastet barkskib

Af pens. overstyrmand J. M. MARCUSSEN

Jeg mønstrede som matros om bord i 3-mastet barkskib »Anna« af Marstal den 21. februar 1913 i Hamburg, hvor skibet lå og lastede stykgods til Bahia (San Salvador) i Brasilien. Jeg havde aldrig før været i Hamburg, og havnen syntes mig meget stor, og der var hele tiden stor trafik der. De små passagerbåde, som holdt forbindelsen mellem skibene, der lå for-tøjet mellem pælene og kajen, var i uafbrudt aktivitet. Der lå mange store sejlskibe i havnen, store 3- og 4-mastede barkskibe og mindre sejlskibe. Der var nok at se på for en ung sømand, som ville på langfart om bord i en rigtig squarrigger.

Men der var også mange ledige søfolk; jeg var dog heldig dagen efter min ankomst til Hamburg at få hyre med et dansk barkskib.

Barkskibet »Anna« hed tidligere »Cylemore« og var bygget i Skotland. Det var jernbygget. Undermaster, underræer og bovspryd var af jern. Mærse- og bramstænger, overræer, klyver og jagerbom af pitchpine træ. Skroget, rigningen, undermaster og bovspryd hvidmalet. Underræerne også hvidmalede. Mærse- og bramstænger, overræer, klyver og jagerbom glatskrabede, rånokkene hvidmalede. Ved påmønstringen var dækket sorttjæret. Barken lastede ca. 990 tons. Der var fin kahyt agter, men små rum for styrmændene. Mandskabet boede i et dækshus anbragt rundt forreste mast. Der var derinde otte standkøjer, et langt træbord sat godt i dækket og en bæk på hver side af bordet. En kakkellovn, som man ikke måtte fyre i i dårligt vejr. Der blev på hele rejsen ikke fyret i den. På agterkant af huset var kabys med kul og brændekasse; det var kokkens domæne. Ved stormasten var et mindre dækshus. Her boede sejlmagere og kokken. Besætningen bestod af føreren, E. Christensen, to styrmænd, sejlmager, to danske matros, tre tyske letmatros, to tyske dæksdreng og kokken, i alt 12 personer. Føreren og begge styrmænd var bosiddende i Marstal.

Få dage efter min påmønstring afsejlede vi fra Hamburg assisteret af lods og bugserbåd godt klar af Elben og kysten. Så kvitterede vi lods og bugserbåd, satte alle sejl og påbegyndte vor rejse til Bahia. Jeg stod forude og så agterud og op til vejrs på alle de store sejl, skibet førte, og syntes, det var et stort skib sammenlignet med de 3-mastede skonnerter, selv om

samme sejlede på Nordatlanten og Middelhavet; men nu skulle jeg på langfart helt syd for Ækvator.

Vinden var god, og sejladsen gik godt, til vi nåede tværs af Plymouth. Her brasede det på med en regulær storm fra vest, som vi ikke kunne klare, men måtte sejle tilbage i den Engelske Kanal og ligge underdrejet i flere dage og afvente bedre vejr.

Da det bedredes i vejrforholdene, sejlede igen vestover, men ud for Lands End kom stormen igen og jog os tilbage. Denne gang sejlede kaptajnen helt tilbage til The Downs og ankrede der, til vejret igen blev sejl godt. Og en nat lettede vi anker og fortsatte vestover og var heldige at komme klar af Lands End ud i Atlanterhavet og kunne sætte kursen sydover.

Den meste tid af marts måned var meget stormfuld. Fra afgang fra Hamburg, til vi var klar af Lands End, gik over tre uger. Det var rart at komme klar af den stormfulde Engelske Kanal. Efter nogle dages sejlads med let vind, sejlede vi en dag forbi nogle portugisiske fiskerbåde. Jeg syntes, de var langt fra land, men »Anna« var måske heller ikke så langt fra land. Men så kom vi ind i Passaten. Det var en oplevelse for mig. Vinden var kraftig og bræste hele tiden fra samme retning. Vi kunne føre alle sejl, og skibet gjorde god fart, der blev logget 11 knob i timen, og man skulle være vagtsom under styringen. De stærke vintersejl blev skiftet ud med de mindre stærke sejl for at spare på de forannævnte. Det var mærkeligt at se de lette skyer højt til vejrs gå i modsat retning af vinden, men én ombord fortalte mig, at det skete i Passaten. Den læ stående rigning blev opgået og eftersat, taljerebene blev opgæede, eftersat, tjærede og igen sat forsvarlig. Der var ingen fare for, at vinden skulle skifte, så længe vi var i Passaten.

Når jeg ikke havde rortørn, arbejdede jeg i rigningen og udbedrede slitage på stag og barduner, hvor ræer og sejl var presset imod. Der udbedredes med skålinger, som er aflange træstykker, der er indvendig udhulede, så de kan lægges mod et stag i rigningen og pånajes med skibsmandsgarn. Der brugtes også forskellige plattinger, og der var stadig noget at gøre. Skibsmandsgarn blev lavet ombord af sammenknobede kabelgarn til en lang line. Disse knob skulle laves på en måde, så de ikke kunne ses på det færdige garn. Når der var tilstrækkelig line, blev den ene ende gjort fast i akslen på slibestenen og den anden ende i gelænderet på trappen til poopen. Slibestenen blev placeret helt henne ved bakken. Så drejede man på svinget på slibestenen, garnene snoede sig og blev

faste og hårde, og slibestenen kurede lidt hen ad dækket, medens en af styrmandene med en bruntjæret sejdugslap gned på linen, til han syntes, linen var god og fast. Så var skibsmandsgarnet færdigt.

Heroppe fra rigningen var der god udsigt. Så langt øjet kunne se, var der kun vand, og så jeg ned på dækket, kunne jeg rigtig se skibets fine linier. En god sejler var det. Somme tider så jeg blåst fra en hval og derefter ryggen af en sådan kæmpe, men de kom aldrig nær skibet. De små narhvaler, kaldet springere, kom farende udefra og legede for skibets bov for derefter at forsvinde udefter.

Sejladsen fortsatte, og en dag var vi ude af Passaten og fik forskellige vinde. En nat krydsede vi mellem to småøer i byget vejr. Det var blevet varmere, så varmt at nogle af os sov på nattefrivagten på storlugen, og så oplevede vi flyvefisk, som landede mellem os på storlugen. En nat vågnede jeg ved et klask lige ved siden af mig, og en letmatros vågnede med et vræl – en flyvefisk var landet lige i ansigtet på ham! Kokken fik samlet nogle stykker sammen, og vi fik stegt flyvefisk til frokost; det smagte noget efter sild. Men skibskatten havde kronede dage, den manglede ikke fisk.

De store brystfinner på flyvefisken skar nogle af os af og spredte ud på papstykker og satte dem fast med nåle. Dem skulle vi have med os hjem; men de tørrede jo ind og blev til ingenting. Der skulle en hel anden konserveringsmetode til. Det var en oplevelse for mig, for i Nordatlanten findes jo ikke flyvefisk.

Men nu i den rolige sejlads skulle det sorttjærede dæk gøres rent for tjæren og blive blankt. 1. styrmand gik i forhånd med en langskaffet skarøkse og huggede tjæren af dæksplankerne, og vi søfolk lå på knæ og glattede ud med høvle. Derefter blev det høvlede skuret helt glat med sandsten, spulet rent og smurt over med fernis, når det behandlede var tørt. Det var et hårdt arbejde og varede flere dage, for dækket skulle være helt rent og tørt, før det kunne smøres. Det traf også ind med regnbyger, så vi ikke kunne arbejde hver dag med dækket. Men da dækket var gjort helt rent, var det også dejligt at gå på.

Vi var nu sejlet ind i det stille bælte ved Ækvator (the doldrums), hvor der næsten ingen vind er, og sejlskibe kan drive rundt i flere dage, til strømmen endelig fører dem ud af stilheden og til vind, så sejladsen kan fortsættes.

En dag drev vi sammen med en sortmalet, fransk bark, og skibene kom meget nær hinanden, men drev igen bort fra hinanden næsten på mystisk vis, for det var absolut stille. Kom der endelig et lille vindpust, sprang vi til braserne for med sejlene at fange vinden og komme fremad. Det regner meget i dette område, det styrter ned som et helt skybrud, og det oplevede jeg en dag. Vi fik begge vore vandtanke, som stod på dækket foran for poopen, fyldt op til randen, og baljer og pøse til vaskevand og hele dækket blev spulet som aldrig før.

En dag, mens skibet lå og drev, opdagede en af

mandskabet en haj i nærheden af skibet, og straks blev der gjort klar til hajfangst. Det må være en yndet sport blandt søfolk at fange hajer, for frivagten kom ud på dækket og var med til hajfangsten. En blok med en stærk manila-ende blev rigget op i mesanrigningen om bb. Den ene ende af manilaen blev ført til dækket, i den anden ende blev spledset en 1 meter lang jernkæde, hvori var sjækket en stor jernkrog. På krogen blev sat en madding bestående af et stykke flæsk fra salttønden. Maddingen blev firet i vandet, og en haj, anført af to lodsfisk, nærmede sig. Lodsfiskene er små fisk på størrelse med en stor sild. Lodsfiskene snusede til maddingen, vendte om, og så kom hajen; den snusede til maddingen, gjorde en halvtørn med sig selv og snuppede maddingen af krogen til stor skuffelse for os. En ny madding blev sat på krogen og firet i vandet, og denne gang blev hajen hængende på krogen, og vi fik travlt med at hale den ombord og lande den på dækket. Det var en stor, gråsort haj, der slog nogle mægtige slag med halepartiet. Vi holdt os i den sikre afstand og lod den falde lidt til ro. 1. styrmand, en stor, stærk mand, svang den store skarøkse i et slag mod hajens hoved, men øksen hoppede tilbage uden at have gjort større virkning. Det var et grimt gab, hajen havde – sikke tænder. Hajskindet er ru som sandpapir. Under al den tummel kastede hajen sine unger, to levende hajunger, som vred sig på dækket. De blev straks kastet over bord. Hajen føder altså levende unger. Halefinnen blev hugget af og senere gjort fast yderst på jagerbommen for at vise, at der var fanget haj. Så blev hajen lempet over bord, vi troede, den var død, men så snart den var i vandet, prøvede den at svømme og fjernede sig fra skibet. Lidt længere ude så vi flere hajfinner i vandskorpen. Der var altså flere hajer, og de gik nok i gang med den sårede.

Omsider var skibet drevet klar af det stille bælte, der kom igen vind, sejladsen fortsattes, og en dag ankrede vi på Bahia red. Rejsen fra Hamburg til Bahia havde da været 60 dage. Det var det hårde vejr i den Engelske Kanal, der havde forsinket rejsen. En tysk 4-mastet bramsejlskonnert havde gjort samme rejse på 40 dage.

Det var på rejsen til Bahia, at jeg første gang så stjernebilledet Sydkorset på den sydlige halvkugle. Vor sejlmager, en rigtig langfartsmand, havde fortalt mig, at når vi kom godt syd for Ækvator, ville Sydkorset blive synligt og stige højere på himlen, jo længere vi kom mod syd, og samtidig ville Nordstjernen forsvinde i horisonten mod nord. Og det var jo rigtigt. Det var meget betagende at se de fire strålende stjerner dukke op af horisonten i den mørke, men klare tropenat og lyse klart mellem myriader af andre stjerner. Det var nyt for mig, som aldrig før havde været syd for Ækvator. Senere har jeg mange gange set Sydkorset dukke op af horisonten syd for Ækvator, når rejsen gik mod syd, og dykke ned under horisonten, når rejsen gik nord for Ækvator.

Der var stor søfart på Bahia, og mange stolte skibe

lå til ankers på reden. Store engelske og tyske passagerskibe anløb reden. Fra de tyske passagerskibe blev der jævnligt afholdt bådmanøvrer, hvor der blev roet rundt om skibene i redningsbådene også om natten. Et stort kajanlæg var bygget af tyske ingeniører og delvis tysk kapital, blev det mig fortalt, og derfor kom tyske skibe først til kaj for at losse og laste. Det store kajanlæg blev indviet nogle dage efter vor ankomst på reden. Den tyske bramsejlskonneret afgik fra Bahia længe før »Anna«. Opholdet på reden for os varede mange dage, hver dag blev kaptajnen roet i land til mægleren og et par timer efter roet ombord igen, aftenende kajplads. Et stort norsk barkskib, som også lå på reden, lossede hele sin cementlast i pramme med håndkraft. Der var fem mand til håndspillet, fire mand stod i spillet, og en femte var afløser, så de fire blev afløst på tørn. Flere af skibene lossede på samme måde. Den norske bark afsejlede længe før os. Vor last bestod af stykgods, det var nok derfor, vi måtte vente på kajplads. Omsider kom vi til lossekaj, men da var de fleste af kranerne gjort ubrugelige, så der var kun én kran til at losse os. Meget af ladningen blev losset med håndkraft, derfor fik vi flere dage ved kaj end forventet.

Losningen gik langsomt, men en dag var skibet udlosset og blev slæbt ud på reden for at tage ballast ind. Ballasten bestod af sand, som blev slæbt ud til os i pramme, og som vi selv måtte hive ombord og styrte i lasten. Der skulle til stadighed være 100 tons ballast i skibet for stabilitet og 300 tons for at sejle tomt skib. Der var ingen ballasttanke i skibet.

Hele opholdet i Bahia var en stor oplevelse for mig. Byen var stor – efter den tid meget moderne. Befolkningen var spaniere, portugisere og negre. Ja, negre havde jeg nok set, en neger eller to, men aldrig så mange på én gang. Vi havde nogle ombord som havnearbejdere, og de var flinke og ville gerne være med; og de var meget lattermilde. Befolkningen, vi kom i berøring med, var flinke og venlige; det var værst med sproget – det kendte jeg ikke, men der var dog

altid én, som kunne tale engelsk, og det kunne jeg bedre.

Der lå to danske fiskekuttere og to engelske trawlere i Bahia. De danske fiskekuttere, der var bygget i Frederikshavn, var træbyggede og motordrevne, med moderne indrettede fryseanlæg, der kunne producere is i barrer. Besætningen var danske fiskere. De skulle lære brasilianerne at fiske efter dansk metode, og de engelske fiskere skulle lære brasilianerne at fiske efter trawlmethode. Det var et engelsk-brasiliansk fiskeforetagende blev det mig fortalt.

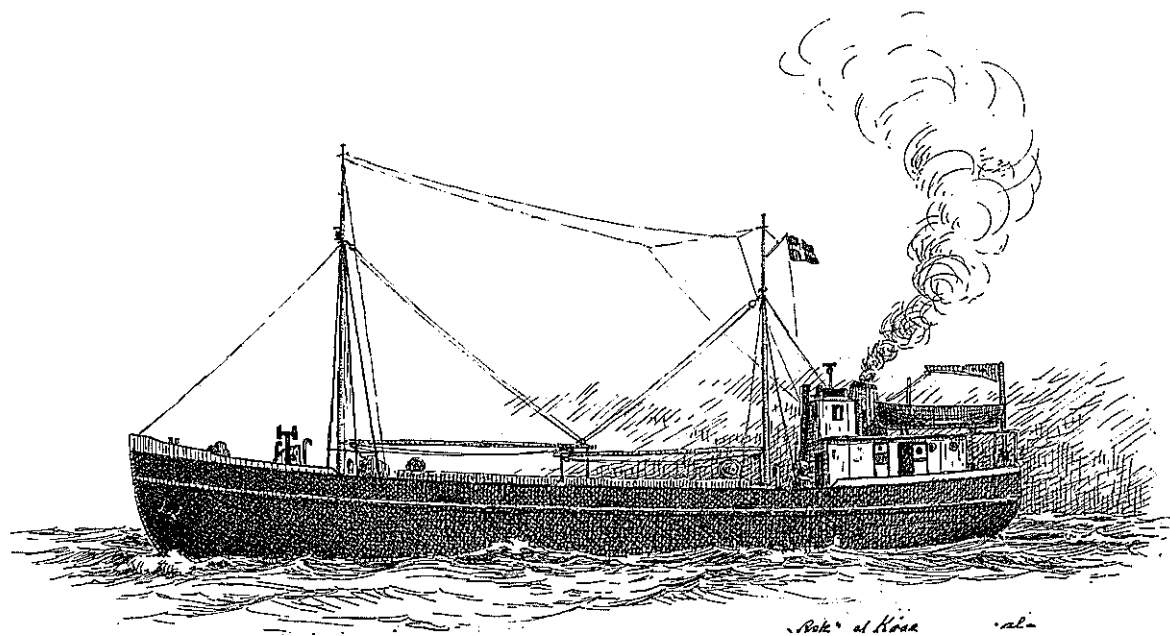
Omsider havde skibet fået sin ballast ombord, og så afsejlede vi fra Bahia med kurs mod Vera Cruz, en lille plads på sydkysten af Cuba, hvor vi skulle laste mahognitræ til London (U. K.). Det havde været et langt ophold i Bahia for skibet, men jeg havde oplevet meget der og husker meget derfra.

Sejladsen til Vera Cruz gik godt med jævn god vind; vi havde ingen storme på rejsen dertil, og en dag kom vi ind i Passaten, og i tre døgn jog skibet af sted med en fart, hvor der blev logget 13 knob i timen for fulde sejl med jager på og røjlerne i top. Og så er det lystigt at sejle.

En morgen ved 4-tiden så vi langt forude en modgående damper, som vi i løbet af kort tid passerede. På broen af dampskibet stod tre af skibets officerer med kikkert for øjet og så med beundring på denne windjammer, som brusede forbi dem. Det var et engelsk dampskib. Der stod også flere af besætningen på dækket og så over på os. Det var sådan en lille oplevelse.

Så sejlede vi ud af den gode vind og fik andre vinde. En eftermiddag, jeg havde rørtørn – det var halvflovt og overskyet – kiggede jeg ud over hækken og så dybt nede i vandet en stor hval, som syntes at stå stille; men den fulgte skibets fart, uden at jeg kunne se, den bevægede sig. Efter nogen tid forsvandt den. Det virkede lidt uhyggeligt på mig at se den store hval stå der ikke så langt fra rorbladet.

Jeg husker ikke, hvor mange døgn skibet sejlede

fra Bahia til Vera Cruz, men en dag fik vi landkending og begyndte at krydse mellem små øer mod lodsstationen. Det var en søndag, vejret var strålende med høj sol og varmt som på en sommerdag i Danmark og en tilpas brise, så vi kunne føre alle sejl. Det var en sejlads mellem småøer, hvor bevoksningen gik helt ned til vandet, det var som at se grønne øer flyde på vandet. Nyt for mig at se. Kaptajnen og 1. styrmand var godt kendt med farvandet. Kl. 15 fik vi lods ombord, og kl. 18 ankrede vi på strømmen ud for den lille by Vera Cruz, hvor skibet skulle laste mahognitræ til London (U. K.). Skibet fik også et længere ophold ved Cuba. Dagen derpå blev kaptajnen roet i land og meldte ankomst, og da han igen kom ombord, gav han ordre til at gøre lasteklar.

Og så blev der gjort lasteklar. En svær talje fra fokkemast og stormast blev rigget op i god højde over dækket, således at de underste blokke mødtes lige over storlugen. Derefter blev løberne gjort godt fast. De underste blokke blev sjækket sammen med et lossehjul, hvorigennem en stålwire blev forlænget til vandlinien udenbords og til et håndspil rigget op på taget af huset ved stormasten. Samme håndspil blev betjent af fire mand, de tre hev op, og den fjerde firede mahognikævlerne ned i lasten ved hjælp af en håndbremse pårigget håndspillet. En stilling blev rigget udenbords ud for storlugen omtrent ned til vandet. Sådan en stilling består af et 3 til 4 meter langt, stærkt bræt hvorpå et ca. 1 meter langt, smalt træstykké er sømmet fast på tværs af det lange bræt i hver ende, således at der er mellemrum mellem det lange bræt og skibssiden. Tovværk fra enderne af det lange bræt føres op over lønningen af skibssiden og gøres fast efter behov. En stærk tovende fra de sammensjækkede blokke blev ført ud til og gennem en blok, som blev pånaglet et stag i forrigningen. I den løse tovende blev anbragt en kontravægt, som skulle mindske på svinget fra kævlerne, når de fra lønningen svingede ind over storlugen. Hele indladningen foretoges fra bb. side i storlugen.

Da al oprigning var i orden, kunne indladningen begynde, men først skulle noget af ballasten losses. Ballasten bestod af sand. Pramme og småfartøjer kom og hentede den. Oprindeligt skulle den være solgt, men ingen ville købe, og vi skulle jo af med den. Da det var klaret, kom fire cubanere ombord som stuvere. De havde deres egen proviant med og fik tilladelse til at benytte skibets kabys til deres madlavning, når kokken ikke arbejdede der. De medbragte store, grønne bananer, som de skrællede og skar i skiver og stegte på panden i olie. Mærkelig for mig at se, men bananskiverne smagte godt; jeg fik et par stykker, velsagtens fordi jeg var nysgerrig. Hver aften kom en slæbebåd og hentede stuverne i land. Når der ikke var last langs siden, spillede stuverne kort, det var nok en slags poker, for ansigterne var helt tillukkede.

Mahognikævlerne blev slæbt ud til skibet om morgenen af en slæbebåd og fortøjet langs skibssiden, de kom fra savværket i land. De lå i vandet og var ind-

byrdes fortøjet med en tynd jernkæde på den måde, at i hver af kædeleddene sad en jernpig, som var hugget i hver kævle. Kævlerne var alle af samme længde, nogle var runde og andre var firkantede. Manden på stillingen – det var som regel mig – skulle så lægge stålwiren om kævlen, varsko »hiv tot«, og når wiren havde strammet sig, hugge jernpiggen ud af kævlen og varsko »hiv op«. Derefter stå hen på den ene ende af stillingen, klar af kævlen – den var jo tung – hvis noget gik i stykker. Jeg husker ikke, hvor mange kævler der var i sådan et raft, men de skulle være indenbords inden aften, når stuverne gik i land. Nogle af kævlerne var så vanddrukne og lå så dybt i vandet, at man ikke kunne få wiren omkring dem, og så gik de til bunds. Det var ellers dejligt træ, noget var lysebrunt, og noget var næsten sort. Den tynde jernkæde, som holdt kævlerne sammen, skulle afleveres til stuvperformanden efter hver tømt raft.

Opholdet ved Cuba var meget behageligt, klimaet var dejlig varmt og træer og buske grønne. Der faldt en byge en gang imellem, men der blev ikke lagt mærke til den. Jeg var i land et par gange, men der var ikke meget at se, det var jo kun en lille plads, og sproget kunne jeg ikke, men omgivelserne var tropiske. Hvad jeg især husker, var de dejlige sorte cigarer, jeg købte; det var en nydelse at ryge den gode tobak. Vi ville bade fra skibet i det klare, varme vand, men blev advaret derimod, da der var hajer i farvandet, og der også gik stærk strøm. Så fik vi lov at tage jollen ind til kysten og bade der, hvor vi kunne bunde; vi mente ikke, der kom hajer så langt ind mod kysten. Her var imidlertid koralbund, og det var ikke så godt at stå på. En formiddag, jeg stod på stillingen, så jeg og flere af besætningen i det klare vand en ca. 2 meter lang haj komme svømmende godt klar af skibssiden med kurs mod land. Efter dette syn ophørte al badning fra skibet.

I det Caribiske hav opstår til tider stærke hvirvelstorme (hurricanes), som er særdeles farlige for skibe på havet, og som anretter store ødelæggelser på land. En dag skalkede vi luger, gjorde søklar, hev ankeret op og sejlede til en anden ankerplads, hvor vi ankrede. Vi var da halvlastet. En hurricane var i anmarch mod Cuba, men drejede af og gik mod Puerto Rico – til held for os, sagde 1. styrmand. Det var meget lumert, himlen var overtrukket, og små, gråsorte skyer jog af sted. Det følte trykkende og uroligt, men var samtidig spændende. Vi gik alle i en slags venten på, at der skulle ske noget. Da uvejret var drevet over, lettede vi anker og sejlede tilbage til lasteplads, og indladningen fortsattes.

Omsider var »Anna« tillastet, vi gjorde søklar, og da kaptajnen, som havde været i land og ordnet papirerne for afgang, kom ombord, satte vi sejl, lettede anker og afsejlede fra Cuba på vor rejse til London (U. K.). Det havde for mig været en dejlig oplevelse første gang at besøge det tropiske – det var noget andet end Nordsøen og Atlanterhavet.

Sejladsen gik vesten om Cuba og østover gennem

Floridastrædet for at komme ud i Atlanterhavet. Det tog adskillige døgn, inden vi kom klar af alle de små øer, der ligger østen for Floridastrædet, til vi nåede ud i Atlanterhavet.

Vi havde flere oplevelser på rejsen. En tidlig morgen listede 1. styrmand op i storemærs og fangede en ørn, der var kommet flyvende og havde sat sig til rette dér. Den blev sat ind i et træbur, der var under bakken, og næste morgen fangede en af besætningen en flagermus på dækket. Den blev sat ind til ørnen, som i løbet af et par minutter havde ædt den. Ørnen ville ikke spise noget af det, der blev sat ind til den. Om eftermiddager slap 1. styrmand ørnen løs, den steg til vejrs og tog retning mod vest.

Så fik vi en vestlig storm, som vi lænsede for, så længe kaptajnen mente det forsvarligt, men derefter mindskede vi sejl for at tage farten af og dreje skibet til. Det sidste sejl, der blev bjærget, var forendermærssejl. Jeg stod til rors og havde roret hårdt i borde, men skibet luffede op til bb. Farten var næsten gået af skibet, da en sø brød ind over bb. lønning, slog døren ind til dækshuset, gjorde alle køjer våde og forsvandt ud ad den læ dør, som stod åben. 1. styrmand stod ved lønningen og havde givet bb. skøde op til sejlet, så han blev meget våd. Besætningen på råen fik hurtig sejlet gjort fast, og skibet lå derefter og vagede for bølgerne. Stormen varede ikke så længe, andendagen kunne vi igen sætte sejl og fortsætte sejladsen.

Nu fik vi en stor tysk 4-mastet bark i sigte. Den kom nærmere og lå på samme kurs som »Anna«, og så blev der signaleret mellem skibene med flag om nationalitet, navn, hvorfra og hvorken, poistion og god rejse. Det var også en oplevelse. Den store bark forsvandt efterhånden ud af syne. Derefter gik dagene ombord med skibsarbejde. Der blev malet, tjæret og pudset, alt eftersom vejrliget tillod det. »Anna« skulle jo se godt ud, når hun kom i havn.

Så sejlede vi ind i den Engelske Kanal og kom på højde med Dungeness, hvor vi fik lods for London, og senere kom vi til The Downs, hvor vi fik slæbebåd for boven, dog først efter en længere diskussion angående betaling for bugsering. Derefter gik det raskt mod London. Vi dokkede omkring middag i West India Dock og indklarede. Datoen husker jeg ikke. Under bugseringen var alle sejl gjort fast, og nu i dok blev der klaret op overalt, så »Anna« var *ship shape*.

Hvor længe rejsen fra Cuba til London havde varet, husker jeg ikke, men det havde vist ikke været nogen hurtig rejse. Vindforholdene havde ikke været gunstige. Samme rejse, som lige var fuldført, havde »Anna« året i forvejen udført på seks måneder. Denne rejse havde varet godt otte måneder – det var jo en forskel. Men der havde også været langt ophold i Bahia.

Jeg gik i land hen på eftermiddagen for at handle hos en dansk *runner*, der var kommet ombord som repræsentant for en engelsk ekviperings-forretning. Inde på kajen vendte jeg mig om og så tilbage mod »Anna« – og det var et smukt syn. Mod den sortgrå efterårshimmel tegnede det hvidmalede skibs skrog sig med den flotte galionsfigur under det hvidmalede bovspryd og blankskrabede klyver og jagerbom, den hvidmalede rigning, de hvidmalede undermaster og underræer, hvidmalet mesanmast med bom og gaffel, de blankskrabede mæse- og bramstænger og mesanstang med hvidmalet top, mæsebram og røjlræer med hvidmalede rånokke. Jo, det var et smukt syn, som man aldrig glemmer.

Dagen efter mønstrede jeg af, og så var min tid med »Anna« forbi og samtidig min første rejse på langfart. Mange år efter traf jeg vor 1. styrmand, han havde gjort endnu to rejser med »Anna«, men var så mønstret af. Nu havde han en lille jagt, »Cephr«, og sejlede med den. Han fortalte mig, at »Anna« i 1916 blev sænket af tyskerne i Nordsøen.

Fra min søfartstid

Fortsat fra side 39

Hvordan vi fejrede juleaften, husker jeg ikke tydeligt, men vi må have fejret den under tropesol i Saragassohavet. Derimod husker jeg nytår, hvor vi ved Cape Hattrass var kommet ind i en storm så voldsom, at skipperen måtte bede sejlmageren og mig om at gå med til vejrs for at gøre storsejlet fast, og det var ellers ikke vort arbejde. Uvant som jeg var med det og måske lidt for ivrig, glemte jeg sømandens gyldne regel: én hånd for skibet og én for dit liv. På et eller andet tidspunkt gav jeg mig til at hale i sejsingen, som havde fået en tårn under jack-

staget med det resultat, at jeg kom ud af ligevægt, da tårnen rettede sig ud, hvorved jeg kom til at stå baglæns vandret ud i luften. Sejlmageren fik ved et mirakel grebet fat i skulderen på mig og holdt fast, til de andre kunne få fat i sejsingen, som jeg stadig holdt i hånden, og få mig halet på ret køl igen. Det er den eneste gang, jeg kan huske, at der virkelig har været bud efter mig.

Uden andre hændelser ankom vi velbeholdent til Baltimore og derfra senere til New York.

— — —
(Se iøvrigt artiklen i »Vikingen« nr. 10/72, hvor Stoltenberg begyndte at blade i mindets bog for læserne).

Øl er øl...

Fortsat fra side 56

højtaleren. Navnlig ønsker vi at hædre bådsmand Carl Henriksen!

Bådsmanden lod sit højrehånds sving blive ved dækket og søgte i panik mod landgangen, der netop var blevet firet ned, og som forsvaredes ihærdigt mod pressefotograferne. Men det var ham umuligt at slippe i land, og da en af besætningen nævnede hans navn, var hele sværmen af journalister pludselig over ham. Besætningen var tvunget til at opgive kampen, og pressen gav ligefrem skibet slagside.

Henriksen blev fotograferet fra alle vinkler, og journalisternes spørgsmål hagled ned over ham. Han svarede kun med ja og nej, men reporterne grifled ned, som havde han dikteret en hel forelæsning.

Til sidst blev bådsmanden befriet af sin kaptajn, der fik ham lodset ind i sit kammer. Henriksen havde aldrig haft større hengivenhed for sin skipper, men i dette øjeblik kunne han have faldet ham om halsen. Og så viste skipperen sig pludselig at være forræder. I sit kammer havde han en reporter fra B.B.C. siddende.

Bådsmanden skulle til at søge mod døren igen, men den var lukket lige for næsen af pressen, der hamrede rasende på den med deres næver. Journalisterne var vrede over, at radioen endnu en gang var blevet favoriseret på bekostning af det skrevne ord.

Manden fra B.B.C. præsenterede sig og udtrykte sin og det britiske folks beundring for hans redningsdåd i den stormpiskede og oprørte Atlant. Først nu gik det op for bådsmanden, hvorfor man havde lavet alt det postyr. Han opgav al modstand og svarede resigneret på alle spørgsmål.

– Den kammerat, De reddede, hvad hedder han? spurgte radioreportereren.

– Claus Fup! Æh, jeg mener Clausen, Wilhelm Clausen. Men vi kalder ham aldrig andet end Claus Fup, fordi han har fuldskæg og snyder i kortspil! svarede bådsmanden.

– Clausen er sømand som De selv, ikke?

– Det tror han i alle tilfælde! Men mellem os sagt, så er der ikke meget bag æggeskallen hos ham! Han burde have været reporter!

Radiomanden smilede forlegent, og da han så igen kom i tanker om mikrofonen, lo han også lidt til glæde for lytterne. Så spurgte han igen:

– Hvad følte De, da De lå derude i Atlanten?

– Jeg følte mig våd! lød svaret.

– Hm, jeg mener, var De bange?

– Næh, jeg vidste s'gu' godt, at skipper nok skulle få kareten vendt og en båd i vandet!

– De kan jo ikke svømme! forsøgte B.B.C.-manden.

– Næh, men hvad kommer det Dem ved? Det er vel en privatsag! svarede bådsmanden fornærmet.

– Ja, men skønt De ikke kunne svømme, sprang

De over bord for at redde Deres kammerat! Det var meget heltemodigt gjort! sagde reportereren.

Skipperen følte, at situationen var pinlig, og for at redde sit lands, sit rederis og sit skibs ære begyndte han at fortælle om redningsaktionen i enkeltheder. Reporteren smilede lettet, men var alligevel ikke helt tilfreds. Det var selve redningsmanden, det britiske folk og hele verden ønskede at lytte til.

– Carl Henriksen, er De gift?

– Ja, Gud bedre det! Med en værre drage! Men det kender De vel selv? – Sig mig, hvad er det, De har på bordet foran Dem?

– Det er selvfølgelig en mikrofon! lød svaret. Ved hjælp af den hører nu millioner af mennesker Deres stemme!

Bådsmanden bandede fælt på dansk, men flertallet af alle radiolyttere verden over troede, at han fremsagde en kompliment. I deres øren lød dansk – ligegyldigt hvad der blev sagt – som en halssygd.

Nu, da Henriksen vidste, at alt, hvad han sagde, også ville kunne høres derhjemme i Smørum Nedre, tog han sig mere i agt og sagde endnu mindre end før.

– De må være en meget modig mand! forsøgte B.B.C.-manden sig igen.

– Næh! Ikke spor! lød svaret.

– Det må De være, når De på den måde redder en kammerat. Men De holder måske meget af Clausen?

– Næh, den bavian! Gid pokker havde ham!

Der blev et øjeblik pinlig pause, mens reportereren energisk søgte at få tørnen ud af nervetrådene. Men så affyrede han et skud i blinde:

– Ja, men hvorfor reddede De så Clausen?

– Fordi jeg var tørstig! lød det overraskende svar.

– Tørstig?

– Ja, for fanden! Vi havde indgået et væddemål, Claus Fup og jeg, og han tabte!

– Hvad havde De væddet?

– En kasse øl, svarede bådsmanden. Claus Fup slipper altid godt fra alting. Det er sjældent han taber i kortspil. Han taber aldrig, når vi klunser om en bajer og vinder næsten alle væddemål. Nu havde han altså endelig tabt et, og så skred han dølen fløjte mig på dækket og drattede i karret! Jeg så ham svæve udenbords, og -- .

– Og hvad tænkte De så? afbrød reportereren.

– Nu røg den kasse øl! tænkte jeg. Men han skulle ikke slippe fri for at betale den! sagde jeg til mig selv. Og så stod jeg altså af!

Den bemærkning chokerede mange, men et stort bryggeri greb straks chancen for lidt reklame og forærede bådsmand Henriksen og hans skibskammerater en hel lastbilfuld øl.

Dengang Henriksen og Clausen blev halet om bord i redningsbåden derude på Atlanten, var der ingen om bord i »Popeye«, der tænkte på bådsmanden som en helt. Men nu – med alt det dejlige øl om bord – var han alles helt!

»Mjølner«, DSB-isbryder, bygget 1890 (nu op-hugget) i en dramatisk situation i Kattegat i 1956. Et skib, der sejlede under bekvemmelighedsflag, løb op i isbryderen.

Maleri af Svend Aage Larsen.

